

הרב ש. מליץ.

תורת הנקור השלם

בחלק הפנים, האחורי, ואברים הפנימיים עם ציורים

*

מהדורה שניה.

ביליסטוק, התרע"ו.

"Torat hanikur haszolem"

t. j. Traktat praktyczny metodycznego wyżyłowania mięsa
przedniego i zadnego według uboju rytualnego

Autor: **Rabin S. MALIN** członek rabinatu w Białymstoku
BIAŁYSTOK 1936.

"

Białystok, ul. Jurowiecka 32.

Tejrath hanicoor hasoleym,
i, e, science of plucking the veins of kosher meat
the front and back parts illustrated
Rabbi S. MALIN (member of the Rabinat, Bialystok)

Copyright by Rabbi S. Malin, Bialystok

ה ב ר ת ת ו ר ה.

לידידי הנכבד, עסקן ופעיל למעשה הצדקה והחסד בעירנו אינוש. הירץ
ניימארק שנתן מכספו לטובת הדפסת ספרי זה, התוצאה הראשונה, מביע אני
לו את תודתי החמה וברכתי והנאמנה בכל עניניו לטובה. המחבר.

ס פ ר

תורת הנקור השלם

ספר שמושי-מקצוע ל'מורי-הוראה, שוחטים ומנקרים
כולל דיני הנקור בחלקי הפנים האחורים ואברים הפנימיים של הבהמה
עם ציוריו מוחשיים, מאליפים

— מאת —

הרב ש. מאליץ, חבר לוועד הרבנים בפיליסטוק.

פיליסטוק, התרע"ו.

הסכמת הרב הגאון הגדול האב"ד בלובלין זצ"ל.

אי קלע לאתדין הרב וגאון המפורסם החו"ב בחדרי תורה כש"ת מו"ה
שארל שמחה מאלין מו"י בביליסטאק בהגאון וכ"ו מוה"ר יוסף שרגא זצ"ל
שהי' ראב"ד בבריסק ובידו חיבור סהרה אשר יקבנו בשם „תורת הנקור
השלם" בצירוף חד"ת ושאלות ותשובות, ונכלל בו כל דיני ניקור חלק הפנים
חלק אחורים ויתר האברים עם ציורים לכל חלקי הניקור.

וכאשר שמתי עין עיוני בו הפיק ממני רצון כי ספר כזה הוא דבר
בעתו מה טוב להרגיל לכל בעלי הוראה שיהיו בקיאים בניקור לא רק להלכה
אך גם למעשה.

והי' לי עם הרה"ג המחבר הנ"ל מו"מ בענינים שונים להלכה ולמעשה
ומצאתיו לת"ח גדול מובהק ומלא דבר ד' זו הלכה, ולכן ידי תכון עמו
להוציא חיבורו לאור להפיצו ביעקב ולחלקו בישראל וד' יהי' בעזרו להפיץ
מעני תורתו וחכמתו חוצה וקרנו תרום בכבוד, וכל התומכים והמסייעים בידו
יתברכו בכל טוב מארון הברכות.

הכותב למען כבוד התורה ולומדי, לובלין ג' ו' מנ"א תרפ"ה לפ"ק.

אליהו קלאצקינ אב"ד דפה.

מכתב מכבוד הרב והגאון הגדול המפורסם ר' יהודה לייב פיינשליט"א האב"ד דסלאנים.

בע"ה סלונים ד' בה"ג ל"ז למב"י, תרפ"ו.

לכבוד ידידי הרב הגאון הגדול, שמו נודע בשערים

ר' שמחה מאלין שליט"א מו"צ דביאליסטאק.

אחדש כתר"ה בזהב רבה.

קבלתי הקונטרסים מספרו שהוא מדפיס כעת, "תורת הנקור השלם" ודבר גדול הוא עושה כתר"ה בזה ותוצאת גדולה יביא בזה בעולם ההוראה כי כל ענין זה של נקור חלק האחרים הוא כדבר הסמוי מן עין המורים ומעטים המורים היודעים וגם היודעים יודעים אך מעט. ולכן ענין נקור חלק האחרים הוא כדבר סוד המסור ביד המנקרים המוסרים בקבלה עפ"י רוב מאבות לבנים ורובם אינם יודעים ספר כלל.

והענין הזה אין עליו שום בקורת מן הרבנים המורים ובדבר הסמוי מן העין כזה אין הברכה מצויה בו כלל וכלל, ובלי שום ספק שבמשך הימים נשתבש הענין ואשתבש מנקרי בשר.

ועתה בספרו ובהצירות יוצר אור גדול על כל הענין הזה וקרע חלונות

בבית האופל הזה להראות נגעי, מומיו וחסרונותיו ובלי שום ספק יועיל הרבה

להרים מכשול ותקלות עצומות וד' יהיה בעזרו לבצע את אשר החיל וימהר

ויחיש מעשהו כי הוא תועלת הרבים, ואבקשו כאשר יוגמר בעז"ה ישלחהו

תיכף אלי, והנה על דבר הסופר שאומר שמתירים פה להסיר השמות על ידי

פת רכה אנכי לא התרתי זה ולא אאמין ששום מורה התיר כזאת ולדעתי היא

מחיקת השם גמור שאסור מן ההורה.

והנה באמת הגדיל מר גאונו לעשות בספרו כן יגדיל ד' חסדו ואמתו

עם כתר"ה וביתו ויוכה ללמוד במנוחה ומתוך הרחבה ולחדש חידושים ולחבר

חיבורים טובים ומועילים ככרכת ידידו הדש"ת ומברכו בכל טוב.

יהודא לייב פיינשליט"א האב"ד דפה.

יתר דברי הרבנים הגאונים שהביעו חות דעתם על דבר ספרי יבאו

המחבר.

בגליון מיוחד.

פתח דבר למהדורה השניה.

בשעה רבה אחריות כזו ליהודי פולין וליהדות כולה, הריני נגש להוציא מחדש את ספרי „תורת הנקור השלם” שיצא לו כבר מוניטין בעולם ההוראה, וממלא אני בזה רצון רבים ושלמים, שפנו אלי לשם בירור ולבון הענין המסובך של נקור האחרים, כדבר בעתו בשייכות עם החק החדש בנדון השחיטה במדינתנו.

הוספתי במהדורה זו הוספות חשובות במיון ההלכות והזיינים, בעיקר הרחבתי בתוצאה הנוכחית את החלק המעשי של משפט הנקור, כל דבר ופרט בפרוטרוט, בדיוק נכון, עפ"י תכנית סיסטמתית, וכפי הנסיונות שקניתי לי בעז"ה במשך העת, שפעיל אני בנידון הניקור באופן שמושי להלכה ולמעשה, גם הכנסתי עוד מספר מסוים של ציורים מוחשיים ומאליפים המקילים על המתלמדים ענין הלימוד הנזכר.

אקוה שספרי זה שנתקבל כבר בתור ספר למוד לבעלי-המקצוע, ירכש לו בתוצאה זו — השניה, כהנה וכהנה, הכרת החוגים המתענינים — והיה זה שכרי!

המחבר

ביליסטוק, התרצ"ו

ה ק ר מ ה.

דרך המחברים בישראל לבא בראש ספריהם בהתנצלות כלפי הצבור
לאמור מה ראו על ככה ומה הוגיע אליהם להוציא את חידושיהם לאור, חזיון
מעצב הוא לראות את המחבר ובשער ספרו מבקש סליחה מהקוראים הנכבדים
כאילו הוא היה החייב וכל בני העולם זכאים וצדיקים. אופיי הוא כי בהעת
האחרונה בא שינוי מוחלט בנידון זה, הרבה ממחברי זמננו רואים בכעין זה
חלישת הרעת של המחברים הקודמים ולרעתם הסיבה להענוה הנפרזה הזאת
היא שפלת ערך התורה בשנים האחרונות שירד כל כך פלאים והשפיע במדה
ידועה גם על חוגי הוגי התורה לראות את עצמם נעלבים לגבי ספירות אחרות
בעם ולפיכך נזקקים הם לנמוקינן שונים בעד חפצת יצירותיהם הרוחניים, בעד
ה—יגדיל תורה ויאדיר.

אמנם קשה למתוח קו בקורת על כמה ממאורות הגדולים שנהגו כך,
בלי שום ספק היתה כונתם רצויה, אבל אין לכחד כי הרבה מן האמת נמצא
במשפט הזה, בכלל ענין זה דורש לו פרק מיוחד, אשר אין כאן המקום בשבילו.
ואולם, איך שהוא, בנוגע לספרי זה אינו זקוק להתנצלות יתירה, באשר
אינו סתם ספר פלפולי, רק סוגר מקצוע הבא למלאות חסרון מודגש בהלכה
שחסר בה עד הנה ספר שלם, כי מהספיים שנתחברו בזה בשנות החמשים
האחרונות ברובם הם רק קטעים קטעים, מלבד זה רוב מחברי ספרי הנקר
היו מחוץ וכידוע משתנים שמות חלקי הכשר לפי לשונית המדינות והארצות
ואפילו מעיר לעיר, ולא כהרא כתבה למקרא. נוסף לזה לא אגזים אם אומר
כי ספרי היא הופעה חרשה ביחוד בשביל הצעירים הבאים בו המקילים על
המתלמד ובפרט על המשמשים בהיראה שקשה עליהם ההזדמנות לעמוד על יד
הקצב או המנקר, כי לראבוננו קלישות הידיעה בנקור ביחוד מצדו המעשי
והשמושי אצל חוגי בעלי הוראה הביאה לידי זה, שכל ההסתמכות במקצע זה
היתה רק על המנקרים לבדם, ועוד יותר בימים האחרונים, בעת שהמנקר מן
הטפוס הישן הירא ונחרד כמעט שהוא כחזיון חולף ובמקומו באים מנקרים
שאינם דוקא יודעי ספר. נוסף לזה חופש הדת המתרבה בעוה"ר, הלא מרגיש

תורת הנקור השלם

כל רב ומו"ץ בישראל את האחריות הרובצת עליו ובפרט בהעייירות שמנקרים שמה בשר אחורים שצריכים השגחה מיוחדת.

במאמר מיוחד בארתי בכלל את הפרובלימה הזאת, היינו עד כמה אנחנו לקויים בנידון השמוש (פראקטיק) לגבי עמים זולתנו. מה שאצלם לעיקר העיקרים אנחנו מבטלים כלזוחר היד וכדברים של מה בכך. אצלם, למשל, הצעיר שגמר איזה בית ספר יודע סרקו בלמוד ובמעשה, ואצלנו התורני שבילה רוב שנותיו בישיבה ומתעתד להיות רב ומורה הוראה בישראל יקרה לפעמים אשר לא ראה את צורת הריאה מעודו וכידוע בהלכה זו העיקר הוא השמוש וראיית העין, ומבלי זאת קשה לקלוט את הענינים המסובכים שבה, וככה בקירוב ביתר הלכות טריפות אשר השמוש בהם הוא ענין עיקרי. מהראוי, אפוא להנהיג בישיבותינו את דרך השמוש, ובמאמרי הנזכר ישנו בזה הצעות נכבדות, וכבר התעוררו רבים על זה, וזכן למרות כל הערות האלו נשארו הדברים כקודם קורא במדבר.

אמנם אם בנוגע להוראנו בכלל נחוצים תיקונים, אבל עכ"פ המשמשים בזה הלא יודעים את אשר לנוניהם, הנה משפט הנקור מוזר אפילו להרבה מהרבנים החשובים. הסיבה לזה מפני שכמעט בלתי אפשר ללמוד את הנקור מתוך הספר אלא במראית עין כמבואר ברמ"א (יו"ד ס"ה) וללמוד ע"י שמוש עפ"י רוב קשה ההזדמנות בזה, אכן כבר צווחו גדולי האחרונים על התרשלות ללמוד זה וז"ל הפמ"ג (או"ח, או"ה סדר ב. א.) ובעוה"ר אין לומדין דיני נקור — וראוי לכל מורה אם באפשר לו ללמוד אשרי וטוב לו. ועיין בים של שלמה (פ"ק דחולין) שהאריך ג"כ בדברים כבושים וכן בבית יצחק כתב תוכחת מוסר בזה.

הספר הזה כולל כל חלקי הנקור באופן מתאים מן הצד הלמודי ומן הצד המעשי. מן הצד הלמודי תבאנה בו הרצאות כלליות ופרטיות המקיפות את כל הענינים לפי מקורי הט"ס והפוסקים הראשונים והאחרונים. מן הצד המעשי באים בתוכו הבניות הבזומה וציורים מכל חלקי הבשר ובפרט השייכים להאחורים, אשר מלבד נחיצות וספר כזה בעד העוסקים במלאכה זו נותן מקום גם לבעלי הוראה לרכוש בזמן קצר את טוב הנקור בכדי שיוכלו למלאות את תעודתם ולשים עיין השגחתם בנידון זה.

אמנם איזה שנים לפני הנלחמה נדפס ספר רב טבחיא מהרה"ג ידיובנה

זצ"ל ג"כ עם ציורים, אבל הספר ההוא אינו רק על חלק הפנים בלבד, אכן המחבר הבטיח שבדעתו להדפיס גם על חלק אחורים אבל לא זכינו לאורו, נוסף לזה באים בספרי כמה ענינים אשר יש להם ערך רב בעד תורניים ובעלי הוראה כמו שתי התמונות של הבהמה הנאים בראש הספר המשתמשות כמו מפתחות לכמה ענינים במסכתות חולין ובכורות והפוסקים בענינים אלו ביחוד משתמש הציור 1 למסכת בכורות, לדוגמא, בכורות דל"ח מאי ריש אר"פ תורא ברא דעינא, או במשנה שם שפתו שנקבה או שנפגמה אר"פ תורא ברא דשיפתיה ועיין ברש"י וברמב"ם (פ"ז מביאנו מקדש) והוא שנסדק מזור שלה וקשה המובן אבל לפי הציור שלנו מובן בקל וכאלה רבים. בשייכות לאלה הציורים יבאו בהוספות כללים קצרים בעניני שאלות טריפות שבירת העצמות, ולמען יהיה דבר שוה לכל נפש יבאו הענינים הנחוצים למעשה, משפט הנקור" גם ביהודית כל אלה עושה את ספרי זה לדבר שלם ומשכלל ואפילו בע"ב ימצאו בן ענין לענות.

והוספתי בשלחי הספר חידושים בגפ"ת ואיזה שאלות ותשובות להלכה מהם מה שנדפס בשמי בחוברות שערי תורה, יגד"ת ומאשר אתי בכת"י בשם ספר אור שמחה. אכן נאצתי לבחור רק קצת מזה ותפשתי מועט תפשתי מפני יוקר ההרפסה כידוע. והעתקתי בסופו פסקי הלכות קצרים מהלכות שחיטה ובדיקה עם תמונת הריאה עפ"י ציוני מספרים ששים במספר כמס"נ בפעם הראשונה בפרשבורג. והם בע"ה תועלת מרובה בעד השו"ב.

והנה זאת למודעי כי ציור אחד או שנים השייכים לחלק הפנים נמצאים גם בספר רב טבחיא, אמנם יתר הציורים הם חדשים ובהרבה יגיעות והוצאות עליו לי. והנה חו"ל פתחו תמיד בכבוד אכסניא, לכן הנני בראש ספרי להאציל ברכה לאנשי עירנו עדת ביליסטוק הנכבדה וביחוד לאוהבי ומכירי אשר אני שוכן בתוכם בתור מו"ץ זה כט"ו שנים ימלא ד' כל מאויהם ומשאלותם בזה ובבא כחפצב ובתוכם גם אני. ואנ' מתכוון כנגד המברכים אנה ד' שמע שועת עמך, הושע את שארית ישראל, רחם עליהם ועל פליטת סופריהם בכל פרשת העיבור יהיו כל צרכיהם לפניך, ונוכה כלנו יחד בקרוב ובעגלא לחרמת קרן ישראל ותורתו בבנין ארצנו, אכי"ר.

הרב שאול שמחה מאלין

בהגאון ר' יוסף שרגא זצ"ל

בהגאון המפורסם בדורו ד' איסר יהודה זצ"ל

שהיה ראב"ד ומד"א פבריסק ענ"ב.

ב"ה, אדל תרפ"ו, ביליסטוק

ב י מ ל י ו ג ר פ י א.

רמב"ם וטור, שו"ע יו"ד, לבוש, דרישה ופרישה, סמ"ע, רמב"ן תשובת
הרא"ש זוהר הקדוש, ספר הרנואות להרמב"ם, שבילי אמויה, של"ה, תוי"ט,
דברי חמודות, ט"ו, ש"ך פמ"ג, כרתי ופלתי, נודע ביהודה, חתם סופר, שיבת
ציון, פתחי תשובה, ד"ת, טהרת אהרן, אהל יצחק, בית יצחק, זבח שמואל, צנת
דוד, ראשית בכורים, ערוך השלחן, דברי מלכיאל, רב טבחיא, ספר הנקור,
קהלת מנחם, ספר הברית, וזוהר והמצוה למלכבם, חפארת ישראל, תורה
תמימה, אוצר ישראל, ידיעות הטבע שבתלמוד, עקב רב.

מבוא

כל חלב וכל דם לא תאכלו (ויקרא ג')

חלב: (בארמית תרבא או חלבא) השומן העב והקפוא בגוף הבהמה שנאסר באכילה, התורה אסרה כל חלב שור וכשב ועז (ויקרא ז') וכוי חלב אסור מספק. החלב האסור הוא החלב הראוי להקרבה על המזבח, כמו החלב אשר על הקרב, חלב שעל חליות (ויקרא שם) ושלשה חלבים הם שחייבים עליהם כרת, חלב, שעל הקרב, חלב שעל החליות וחלב שעל הכסלים, ובש"ס (חולין ז') מוזכר „תרבא דקליבוסתא“ (קליבוסת — „הנקא“) „ותרבא דתותי מתגי“, מפני שהם סמוכים לחלב של החליות ושל הכסלים, אסורים איפוא מן התורה וחייבים עליהם כרת. ועוד אסרו חז"ל כמה מיני חלבים וקרומים ואיסורים רק מדברי סופרים.

אסור חלב מדאורייתא הוא תותב קרום ונקלף ושלא יהא בשר חופה אותו ומוציא מכללו השומן המעורב עם הבשר בכל חלק. הגוף שהוא שומן — ומותר.

טעם איסור החלב. הרמב"ם מסביר מפני שהוא (החלב) נוזל דם קר ומשחית וראוי להשתמש לשרפה (והדלקה) יותר מן האכילה (מורה נבוכים חלק ג' פ' מ"ח), הרמב"ן אומר כי החלב הוא קר ולח וקשה להתעכל. האברבנאל כתב כי החלב הוא מקרר את טביו האדם והדם להפך מרתיחו. הרא"ה בספרו החנוך (מצוה קמ"ז) אחרי הקדמה קצרה בטעם איסור מאכלות האסורות בכלל כותב בזה: וע"כ היה מחסדי הא' הגדולים עלינו אנחנו עמו אשר בחר

(*) ובאמת לא הוזכר בש"ס חיוב כרת לגבי תרבא דתותי מתגי, רק לתרבא דקליבוסתא ויש מי שרוצין לומר בשביל זה דכל עיקר של תרבא דתותי מתגי אינו אלא דרבנן. עיי' „דרכי—תשובה“ בשם ספר שלחן אברהם. (ראה להלן).

והרחיק מאתנו כל מאכל מוזק אל הגוף ומוליד ליחות רעות — וידוע כי החלב דבוק ומוליד ליחות רעות ויש עוד הרבה טעמים בזה¹).

דם: נוזל אדום בגידים ובעורקים של בעלי החיים, וזם הדם (Zirkulation Blutlauf) באברים הוא עייך חיות בבריאת הגוף, כי נמש הבשר בדם היא (ויקרא י"ח), אסור אכילת זם נשנה כמה פעמים בתורה, בני עמינו מואסים בדם ומתרחקים מכל ספק על דם ואפילו רק מחמת מראית עין בלבד. שלשה מיני דמים שחייבים עליהם: דם הנפש, דם התמצית ודם האברים ונחלקים המה בנוגע למשפט העונש, שרק על דם הנפש חייבים כרת אבל על דם התמצית ודם האברים אינם חייבים כרת רק מלקות בלבד. ואיהו דם הנפש מבואר בכריתות פרק ה'. שנושב שם כמה מיני דמים לדם הנפש. ויש בנדון זה כמה שיטות ברבותינו הראשונים (עייך שם בתוספות וברמב"ם פרק ו' הלכות מאכלות אסורות). דם הלב נחשב לדם הנפש ודוקא דם הכנוס בלב מקודם אבל הדם הזורם ומתכנס אל הלב בשעת השחיטה אינן בכלל דם הנפש, אולם כמה מהראשונים אינם סוברים חילוק זה (עייך פרי מגדים יו"ד סימן ע"ב).

דם הכבד לרוב הראשונים רק מדרבנן וראיתם מהמבואר בש"ס (חולין קט) אסר לן דמא שרא לן כבדא. ודם שמלחו או שבשלו אינו אסור מן התורה ורש"י סובר דהוא מן התורה, ושיטת הרמב"ם בנדון זה אינו ברור.

וכתב הרמב"ם פרק ו' — מאכלות אסורות: יראה לי שכל החוטין והקרומין אין איסורן כי אם מדברי סופרים ואם תאמר שאיסורם מן התורה בכלל כל חלב וכל דם, אין לוקין עליהם אלא מכות מרדות².

גידים (גיד הנשה): רשת של עורקים ומיתרים נפלאים (Nerven-netz) מעשי ידי יוצר היצורים המחברים ומקשרים גוף הבעל-חי. הגידים נחלקים ומתפרדים לפצולים דקים מן הדקים במספר רב כידוע (שס"ה גידים יש באדם) אולם בכלל הגידים נחלקים לגידים דופקים—ואינם דופקים. (Art. tend.)

¹ אמנם ידוע כי למרות הטעמים שהובא בחו"ל ובספרי רבותינו הקדמונים כל מצוה ומצוה שנאמרה בתורה נחבבל בתור חק נצחי, מקודש בחיי עמנו גם בלי טעם ונימוק ואינה תלוי לא במקרים ולא בסבות של זמן ותקופה. (ראה בספרי תורת השחיטה והבידיקה צד IX).

בנוגע לדינא יש גידיון שאסורים משום דם ויש — משום חלב (יונקים מחלב הכליות או חלב אחר) ויש שאסורים משום גיד-הנשה. ובגיד הנשה גופא ג"כ שלשה ענינים; גופו של גיד (הגיד הפנימי) שאסור מן התירה, החיצון שאינו אסור אלא מדרבנן, ושמנו של גיד ישראל קדושים הם ונהגו בו איסור. (ראו: לקמן)

נקור: הוא דיקור וגרירה, כמו העיני האנשים ההם תנקר (במדבר יד טו) עצמי נקר מעלי (איוב ל, י"ז) והושאל בפרט להסרת החלב והגידים האסורים מבשר כשר קודם המליחה ע"י דקירת וחתיכת הסכין הנקרא ביהודית טרייבערן ובאשכנז פורשן מפעל פרש בעברית, כלומר להפריש האסור ובאנגלית (Porging).

שלשה ענינים הם בנקור אוזורים: קליפה, נרירה ונקור, והכלל כל מראה אורם צריך קליפה וכל מראה ככף סגי בגרירה היטב, דטעם הקליפה משום שהבשר רך ומלא בקעים ובולע מן החלב שאצלו וכל מראה כסף שוע וחלק ואינו בולע, אמנם ישנו בזה גם יוצאים מן הכלל, הכובד שבמלאכה זו הוא הנקור בעצמו דצריך לכון היטב מקום הגידים, דאל"כ ישחית את הבשר וגם לא ימנע שישאיר קצת מן הגידים. וזה בלתי אפשר אם לא ידע מתחילה אופן נתוח הבהמה הנקרא (dissection) ועיין סדר הנתוח בפ"ד דתמיד. מספר הגידים האסורים הנו קי"א והסימן כי כל שלחנות מלאו „קיא“ והאסורים משום חלב ומשום גיו' הנשה נ"א והסימן אל תאכלו ממנו „נא“ ונשתבכו בחשבון הגידים הרבה מוזמחברים עיין בלוח הגידים.

*

מדקדקים במנקר כמו בשוחט ובפרט בנקור אחורים שצריך להיות בקי ומוחזק בכשרות, ואין סומכין על הטבח מפני שהוא נוגע בדבר (יו"ד ס"ה) ונוהגים שהמנקר נוטל כתב קבלה מן המומחה. נוהגים גם כן שלא לאכול בשר אחורים במקומות שמצוים הרבה אינם יהודים מפני שקשה מאד הנקור של אחורים וצריך מומחה ביותר לנקר אותו.

והנה בספר ישועות יעקב מביא בשם מהרש"ל שיראי ד' נהגו שלא לאכל

בשר אחורים, וכן בבאר היטב (יו"ד ס"ד) מביא שיש שיטות שלא לאכל בשר אחורים כי אף למדן גדול אינו יכול לבאר זה היטב מתוך הספר.

אמנם בכמה קהלות גדולות ומפורסמות לבוב, קראקא ובראד נוהגים לנקר בשר חלק האחורים נמו שמסיק בספר ישועות יעקב שם וכן אוכלים חלק אחורים בגלילות אלו כמו בעירנו, וילנה קובנה, פינסק ועוד, בלי שום פקפוק. אבל נוהגים למנות משגיחים מיוחדים בעלי-תורה וירא ישמים המפקחים תמיד על השגחת הנקור. הגם שנחוצו בזה לסדר תקונים לחזק הכשרות ובפרט עכשיו לרגלי החק החדש בנידון השחיטה, מן הראוי היה שלא למסור את ענין הנקור רק בידי הטבחים בלבד, כי אם לבחור לזה אנשי אמנה יראי ד' שאפשר לסמוך עליהם בחזקת כשרות ונאמנות, ורק באופן כזה נוכל להחזיק מעמד בעו"ה בענין הכשרות בשעה רבת אחריות הלזו, וכאשר הארכת בנידון זה במאמר מיוחד, מוקדש לשאלת חזוק הכשרות בקשר עם חק השחיטה החדש, נדפס בהעתון המקומי, אונזער לעבן" — ובחברת שלי, די פראקטישע מע-טאדע" צום טרייבערן צד 63.

סקירה כללית.

השלד (ציור א) נותן מושג ע"ד מערכות העצמות של הבעל חי, על הלומד מלאכה הנקור לרכוש לו איזה מושג במבנה הבהמה והתחלקותה (anatomy i dissection) כמו ואת האיל נתח לנתחיו (ויקרא ח) וינתחה לעצמיה (שופטים יט) ולשם זה הביא שני הציורים הראשונים ולכן נסמן בזה את התכונות המציניות ביותר את העצמות האלה בנוגע לנקור:

1. עמוד השדרה וצלעות החזה.

עמוד השדרה נחלק לחמשה חלקים: חוליות הצוואר (מפרקת) שדרה, מתנים, עצה ואליה או הזנב, שדרה הוא מלשון סדר כמו ושרדות בארזים (מלכים ו) או מלשון המשך (תפארת ישראל זבחים פ"ו מ"ד) ועיין ערוך. הצלעות מספרן י"ג ולפעמים יותר. שש העליונות הן שלמות, יען כי הן מחוברות אל עצם החזה, התחתונות הן בלתי שלמות, יען כי אינן נוגעות ישר אל עצם החזה אך מחוברות ע"י עצמות רכות, סחוסים (קנארפעל) המתעקמות כראש מנל לנוכח עצם הטבור העומד בין צלע ו-1 (ציור 2e) ונקראות בשביל זה (פאלשע ריפפען).

2. הכסלים. (ציור 1. 17).

נבנים משלשה גורי בשר שטחים ומונחים כמו לוחות או עלים זה על גב זה ובשביל זה נקראו בחז"ל כוילי, ר"ל כפולים. טובכים כל שטחי הכרס ונאחזים בראשי הצלעות הרכות, למטה נכח הירכיים יגיעו עד הטבור לעומת צלע י"ב (ציור 2 f) ומשם יפרדו לשני ראשים כורועות איש וכל חוד וחוד מגיע עד פרק שבירך (ציור 2 22) והולכים ע"י הירכיים למעלה נגד העצה (ציור 1 6) ויצמדו בעוקצי חמש וצלעות הקטנות ציור 2 1-5).

3. אגן הירכיים או אגן החלצים.

מפותח בתבנית אזור, עצמות האגן הזה מדבקות בקו-התוך של הבטן.

לפנים העצמות האלה רזובות חן ונקראין באשכנזית (Beckenknochen) בפולנית (miednica) ובפוסקים עצם הנק"א והקצבים קוראים להן (קיכל-ביין).

4. הגפיים.

הקדמיות מרכבות נהזרוע, הקנה והפסה. האחוריות מורכבות גם הן משלשה חלקים: הקולית, השוק והפסה. סופה של הקולית מחובר אל ראש השוק בארכובה (ברך) ועל שם זה נקרא בתלמוד ארכובה. על צד הארכובה מלפנים, נמצאת עצם סטנה היא הפיקה (עריקוב). בשוק שתי עצמות: הקנה הגדול מלפנים והקנה הקטן מאחור ונמצא לפעמים עצם דקה יתירה והוא סימן שהבהמה הוא בכור ועיין להלן. במשפט הנקור.

5. התחלקות הבהמה.

הבהמה מתחלקת לחלק הפנים ולחלק אחורים באופן זה: י"ב צלעות לחלק הפנים והצלע הי"ג שייך לחלק אחורים. והבשר שבין צלע י"ב וי"ג תלוי במנהג, ובנוגע לנקורו עיין פתחי תשובה—סד ואם נמצעו צלעות יתירות אין מניחים אלא צלע האחרונה (ש"ך נ"ה) ויש מחמירים (עיין בדרכי תשובה ס"ד) ומה ששייך אל צד הבטן (הכסלים) הגבול עד הטבור ולא עד בכלל, והנה עכשיו הקצבים מחתכים להלאה מן הטבור וכן מצד הגב לחלק הפנים הנקרא „ראזביו" וצריך הבשר ההוא נקור כדין אחורים (לחה"פ בשם סמ"ע) ועיין דרכי תשובה ס"ד. יתר הפרטים יתבאר להלן במשפט הנקור.

6. שמות חלקי הבשר של האחורים.

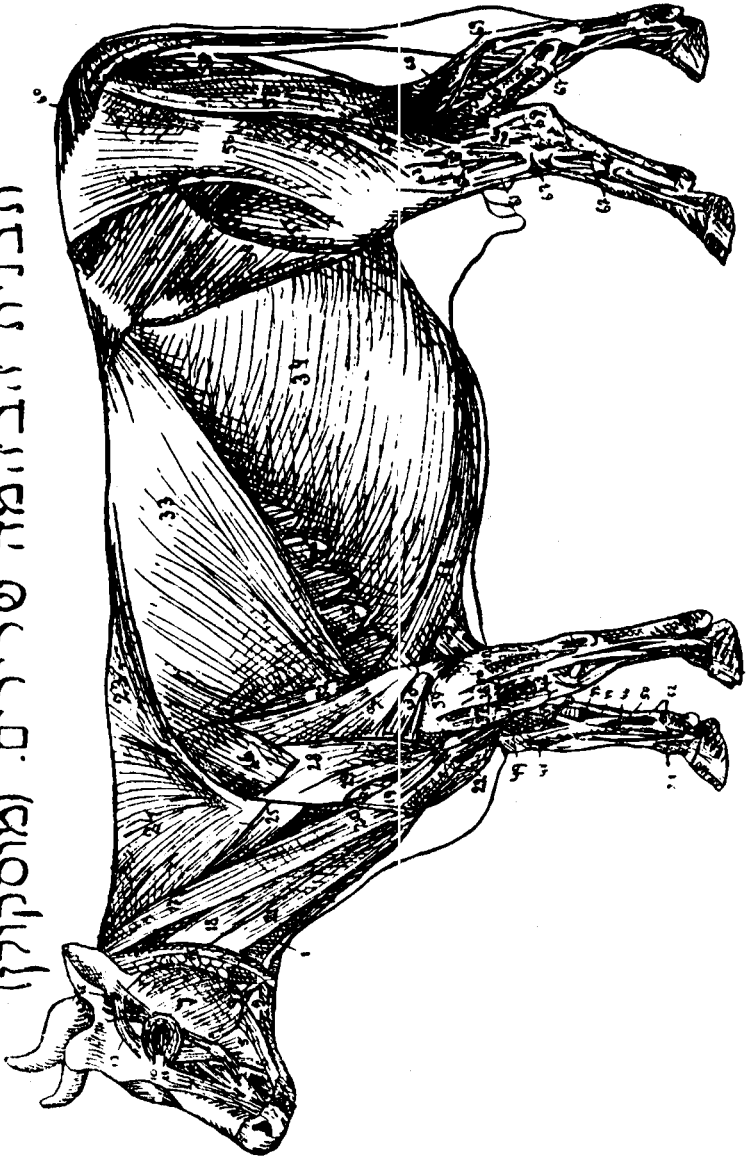
יד (הכף) באשכנזית (oberschab) ובפה ראזאווע, ברעג, חתיכת האליה, ווייס בראָטן, גריזשובקא, העצה והצנה, שילט, קושליץ, ובפה ביינרל-ואדנע, קאפ-ואדנע, חיתד או העקרב (קלין) אטשקא, המתן, לערביץ (פיליי), השוק, קנאכן, ליטקא, פלאקן, שרירים מוסקולן (מייזלאך).

7. הכרס וחלקיה.

בית הכוסות ערשטער מאָגן (פליאקע), המסס, נעץ מאגן (טשעפטשיכע) הכרס הפנימי, בלעטער מאגן, הקבה, לאָב מאגן (קוטניצע).

תבנית הבזהמה שרירים. (מוסקולן)

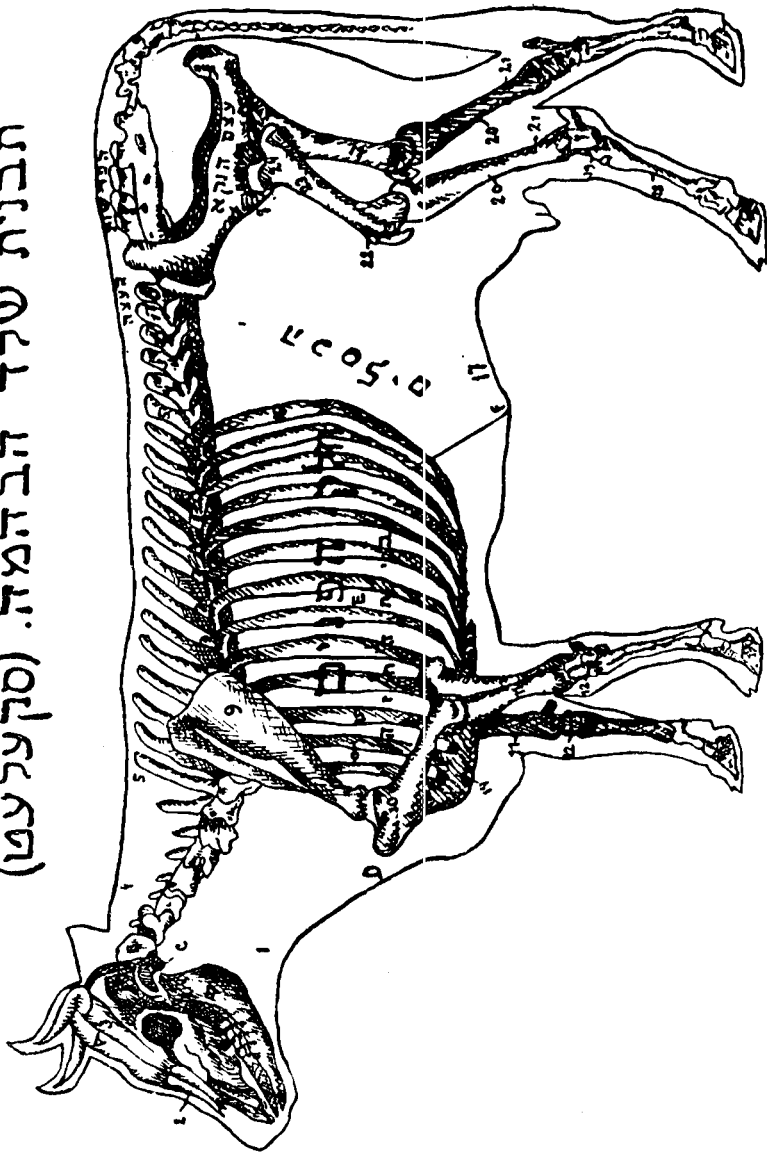
ציור I

מונחים אנטומיים (השרירים של הבהמה) *

1. שריר המצח
2. שריר הלחי העליונה
3. מרים השפה העליונה
4. שריר האף
5. השריר החיצוני של הלחי
6. שריר סוגר השפה התחתונה
7. שריר לועס חיצוני
8. שריר הרקה הלועס
9. גיד הלסת התחתונה
10. שריר סגור העין (ריס של עין)
11. שמורות העין (עפעפים)
12. העליון
13. האמצעי
14. התחתון
15. שריר שקד האוזן
16. שריר הצואר
17. שריר הצדעים
18. שריר הזרוע
19. שריר השכמה
20. שריר עצם החזה
21. שריר חזה הרחב
22. תחתון
23. עליון
24. מרים תחתון של הכתפים
25. שריר האדרה התחתון
26. הגיד של הנ"ל
27. חיצוני
28. פנימי
29. חיצוני
30. עבה
31. ארוך
32. השריר הרחב של הגב
33. השריר החיצוני האלכסוני (מכבש הבטן)
34. שריר כעין משור
35. שריר החזה הגדול
36. ממתח השוק
37. ממתח הפרסה הפנימית
38. ממתח הפרסות המשותף
39. ממתח הפרסה החיצונית
40. הכופף החיצוני של שרש הרגל הקדמית
41. הממתח האלכסוני של שרש הרגל הקדמית
42. מרכין האצבעות
43. גידו הנ"ל
44. כופף האצבעות
45. גידו הנ"ל
46. גיד המחבר את כל גידי האצבעות
47. גיד השריר הממתח את הקנה הגדול
48. כמו 41
49. שריר הקרסול
50. גיד חשריר הממתח את הפרסה
51. הרצועות האלכסוניות
52. שריר המתנים הגדול
53. ממתח השוק הרחב
54. שריר דו-ראשי של חקנה הקטן
55. ראש השריר פושט השוק, חלקו הקדמי
56. ראש השריר פושט השוק, חלקו האחורי
57. כופף השוק הארוך
58. כופף השוק העבה
59. מושך הזנב לצדדין
60. שריר הקנה הקטן
61. ממתח האצבעות הארוך
62. שריר הסובך הקצר
63. " " הארוך
64. כופף האצבעות הארוך
65. שריר הסובך החיצוני
66. הרצועות
67. שריר הסובך הפנימי
68. השריר האחורי של הקנה
69. גיד אכילס

(* מתורגם מאשכנזית מספרו של הרופא וועניטארי ד"ר וייפערט מפורטה.

תבנית שלד הבדמיה. (סקעלעט)

ציור II

מונחים אנטונומיים (שליך הבהמה)

1. לחי התחתונה
2. לחי העליונה
3. הגלגולת
4. מפרקת
5. שדרה
6. עצה (Krzyż)*
7. אסיתא, קטלית או קטילא**
8. חוליות עצם האליה או עצם הונב (בין הפרשות)
9. חכתף
10. קולית היד (הורוע)
11. הקנה
12. ארכובה
13. שתי צלעות החזה
14. ראש החזה (גריף)
15. י"א צלעות גדולות
16. צלע י"ג
17. הכסלים
18. ארכובה שברגל
19. הפיקה, ערקום,
20. הקנה או השוק
21. מקום צומת הגידים
22. ערקובא (חיבור הקולית והשוק)
23. קולית, ירך, אטמא
24. בוכנא ראש הירך התחוב באנן הירכים כבוכנא באסיתא. הציונים עפ"י סדר האותיות ראה סקירה כללית ולהלן במשפט הנקור.

(* בתלמוד ובפוסקים — יצה קליבוסת, הנקא".

** אהלות פ"א משנה ח'.

(x) תפארת ישראל בכורות פ"ו י"א.

III צ' ו' ר'

43. הגידים שבו הצלעות
44. גידי האצטומכא והמעיים
45. " " "
46. " " "
47. הכליות
48. הזרע הפנימיים
49. העצה (בין הפרשות Krzyż)
50. הגידים שבין המתנים. (צלעות קטנות)
51. של הצנה. (שילט, קאפ-זאדנע)
52. גידי העצם הרחב (הנקא Miednica)
53. העצה האמצעים
54. הבטן
55. הזרע החצוניים
56. הבטן (המכסה)
57. של הצנה העליון העמוק
58. החצון " " "
59. הקדמי " " "
60. העור הפנימיים
61. החצון " " "
62. הקדמי " " "
63. השוק
64. התחתונים
65. " " "
66. הרחם
67. המתנים
68. הזנב
69. גיד עצם השת
70. " " (חסותם)
71. בית-הבשת הפנימי
72. מעצם השת אל
73. עצם הרחב

II. העורקים — Venen

74. עורקי בית-הבליעה הקדמיים
75. " " "יגולר"
76. ההסתעפות
77. בית-הבליעה התחתונים
78. הכבד
79. הקיבה והסתעפות.

כלל הנקור וגדר החלב.

הנקור בכלל מתחלק לשלשה חלקים, חלק הפנים, חלק האחורים ואברים הפנימיים ובא בשביל שלשה דברים בשביל חלב, דם וגיר הנשה, כיצר להבחין ביניהם והנפ"מ להלכה תמצא להלן.

והנה בראשונה נבאר גדר החלב, כתוב בתורה (ויקרא ז), כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו, כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה – ונכרתה הנפש האוכלת. שמענו עונש ואזהרה, אבל גדר החלב נתבאר למעלה (שם ג) את החלב המכסה את הקרב, ואנו שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים, ונחלקו בחולין מ"ט ר' ישמעאל ורבי עקיבא בחלב שעל הקרב אם קרום ונקלף, או תותב קרום ונקלף, ופלוגתתם תליא במובן המכסה. דר"י סובר דקאי גם על החלב הנאחו במקצת, מקומות מקומות, ור"ע סובר דמובנו רק על החלב הפרוש כשמלה דהיינו ותותב קרום, ונפ"מ ביניהם לענין חלב שעל הקיבה ואיתא התם בגמ' לחד לישנא בחלב שעל הקשת, ובשפת התלמוד אקשייתא לכ"ע אסור. (עיין יו"ד ס' ס"ד).

אמנם בתותב קרום עצמו יש שני פירושים (א) ביחס אל החלב עצמו, פירש"י (ב) ביחס אל הקרום שמלמטה, פירוש הטור, ונחלקו כמעט בדבר זה גם רבינו אפרים ורבינו יואל ונפ"מ ביניהם לחלב שעל הכרס, כידוע כל זה בפוסקים כמו שהאריכו הדו"פ, הב"ח והט"ז והכו"פ. גם נמצא בראשונים עור פירושים בזה (תשו' הרא"ש בשם ר"י סרוינה) ועיין בערוך השלחן שהאריך לבאר שיטת אלו, אולם לדינא לכתחילה אין נפ"מ כל כך אחרי שאנו מחמירים בכל אלה החלבים כמו שמבואר ביו"ד ס"י הנ"ל.

ואולם חל' עלינו חובת הביאור בנוגע להכלל הזה של קרום ונקלף או תותב קרום לכל אחד מהתנאים כראית ליה, אם משתמש בתור אות וציון משותף לכל החלבים או רק ביחס אל חלב הקרב לחור. לפתור ספק זה אפשר לנו רק אחרי שנדע שתותב קרום אינו הסימן היחירי של החלב, ולכך אם אינו מתאים כפי יתר גררי החלב אפשר אפילו אם תותב קרום הוא אינו החלט

לחלב, כמבואר כן להדיא במחבר (יו"ד ס"ד) איזהו חלב כל שהוא תותב קרום ונקלף ושלל יהא בשר חופה אותו, משמע דבלא"ה לא וכן פירשו הב"ח והדו"ס להדיא. וכה"ג כתבו התוס' והרא"ש (חולין צ"ג) הא דילפי בת"כ מאשר יקריב כל שכמותו כשר להקריב יונאו חלב דפנות אף שתותב קרום. ואתי שפיר מה שנחלקו ר"י ור"ע ורק בוולב שעל הקרב ולא בשאר מקומות, דאינו רק ביחס צרופי בהתאם אל יתר גזרי החלב. בקצרה יצא לנו, איפוא, ששלשה ענינים בגדר החלב והם: תותב קרום, אין בשר חופה וראוי לגבי מזהב.

ודע דהרמב"ן בנמוקיו על התורה שם (ויקרא ג) יש לו שיטה אחרת לענין ראוי להקריבה וכן משמעות התוס' בשם הרא"ש (חולין צ"ג) שסובר כהרמב"ן. אולם הדברים כאן מסובכים כשיטת הבה"ג, השאלות ורוב הראשונים, וכמבואר פשטות סוגית הש"ס בריש הוריות ובחולין ע"ה, והרוצה לעמוד על יסודי הדין יעיין במ"מ שציינתי ובמרדכי פא"ט וביחוד בדברי המגיה במש"ל פ"ג משגות.

וכתבו ספרי הנקור שקבלה אצל המנקרים כל שימס בין האצבעות (מירב) בלשון אשכנזית הוא חלב וכל עותה קשה (צעך) הוא שומן. עוד כתבו סימנים חלב כשחותכים אותו עם הסכין החלב מהלך וגרר עמו ונשאר מונח על הסכין. משא"כ שומן שדבוק מאד אל' הבשר וכל הרוצה להפרישו צריך שיעקור אותו מעט מעט. גם אין החלב נחת העור ולא באבר המתנועע כמש"כ הרמב"ן הג"ל ועיין בפרק הבא עוד בזה.

בשר חופה, חיפוי קרום ותרבא דתותי מתני.

גרסינן בגמ' (חולין צ"ג) גופא א"ר אבא אמר שמואל חלב שהבשר חופה אותו מותר, איני והאמר שמואל האי תרבא דתותי מתני אסור. אמר אב"י בהמה בחייה פרוקי מפרקא, פרש"י חלב שהבשר חופה. חלב שעל הכסלים שתחת חלית ונראה בגובה הכסלים ואח"כ נבלע תחת בשר אדום דק ומתפשט תחת אותו בשר בכל זכסלים ומה שהבשר חופהו מותר וכשכלה למטה אותו בשר יוצא ממנו קרום עב ולבן, לבד קרום דק וקלוש המתפשט בכל הכסלים שאסור משום חלב ותחת אותו קרום יש חלב, ויש שנהגין איסור באותו חלב לפי שאותו קרום אינו חשוב חיפוי בשר שדק הוא, אבל בארץ

אשכנו ניהגין בו היתר, וגם בעיני נראה דחיפוי גמור הוא*). וגבי תרבא דתותי מתני פרש"י מכוסה במתנים שקורין לונבול"ש שרחבן מדחייב למטה מצלעות הקטנות ומכסהו וכשהטבח מוצישו נראה אותו חלב, פרוקי מפרקא, כשהבהמה הולכת אבריה נעים והכסליו (צד הבטן) נמשכין כלפי מטה והמתנים כלפי מעלה ואין החלב נכסה בהם.

זה לשון הרי"ף, קאמרי רבוותא שהחלב שתחת השומן שבראש הכסלים (אחורים) הוא חיותא דתותי מתני וקרום מפסיק בינו ובין השומן שתחתיו העלין אסור והתחתון מותר, וכתב הרמב"ם (פ"ו ממ"א) בזה"ל: יש כמו שתי פתילות של חלב בעיקרי המתנים סמוך לראש הירך וכשהבהמה חיה חלב זה נראה במעיים וכשנמות נדבק בשר בבשר ויתכסה חלב זה ואינו נראה עד שיתפרק הבשר מן הבשר ואעפ"כ הרי זה אסור, שאין זה חלב שהבשר חופה אותו, וכל מקום שתמצא בו החלב תחת הבשר והבשר מקיף אותו מכל סביביו ולא יראה עד שיקרע הבשר, הרי זה מותר וכתב הרא"ש בפרק גיד הנשה לפי שאין הכל בקיין באיזה מקום הבהמה אבריה מתפרקים בחייה נתן הרמב"ם סימן לדבר.

עכשיו אנסה ללקט אוויות מדברי גדולי אחרוני הפוסקים מה שכתבו לבאר הלכה זו, הנה לפרש דברי רש"י כתב הפרישה סימן ס"ד בזה"ל: נגר הצלעות הקטנות מתחיל החלב להיות לבן ומשב מתפשט עד תחת הטריפה לעדביץ

(*) באור הלכה בדין חיפוי הקרום.

ביו"ד סימן ס"ד — ו' כתב הרמ"א: כל אלו החלבים אין לחוש להם אלא באחורים של בהמה אבל בחלק הפנים אין בהם בחלבים אלו, רק קצת מן הקרום שעל חלב הכסלים הנשאר בראש הדפנית — וצריך להסיר אותו קרום משם. ויש נוהגים להפריד גם כן הבשר הנדבק זה על גבי זה ולגרור החלב שביניהם, ויש מתירים, משום דחשיב חיפוי בשר, וכן המנהג באשכנז.

וכתב בספר זבח שמוא"ל בזה"ל ומקלף בידו אותו קרום שעל הכסל והוא הקרום העב וחלבו האסור משום חלב — ותחת אותו קרום יש עוד קרום דק ואסור גם כן משום חלב, ותחת שני הקרומים יש חלב ובה איתא פלוגתא ורש"י הוא מן המתירין. לפי שמכוסה עם שני קרומים, אבל החלב הנבלע בין הקרומים אסור לכולי עלמא, כיון שאינו מכוסה אלא בקרום אחד וכן אנו נוהגים. (ראה להלן במשפט הנקור, חלק הפנים § 9).

(לעדויץ, לונבול"ש או לונבל היינו הך) ביאור, לדבריו כי שני חלקי לעדביץ יש, האחד הלעדביץ העיקרי (מה שוקורין בפה פיליי) המותר ע"י נקור והשני חתיכה קטנה הנקראת טריפה לעדביצא או סתם לעדביצקא ובפולניח (Poledwica) המחבורת אל הלעדביץ העיקרי. ואיסור חתיכה זו הוא בקבלה (אהל יצחק) ולפי דברי הפרישה בשיטת רש"י דתרבא דתותי מתני הוא החלב שתחת המתנים אצל הלעדביץ הנמצא אצל זה החלב וכשהבהמה חיה פעם מתדבק אל הבשר ופעם מתפרד מש"ה לא חשוב חיפוי בשר.

אמנם בשיטת האלפסי והרמב"ם נסתבכו רבים, המרדכי וכן היש"ש רוצים לומר שהוא החלב הסמוך להונב. הב"י והר"מ כתבו שהוא חלב הקושליץ אכן בפרישה וכן מבואר יותר ברזב"ן (הובא כדברי חמודות) לפרש שיטת הרי"ף קרוב לשיטת רש"י שהוא החלב שתחת המתנים במקום הפנוי בין הלונבל והצוארן (קאלנער) ששם נמצא חלב שמראהו לבן וכשמפריש הכליות נראה חלב זה לעינים וכתב בספר זבח שמואל ששיעור גדלו אצל שור הוא כזית וכפי פירוש זה נראה מדברי הרי"ף עצמו יען שמכנה את החלב, חיורא דתותי מתני והנה ידוע דרך חלב זה שאצל הלונבל יש לו מראה לבן, משא"כ יתר החלבים שאינו מראה לבן כל כך, וכ"נ מדברי רש"י שרק חלב זה הנראה בגובה תכסלים הוא לבן, ועוד ראיא לדברי הפרישה מש"כ (חולין נ"ה) לקחה בכוליא טריפה והוא דמטיא לקותה למקום חריץ והיכן מקום חריץ לחיורא דתותי מתני, מזה דחיורא דתותי מתני אצל הכליות וכיון שהרי"ף הזכיר כאן „היורא דתותי מתני" כלשון הש"ס בודאי כונתו על החלב שאצל הלונבל כשיטת רש"י. אפס בשיטת הרמב"ם אף שקרובים דבריו להרי"ף אבל אינו שוה בכל, דמסתימת הרי"ף וכן מרז"י נראה שאסור כל החלב הנמצא תחת המתנים, משא"כ לפום לשון הרמב"ם שכתב „בעיקרי המתנים". משמעות דבריו דלא אסר אלא מה שבראש המתנים ובספר דרכי תשובה דוצה לצדד בחלב שתחת המתנים דאינו אלא מדרבנן, והביא ג"כ ראיא לזה מתוס' חולין שם. כן יצא מחבר אחד להקל לענין חלונ הקושליץ ובנה יסודו מדברי הרמב"ם ולדבריו אינו אלא מדרבנן. אבל האמת אינו כן דאנו תופשין לעיקר כמש"כ הב"י והר"מ.

והנה בנוגע אל הכלל של בער חופה אם הוא בגדר תנאי איכותי או רק סימן חיצוני, כלומר מקושר ענינו עם הטבעי שבחלב או ציון שם בלבד, דבר זה אנו לומדים מתורתו של רבנו הרמב"ן (ויקרא ג') שכתב בזה"ל: שם

חלב בלה"ק השומן הנפרד ואינו עם הבשר כדבר אחד, כי השומן המתערב עם הבשר ואינו נפרד ממנו נקרא שומן, כענין שאמר הכתוב וישמן ישרון, וכתב עוד שם במרוצת הדגרים, וכן ידעו הרופאים בטבעיהם שאין החלב נעשה לעולם סמוך לעור ולא באבר שינוע תמיד. ואמרו כי טבע השומן שאינו נפרד מן הבשר בגלעות ובצידין ובאליה הוא חם ולח והנפרד מן הבשר הוא קר ולח וקשה להתעכל, וכתב מלב"ם בהתוה"מ והנה התנאים שיהיה ענין בלתי מתדבק עם הבשר ידונו מצד השם בלבד שנקרא חלב ולא שומן, אמנם מה שהאריכה התורה בסמניו שלא כל הנקרא חלב היה קרב ע"ג המזבח. מכל זה מבואר שחיפוי בשר הוא באיכות הטבעי שבין החלב והשומן, ולכן מוזר מאד מה שראיתי בספר רב טבחיא לתרץ קושית הט"ו (יו"ד סי' י"ג) לענין שליל דחלבו מותר ודכו אסור וכתב הרא"ש הטעם לפי שהוא נבלע בכל הגוף וחשוב כדם האברים של הבהמה עצמה והקשה הט"ו למה לא נחשוב גם החלב כחלב של הבהמה עצמה וכתב בספר הנ"ל לתרץ דחלב של שליל מותר מטעם בשר חופה משום דנחבא במעיים של האם ומותר ככל חלב שהבשר חופה, מצד שעל הכנוליים ולא בתוך הכסלים, וחודש זה אין חדעת סובלו יען דבשר חופה אינו תנאי חיצוני אלא בגדר הטבע שבין חלב לשומן, מה יועיל, איפוא, החיפוי הזנוני אחרי שאיכותו בכל חלב, גם איך יפרנס לפום זה דעת ר"מ בחולין ע"ד ונ"פ הרמב"ם בפ"י ממ"א בבן תשעה חי חלבו אסור, לפי הנחת המחבר הנ"ל לכאורה אין שום חילוק כלל, וכפי הנראה כי הרגיש בעצמו בלחץ דבריו, והנה במק"א הערתי בסוגית הש"ס שם בתלש חלב של בן ט' חי במחלוקת ר"י ור"ל והארכתי בזה.

ואולם בעצם קושית הט"ו כבר תירץ הפמ"ג במשבצות שם בשם הר"ן דכל בבהמה תאכלו מרבה חלב דבר אכילה משא"כ דם דבר שתיה, אמנם רש"י סובר טעם היתר חלב שליל עפ"י המבואר פתו"כ את כל החלב אשר על הקרב ולא את השליל, אבל התוס' (צ"ג) והרא"ש והר"ן וכן נראה מהרמב"ן המובא למעלה סוברים משום כל בבהמה תאכלו ויש בפרט זה נפ"מ ביחס ההקרבה למזבח כמו שכתבתי למעלה.

עוד נשאר לי פה להויר ע"ד מה שכתבו לתמוה איפוא לקחו להם לאסור איזה חתיכות בשר כנו הצוארן הטריפה או הטריפה לעדויק וראיתי בספר הנקור שמחברו הרב ר' שלמה אלטמן מו"ץ בוורשה שהטעם מפני

(*) ראה בהוספות מה שכתבתי בזה בשם הרה"ג מקוליקוב.

שנאסרו כדי קליפה, אך בשביל עקשה לקולפן אסרו אותן לגמרי, נשען על היסוד הזה מצדד להקל באם בשלו בטעות מבשר זה, אכן אנכי אפון בזה לפי ששמעתי ממנקר מובהק הר"י משה רבינוביץ מוילנה שחתיכות אלו אם ישימו אותן לנוכח השמש תראו כמו לבנות ורשמיות חלב מפני שחלב נבלע בתוכן, ויסוד לדבר זה, ממה שכתב הרמב"ם שתי פתילות של חלב וכשתמות הבהמה מתכסה חלב זה לפי זה א"א להקל בנידון זה.

בקצרה יוצא מכל האמור למעלה דהסימן של בשר חופה אינו מכריע גמור מפאת השינויים הבאים במצב הבהמה מסיבת המיתה, אשר יתכן שהחלב הנמצא עכשיו במצב של מכוסה היוז בחיי הבהמה מגולה וזהו החלב, שתחת המתנים או בשפת התלמוד, "תרכוז דתותי מתני" אשר ידעו זאת חז"ל עפ"י סוד ידיעת הטבע ורבו הפירושים על מקומו הנכון, וע"כ אנו תופשים לחומרא ככל חפירושים זולת במכוסה ממש, וסימן יש להמנקרים בזה אשר ממנו והלאה הבשר לא יתפרד בנקל כל כך כאשר יתבאר להלן בנקור הקושליץ.

הנה למרות הכלל של ישנה אדם — בדרך קצרה העתקתי סוגית הש"ס והפוסקים מפני שרצוני להעיר גם את המנקר העוסק במלאכה זו וכמובן את המנקר התורני והיודע ספר) על יטורי הלכה זו, על המקורים הראשונים מגבולי החלב והשומן בהתאם אל תנאי החיוב והשלילה המכארים בש"ס, שעל זה כתב הרא"ש שאין הכל בקיאין והמנקר הפשוט בשו"א לא יוכל לתפוס במוחו הבהנה זאת, כאשר בציני ראיתי מיום אשר שמתי לפי אל טוב הנקור מכשולים בנדון זה בכמה ציירות ומהן בדרך אחד מפורסם, אשר נתעוררה על זה בשעתו מחאה עזה והמנקרים באחת כי כן המנהג. אכן באמת מנהג המנקרים, בפרט בזמן האחרון, לא תמיד יסודו בקודש. ע"כ המתלמד תורת הנקור נכון שלא לסמוך על זיכרי המנקרים בלבד רק להתחקות על מעשיהם אם מתאימים כפי הדין, ולמותר לבאר את גודל האחריות על הרבנים והמו"ץ בכל אתר ואתר ובפרט במקומות שמשתמשים בבשר אחרים להשגיח על מעשי המנקרים ע"י שיבקרו מדי פעם בפעם את המקולין. ובעו"ה רבה העזובה והדברים מרבים מכאוב לב וכבר כתבתי בהקדמה. ואולי טוב השתיקה.

תרבא דקליבוסתא, הנק"א.

בגמ' (חולין צ"ג) האי תרבא הקליבוסתא אסור וענוש כרת וזהו חלב שעל הכסלים. ובראשונים איתא בזה חלוקי שיטות. רש"י כתב קליבוסת היא

עצם קטן ומונח על עצם שקוין הנק"א, מחובר לחוליות האליה, והרי"ף כתב היכא דלייפי אטמהתא פי' במקום חבור הירכות. וכן ברמב"ם פ"ו ממ"א וחלב שבעיקרי הירכות מפנים חייבים עליו כרת והוא חלב [שעל הכסלים, וע"ז ציין המ"מ תרבא דקליבוסתא, וכתב בהתורה והמצוה דשתי שיטות אלו רש"י והרמב"ם מובא בתו"כ שנדרש שם עה"כ אשר על הכסלים והוא חלב שבין הפוקלות (בין הידכות), שהיא שיטת הרמב"ם והרי"ף, רע"א להביא חלב של העוקץ (תעצם שבסוף העצה שהיא כמין עוקץ), שיטת רש"י (אמנם גירסת הגר"א להביא חלב שעל זודקין וצ"ע, ועיין בהוספות שכתבתי ליישב בטוב טעם.

והנה בדברי רש"י כפי מה שהביאו דבריו יש קצת שינוי והוספה בלשונו הטהור, דהנה בהג"מ בשם הרא"ם כתב בזה"ל: סמוך לזנב יש שומן האליה ועליה יש חלב הקליבוסת ואין ביניהם אלא גיד אחד לבן. מה שעל הגיד אסור בכרת ומה שתחתיו מותר מטעם חלב שהבשר חופה אותו וצריך לנקר אותו הגיד יפה, ולפי שהוא לזון טועים בו, וכתב בספר זבח שמואל דבשביל שלא יבאו לטעות נוהגים המוקרים ליטול עד חצי הדריו בעמקו ואז יצא מכל חשש ונדנדוד של ספק. דברי הרא"ם מתאימים בכל כשיטת רש"י ולא נמצא בדבריו שום חידוש, וזלזל אודות גיד הלבן שאלמלי דבריו היו אוסרים כל החלב הנמצא שם משום חלב הקליבוסת אבל הרא"ם מתירו משום חיפוי הקרום או הגיד הלבן כפי מה שמכנהו, אמנם בר"ן שמביא ג"כ בדברי רש"י ישנו גם שינוי בלשון שבמקום, מחובר לחוליות האליה שאתא ברש"י כתב הרי"ן, מחובר לכליות מלמעלה וכבר העירו על זה. ולכמן נבאר שאין שום סתירה בזה, אך מקודם נבאר ואן את הפליאה הנשגבה שתמהו רבים בסתירת דברי רש"י עצמו. שכאן כתב קליבוסת עצם קטן אצל הזנב ובשבת קנ"ב עה"כ וינאץ השקד שדרשו חו"ל זו קליבוסת כתב רש"י זה עצם הנק"א שהירץ תקוע בה וכן פרש"י בפרשת וישלח על וחקע כף יריכו. וראיתי בספר דברי מלכיאל (ח"ב יו"ד סי' ל"ו) שהשאיר ז"ו בצ"ע. אולם בספר רב טבחיא תירץ דרק בבע"ח מהלכי ארבע ישנה העצם הקטן אצל הזנב מפני שינוי מבנה גופם ולכן פרש"י קליבוסת על העצמו הזה, אבל בשבת קנ"ב ובפרשת וישלח דקאי באדם פרש"י על עצם הנק"א.

והנה אם כי עצם דבריו לקוחים מספר דברי מלכיאל שתירץ בכעין זה קושית הלב"ש לענין מספר החוליות שבמשנה באהללות חושב רק י"ח ובמציאות

נמצא י"ט דאפשר דאין אדם ובזמה שוין בזה והמחבר רב טבחיא השיא הדברים גם לכאן, אמנם גם וז"מ עצמו הקשה ג"כ מברכות כ"א הני תמני סרי תשסרי הני ומשני הש"ס כנגד חוליא קטנה שבשדרה אם כן באדם נמי י"ט ועיין בד"מ שנדחק בזה, מלבד זה עוד מצאתי במר"ר קהל' וינאץ השקד רבי לוי אמר זה לוי של שדרה וכדאיתא התם זה חצצם שאדם מציץ ממנה לע"ל ועיין בתוס' בספ"ק דב"ק שדרו של אדם, הרי מבואר דגם באדם ישנה העצם הקטן, אכן בשייכות לשני הפירושים של רש"י והרמב"ם כדאי לציין כי מבואר במד"ר שם שני אלו הפירושים גם לגבי אדם, ואולם בעיקר דברי רש"י אפשר להעמיס דלא בא למעט עיקרי היריכות אלא להוסיף דגם עצם זו ישנה בכלל קליבוטת, והוק"א יכנה רש"י גם את העצמות הרחבות הנקראות קיכל-ביין ובפולנית (miednica) גם עצם העצה (krzyż) ראה ציור II וקליבוטת פירושי עוקץ וידוע כי בשני אלו מקומות העצם כעין עוקץ, ומתאים לפ"ו שינוי הלשון שבר"ן שבא בתור הוספה לדברי רש"י ואתי שפיר.

הכליות, חוטי דכפלי ודין החיטוט.

הכליות תחתונות בשטח המתנים למטה דבוקות בגב השדרה ומחוברות אל הלונבל (פילרי) אחת בימין ואחת בשמאל ומכוסות בחתיכה גדולה של חלב הנקרא גרין חלב והוא אחד מהשלשה חלבים שחייבים עליהם כרת, והתפשטות חלב זה מגיע אל רוב זולקי אחורים וגם אל חוטי דכפלי הם הגידים של הצלעות האחרונות מחלק הפנימי (ראה ציור IV 4) שאסורים ג"כ משום שיונקים מחלב הפליות, וכך איתא בגמ' (חולין צג) חוטין שבעוקץ אסורין — חמשה חוטי אית ביה בכפלי תלחז מימינא ותרתי משמאלה (להלן נבאר אם עוקץ וכפלי אחד או גידים מיוחדים) ולכאורה יש להעיר מהיכן יצא להש"ס הברל זה שבין ימין ושמאל, אכן למעשה אנו נוהגים ליטול שלשה מפל צד משום איחלופי אבל לפי דינא דהש"ס קשה והנה באמת דבר זה פלאי ושאלת' לכמה שו"ב ומנקרים ולא ידעו לפתרו, איברא מצאתי בעו"ה טעם נכון לפי מה שכתבתי למעלה שאיסור גידים אלו משום שיונקים מחלב הפליות אתי שפיר משים שהפליות אינן מונחות בשוה אלא הכוליא הימנית משוכה יותר כלפי מעלה ומעורה להכבד ולכך בצד ימין מגעת היניקה ממנה אל צלע יתירה ולכן נוטלים בצד ימין שלשה גידים ובצר שמאל רק שנים, ומבואר דבר זה בזה"ק (פרשת פנחס) לב שריא על תרין כולין דיהבין עיטא דאינן רחיקין

קריבין ימינא ושמאלית, מלומר דהכוליא הימנית יותר קרובה אל הלב מהשמאלית. ואפשר לכיין עפ"י דרשת חז"ל בתוי"כ על הכליות יסירנה אפילו כוליא אחת בשביל שהכבד מוופר רק אל כוליא אחת היינו הכוליא הימנית.

והנה הכוליא יש עליה שני קרומים העליון חלב וחייבים עליו, התחתון ותחוטין אסורין ואין חייבים עליהם, ומה שנוגע לשורש של גיד שנקרא בש"ס לובן כוליא לכתחילה צריכים לחטט (עין יו"ד סי' ס"ד י"ד). והנה אופן נקור הפליות יתבאר לקמן במשוט הנקיר אך בכאן נבאר תוכן הלכה זו בש"ס ובראשונים אשר ע"פ יתבאר היטב גדרו הלכתחילה ודיעבד המבואר ביו"ד בענין הכוליא בפרט ובחיתוט כל הקנקנות בכלל.

בגמ' איתא כן. לובן כוליא רבי ורבי חייא חד אסיר וחד שרי, ר' יוחנן ממרטט ליה, רבי יוסי גאים ליה ופרש"י ממרטט גאים החפוי אבל מה שבכוליא אכל. אמר אביי כוותיה דר"א מסתברא — אלמא שעל הפסלים ולא מה שבתוך הפסלים ה"נ שעל הפליות ולא מה שבתוך הפליות ובתוס' שם בד"ה אמר אביי כתבו דלובן כוליא שרי, אמנם בשם רש"י כתבו להחמיר והקשו מ"ש מבשר הופה דפשוט ליה לרש"י דמותו ובד"ה בעי לחטוטי פתרייהו לענין חוטי דכפלי בארו יותר באריכות וכוונתו דכל עיקר חטיטה ל"ה אלא מדרבנן, דחלב אמר רחמנא ולא חוטין ועוד מועל הפסלים ולא תוך הפסלים ומ"מ צריך לחטט אחריהם מדרבנן ולא דמי לבשר החופה דיותר לגמרי דהכא בהמה בחייה פרוקי מפרקא ונמשכין החוטין ומתגלין, א"נ פיון דבלא"ה רובן גלויים אף מה שבתוך הבשר אסור מדרבנן ודבריהם לכאורה אינם מובנים כיון דכל דבריהם טובבים רק על ההנחה הראשונה דכל עיקר החיתוט אינו אלא מדרבנן למ"ו איך יתכן תירוצם דהכא בהמה בחייה פרוקי מפרקא ומתגלים החוטין בהליכתה הלא צריך להיות מדאורייתא.*) אמנם ברא"ש בא הלשון יותר מובן וזה לשונו ונראה דמדאורייתא משרי שרי מתרי טעמי חרא דחלב אמר רחמנא ולא חוטין ועוד דחלב שהפשוט חופה אותו מותר ובהא איכא למימר דשמא בהמה בחייה פרוקי מפרקא וכוונתו לפום הך טעמא דאסור מדאורייתא וכ"כ במעדני יו"ט ובודאי דכן הוא ג"כ כונת התוס'. דבאמת קשה לומר דכל חדין דבהמה בחייה

(*) ובספר דרכי תשובה סימן ס"ד — מ' מביא בשם ספר שלחנו של אברהם להוכיח מדברי התוספות אלו דחלב שתחת המתנים אינו אלא מדרבנן (ראה לעיל במבוא).

פרוקי מפרק לא יהא אלא מדרבנן, אולם לענין עונש כרת לגבי תרבא דתותי מתני צ"ע, כיון דלא הוזכר עונש כרת להדיא בש"ס רק גבי תרבא דקליבסתא ובמק"א הארכת.

אולם עוד שיטה אחרת בראשונים דהא דאמרו בש"ס בעי לחטוטי בתרייהו לאו דבעי חיטוט עד מקום שהם פלים דהא בליעי בפשר ומותרין אלא דלפי שהן חוטין דקין וקשה למצוא אותן בעי לחטוטי בתרייהו עד שימצא מנינם שלם (ר"ן בשם אחרים) וכ"נ מפרש"י שכתב כן על חטוטי בתרייהו עד שימצא במספר הזה. אמנם לדינא מבואר ביו"ד סימן הנ"ל דלכתחילה צריכים נקור וחיטוט בכל אלה החוטין. אכן שמעתי בעיר אחת מפורסמת ונודעת בגדולי רבניה לענין הלעדביץ שלא נקרו אותו מהגידין ונתעוררה מחאה עזה ע"ז והקצבים אמרו שהמנהג כן רבות בשנים. ואעפ"י שלהבא גדרו את הפרצה מ"מ מצאו איוה סעד מדברי הר"ן אלו ועיין לקמן במשפט הנקור שכתבתי בשם ספרי הנקור דלעדביץ משתלטים הנידים ע"י התנתקות של הטריפה לעדביץ. אבל בפ"ז שמעתי שתקנו שמה את הדבר הזה, וכידוע בשנים אלה גורל האחריות בעניני הדת ואם יקילו להם ילכו מדחי אל דחי, ע"כ הנוהר והמזהיר תבא עליהם ברכת טוב.

גידים, גיד הנשה.

גידים הם מותרים ועורקים והמחברים את אברי הגוף. יש גידים דופקים ואינם דופקים (Artery-tendon). שם"ה גידים באדם, בבהמה יש גידים שאסורים משום חלב, משום דם ומשום גיד הנשה. גיד הנשה (ischiodicus nervus) הוא גיד בכל ירך הבהמה משני הצדדים ותלוי האיסור בגלל המקרה עם יעקב (בראשית ל"ב) ונקרא גיד הנשה ע"ש שנשה ממקומו ועלה (חולין ז"א).

בנוגע לדינא מבואר ביו"ד סימן סה בזה"ל: שני גידים הם בירך אחד פנימי סמוך לעצם והשני חיצון סמוך לפשר ושניהם אסורים וצריך לחטט אחריהם אלא שהפנימי אסור מן התורה והחיצון אסור מדבריהם וקנוקנות שבשניהם אסורין מדבריהם, ושומנם ישראל קדושים הם ונהגו בהם איסור והוא מש"ס חולין צ"א ופרש"י פנימי סמוך לעצם היא גיד ארוך מן העצה (צור II 6) עד צומת הגידין ראשו אחד מוופר לעצם האליה או הקליבוסת לדעת רש"י

(Krzyż) ומשם מתפשט לאורך השופי (הכף) עד מקום חבור הקולית ועצם הנקרא אגן הירכים (miednica) ושם הוא סמיך לעצם. ועפ"י מספר האברים שמתפשט עליהם הגיד מתחלק לשלשה. בתחילה מתפשט לאורך הצנה שילט (קאפ-וואדנצ) ומתפצל לתוכה וגם לתוך החתיכה שנקראת יתד או עקרב (קלין). אח"כ יורד ומתפצל לתוך זנף (יד) והאומצה הקשה (גריזשובקא) והולך ויורד עד צומת הגידין כלפי הבטן. וחיצון הוא גיד קצר מבוקא עד צומת הגידים ונראה מה שכתב רש"י לחלק בין פנימי לחיצון, פונתו שהפנימי נמצא בין היריכות והחיצון אצל שפת הרגל.

זה לשון הרמב"ם (פ"ח-מ"א) ואין אסור מן התורה אלא שעל הכף בלבד שנאמר אשר על כף וזירך, אבל שאר הגיד של מעלה ושל מטה וכן חלב שעל הגיד אין אסור אלא מד"ס, וכן כתב רש"י (חולין צ"ו) במימרא דשמואל דאמר דאסרה תורה אלא מה שעל הכף בלבד: ואעפ"י שהגיד ארוך אין אסור אלא מה ששוכב על הכף בלבד. וכן איתא בתוספות שם בד"ה דפשוט איסורא, ולא אסרינן אלא פה שעל הכף בלבד, אולם בעמוד הקודם בד"ה מכלל רוצים התוספות לומר דשמואל דאמו' שאסרה תורה אלא מה שעל הכף בלבד רק "תנא דמתניתין אמר וליה לא סבירא ליה" וברשב"א שם אחרי שמביא דברי התוספות הללו כתב דדוחק לומר כדבריהם ובפרט, דשיטת הגאונים, רב אלפס ורמב"ם להלכה דאינם חייבינו רק מה שעל הכף בלבד.

אמנם מדברי הטור והמחבר יו"ד סימן ס"ה ח': שני גידים הם בירך אחד פנימי סמוך לעצם והשני חיצון סמוך לבשר ושניהם אסורים דצריך לחטט אחריהם, אלא שהפנימי אסור מן התורה והוא הפושט בכל הירך, לכאורה משמעות לשון זה, דכל הגיד אסור אפילו מה שלמעלה מן הכף וכשיטת התוספות הנוכח וכן כתב בפ"ח שם דהמחבר נמשך אחר לשונו של הטור, ולפי דבריהם כל הגיד אסור מן התורה. אולם מאחר שדעת הרי"ף, הרמב"ם והרשב"א דמן התורה אין אסור אלא מה שעל הכף בלבד ושמואל אליבא דנפשיה אמר, הכי

(*) ובררישה טור יו"ד סימן ס"ה כתב (במוסגר) אליביה דר' יהודה דלפי זה מה שכתב על כף הירך רצה לומר למעלה מן הכף, ודבריו צריכים ביאור נכון, והלא בש"ס התם אמרינן שדר' יהודה מן הירך דריש כלו ירך ולא מעל הכף דריש וכשהצאחי פוגא זו לפני חוג המתלמדים בפה אצלנו למוד הנקור שובי"ם מפורסמים מעירות שונות תירצתי דברי הדרישה בטוב טעם, ובמקום אחר הארכתי.

נקטינן להלכה, ואולי גם הטור והמחבר כווננו לזה, אלא שקצרו בדבריהם וכמו שכתבו התוספות בד"ה דפשוט איסורא בכולו ירך, היינו שהגיד נמשך בכולו ירך ולא האיסור בכולו ירך, רק שעל הפך בלבד. ובקונטרס הנקור להרה"ג ר"ש אלטמאן מורשה צד 15 מביא בשם הפ"ח שכל הגיד אסור מן התורה וטעות ניכרת היא, ולפלא מאד על המחבר המובהק הזה שהעתיק שם דברים אחדים שאינם טתאימים למקורם ולל.

וכתבו הרשב"א והר"ן (הובא בדברי חמודות) דג' ענינים בגיד הנשה עיקרו, חטיטתו ושמונו. עיקרו מה שעל הפך דאורייתא, חטיטתו מתקנת חכמים, שמנו מנהגות קדושים ונבב"ר היא מקלותה דגידה שדיה וישראל קדושים ונהגו בהן איסור) ובהגהות ואשרי המנקר את הבשר ישפר ראשו העצמות שבירך וינקר הקנוקות וגיד הנשוה כולו עם שמנו ובסדר הנקור בטור ומן גיד הנשה בעצם האמצעי והגידים והוולב נראו בו ואין אפשר להבינו אלא במראית עין. מה שקורא כאן להקולית עצם אמצעית אעפ"י שבסדר העצמות נקראת העליונה מפני. שיש עוד למעלה הימנה עצם הנק"א ואחרי שנחתך הארכובה הוא עכשו עצם האמצעי, (ועיין ערוך השלחן סי' ס"ה מג).

והנה לא אמנע מלהעתיק נזכאן מה שכתב בספר "שבילי אמונה" שגיד הנשה הוא עצב גס (נערוו) שנקרא בערבית "אל חגבי" ובספרי נתוח ראיתי שנקרא עצב של הירך לפי שמעצב את הירך מלשון ידיך עצבוני, (איוב י'). ובספר ויוסף אברהם שמחברו היה שו"ב בלונדון כתב פי יש שני מיני עצבים, עצבים מיוחדים יוצאים מן השדרה וכל אחד בפני עצמו הולך ומתפצל ומתפשט בתוך הגוף והמאוגדים יוצאים מן השדרה ומתקשרים אח"כ לגיד אחד עב, לאלה האחרונים שייך גיד הנשה המתהווה מחמשה אגודי גידים לגיד אחד עב השולח ענפים וקנוקות רבים לתוך חלקי הבשר. ומה סתירה לפמ"ש בשם הראב"ן שגיד החיצוני עב יותר וגיד הפנימי, וראיתי בקונטרס אחד "מי שלמה" שהאריך לסתור בשביל דברי הראב"ן את המקובל על דבר גיד הפנימי והחיצון ועיין בהוספות.

ואלה הם הכללים היוצאים מפרק זה: א) שלשת הענינים שבגיד הנשה ב) שבהם החיטוט הוא עיקר. ג) נקיון העצמות הירך והשוק משום גיד הנשה וצומת הגידים ועיין להלן במשפט הנקור.

לאורך זכף בדין הגידים שביר.

(גיד-הנשה הפנימי והחיצון).

בחולין צ"א אמר רב יהודה אמר שמואל שני גידין הם; פנימי סמוך לעצם אסור וחייבין עליו, חיצון סמוך לבשר ואין חייבין עליו. ופרש"י פנימי גיד ארוך ונתון לארכו של יופי (הכף) כשפורעין (כשמגליין) את הירך ופושט בכל הירך, ראשו אחד מחובר בעצם האליה ומשם נפשט לארך השופי עד תחת הקולית ועצם הירך, ושם הוא סמוך לעצם. וחיצון הוא גיד קצר ונתון לרוחב השופי בסופו.

מתבאר איפוא מדברי רש"י אלו כי רק הגידים הנמשכים לאורך היד נחשבים להסתעפות של גיד ונשה הפנימי אבל לא הגידים והקנקנות הנמשכים באלכסון לרוחב היד, דאינם יונקים ואינם סמוכים לגיד הפנימי. ודע דאורך היד ורוחב היד הכונה על השרשינו שמלמעלה שהם לאורך, אבל לא על ההתפצלות הקנקנות היורדים למטה בתוך הבשר, כמו ה"ט"ו, וה"ש"ו שביר הגם, שהם בעצמם מתוחים בעמקו של הבשר, ולא בארכו, מאחר שהם מתחילין להסתעף מן השרש שמלמעלה מגיד הנונימי הנמשך לארכו של הכף, — אסורין משום גיד-הנשה הפנימי.

אולם ה"קרבן-צבי" וה"מולג" הם קנקנות של גיד-החיצון שנמשך לרוחבו של הכף וההבדל ביניהם הוא: בענין ואופי החתוכים, דעל הראשונים עושים החתך מלמעלה למטה לארכו של הכף, מה שאין כן לגבי הקרבן צבי והמולג דהחתך הוא לרוחב החתיכה ולא לארכה. והדבר פשוט לפי הנסיון השמושי. ובספר זבח שמואל אות י"ג העתיקו בעמודי זהב (אהל יצחק) ומובא גם בדרכי-תשובה ס"ד אות ס"ג כתב בזה הלשון; „ורקא אחר הגידים שהולכין בשוה לארך היד צריך לחטט אחריהן דכתיב על כף-הירך, אבל הגידים שיש ביד ואינם הולכין לאורך היד עד סופו, אינם בכלל זה ואין צריך לחטט אחריהם, ואותם הגידים הולכים למטה בתוך היד-ומותרים" ודבריו צריכים ביאור. ויש שטועים ורוצים לומר דכונתו על אותם הגידים של גיד הפנימי (ה"ט"ו וה"ש"ו) שנמצאים לפרקים פיצולים מהם בעמק אבל אינם נמשכים עד תחתית הבשר כמו ה"ט"ו וה"ש"ו העיקרי שאינם זקוקים להסירם, ושגיאה היא כמובן דמ"ש זה מזה מאחר דהם מסתעפים מהגיד הפנימי, וברור כמעט כונתו על אורך ורוחב היד כמו שנתבאר, אלא שלשונו מוזר קצת בזה וצ"ע.

שומנו של גיד.

שומן הגיד מכיל כמעט כל הסימנים של סתם שומן, הן במראה והן במשמוש אינו נמס במעוך האצבעות גם אינו תותב קרום, מכל מקום אסור לאוכלו כמבואר בש"ס „ישראל קדושים הם ונהגו בו איסור" ומחמירין להסיר כל שמנו של גיד מן חתיכות הבשר ומבין הדבקים כמו שיתבאר בכ"א על מקומן הנכון.

ויש חתיכות שעליהם רק וולב ולא שומן-הגיד, יש להפך—רק—שומן הגיד ולא חלב, ויש כאלו שנמצא עליהן גם חלב וגם שומן הגיד. אצל ה„קושליץ" וה„לונביץ" (דעבין פיליי) והכסלים לא נמצא משומן הגיד לא כלום כי אם חלב, אצל השוק—רק שומן הגיד ולא חלב, אצל חתיכות אחרות נמצא גם חלב וגם שומן הגיד.

צומת הגידין.

צומת חגידין הם מקלעת גידים בחי-ברגלים הנגמרים בברך (ערקום) הנקרא בפוסקים „טשיך" וכתב בספר זבח שמואל שגיד הנשה נמשך עד צומת הגידים שאצל השוק. יש שני מינים גידים: א) המתוחים כלפי חבטן שהם שלשה שנים דקים ואחד עבה, ב) הגידים המתוחים כלפי הונב ונפ"מ לענין איסור פסיקת הגידים כמבואר בי"ד סימן כ"ג. שתי שיטות בזה והחילוק ביניהם שהחצוניים כלפי הונב הם מפורדים כל אחד בפני עצמו מה שאין כן הגידים כלפי פנים (חלץ הבטן) מחוברים ומקושרים, ובשביל זה נקראים צומת הגידים (הראב"ד). כל הגידים הללו מאוחדים ומקשרים את חלקי הבשר השרירים סביבות השוק, שנקראים בספרי הנקיר „פלאקן", „מיזלאך" אופן נקראם ראה להלן במשפט הנקור.

ברין יניסת החלבים וענין הסליפה.

בש"ס חולין ח': אמר רב פפא לא לסחוף אינש כפלי עילוי בשרא דדאיב תרבא ובלע בשרא, ופירש רש"י שהחלב מוטל על הבשר ומתחמם וזב על הבשר. ונראה דגם להסוברים דבעל-חי כל שבחיותו לא שייך לגבו פליטה ובליעה של איסור כמו שכתוב בפמ"ג או"ח תמ"ז דברגים חיים לא יתכן בליעה, ועיין בחתם סופר ובפתחי-תשובה יו"ד סימן ק"ד בשם עיקרי-דינים ובדרכי תשובה שם ובסימן פ"ז ופ"ג, מכל מקום כאן לגבי חלב מחמת החמימות במקצת שנשאר בגוף החי לאחר השחיטה פועל להבליע ממנו (מן החלב) לתוך הבשר. ומכש"כ לפום מאי דאיתא ביו"ד סימן צ"א ברמ"א דבשר רק לבדוע אפילו בצונן לגמרי י"א דבולע.

לכן כל חלקי הבשר של האחרים צריכים קליפה מפני שני הסעמים שנתבארו: א) שיש לחוש שמחמת החמימות הטבעית העצורה בב"ח נמס החלב ומבליע לבשר בשיעור הקליפה ב) לפי שהבשר מסודק, ועיין בספרי "תורת השחיטה והבדיקה" § 160 לענין אטאמען טבעים (Molekula). ואם קולפים הבשר אזי בטוחים אנו מחשש של אכילת חלב.

ומעתה אפשר להבין מדוע לא נתקנה קליפה כי אם רק לגבי מראה אדום ולא לגבי מראה כסף, משום שמראה כסף הקרום חוצץ בעד חדירת החלב לתוך הבשר כמו שכתבתי לעיל בשבוא ובספר ויוסף אברהם לשו"ב ר"א מלונדון בסוף סדר הנקור שם כתב: כדי להתרחק מכל הספקות אנו נוהגים להסיר כדי קליפה מכל שטח הצלעות מתחת טרפס הכבד עד עצם הקליבוסת ועד בכלל, בשביל שבתוכם כרוכים, כאחד חלב הכליות ואגודות של הגידים הנזכרים.

ה ע צ מ ו ת.

מבואר ברמ"א יו"ד סימן ס"ה—ח וראשי הקנוקנית נכנסים בראש העצמות, על כן המנקר צריך לשבור ראשי העצמות כדי להסיר הקנוקנות מעיקרן. עצמות אלו כוונתו על עצם הקוליות הנקרא "מארך-ביין" ועל עצם השוק—נאז-ביין" אפילו בקצהו התחתון המחובר להארכובה. (ערקום), מפני שגיד הנשה מתפשט גם למטה עד סוף צומת הגידים, אבל לא יותר ודלא כספר אחד

(ספר הנקור לרבי יהושע סגרי הובא בד"ת) שכתב דגיד הנשה בין הפנימי ובין החיצון נמשכים עד קשר הטלפים (הפרסות).

וכתב בספר טהרת אהרן דעצם הקולית צריכים לנקותו משום שהגיד הפנימי נמשך אצלו באמצע ובויאשו (בקצו העליון) מונח עליו הגיד החיצון ובכן צריכים לקצץ ולהסיר קצו את העצם משני הקצוות. וכן מבואר בפירוש דצריך לקצץ את ראש הקולית הסמוך לשוק מפני גיד הנשה המחובר אל העצם, ואי אפשר להפרישו. ראיתי בספר הנקור לחד"ש אלטר מורשה שכתב להקשות על דברי הפרישה הלא הגידים אינם נכנסים כלל אל תוך הקוליא.

אולם באמת לא קשה מירי דאין כונתו של הפרישה שהגיד נכנס אל תוך העצם גופא כי אם סמוך אליו, וכן כתב בספר זבח שמואל ובספר טהרת אהרן הנ"ל דעצם הקוליות צריך לנקר אותן משום שהגידים נמתחים עלי צריך לחתוך (לקצץ) שני הראשים של הקוליא עד שלא יראה בה שום מראה לבן, ובקצו התחתון הנראה כנו כף צריכים לנקות מתוכה כל רשמי השמנונית שבה, ואין אפשר לעשות זאת כי אם לפצח את הכף לשנים ולהסיר מתוכה כל השמנונית לגמרי, והמנקרים שלנו קוצצים צד אחד מהכף ובאופן זה בנקל להסיר ולנקות מתוכה את החלב והשמנונית.

אופן הנקור של העצמות בפרוטרוט ראה להלן במשפט הנקור.

החוטין והקרומים האסורין משום דם.

זה לשון המחבר (יו"ד ט"ה) יש חוטין שאסורין משום דם כגון חוטין שביד ושפכתף ושכ"חי התחתון (התחתונה) שבצד הלשון מכאן ומכאן ובלשון ובצואר וחוטי הלב וחוטי העוקץ וחוטי הדקין שהם בתוך שומן הדקין כמו בית עכביש מסיבכין זה בזה, ונוהגין ג"כ להסיר חוטי אורך אצל החזה מבפנים וכן נוטלין חוטין אחורי האזניים עכ"ד המחבר והרמ"א.

והנה בגמ' חולין איתא חוטין שביד אסורין, חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה. אמר אביי ואיתימא ר"י חמשה חוטי הוי תלתא משום תרבא ותרבי משום דמא, דטחלי, דכפלי ודכו"ליתא משום תרבא, דבועי ודמוקרא משום דמא, והנה לא חשיב בש"ס אלא מעט מזער מאלה החוטים כמש"כ רש"י שם דלא חשוב רק חוטין דקין, הי"לכך לא חשוב מזרקי צואר ובהג"א אחר שמנה עוד הרבה גידין וקרומים מסיק וכל אלה אסורין משום כל חלב וכל דם לא תאכלו

ולא נתפרשו כולם מדברי חכמי הש"ס. וישנו עוד הרבה גידין שלא נזכרו בראשונים ומובא בספרי האחרונים, ועיין בהוספות.

והריני להעיר כאן, ראשית, בסתירת דברי הטור והמחבר שמונים פה חוטי עוקץ בין הגידים שאסורים משום דם שהוא אליבא דהרמב"ם מחושב חוטי העוקץ וחוטי דכפלי לשנים ובסימן ס"ד הם חושבים הנך גידין לגידי חלב כשיטת רש"י והרשב"א, ועיין בפמ"ג משבצות ס"ה ס"ק ב' שהמחבר מספ"ל בזה ולכן מסיק בשניהם לחומרא, ונעלם הפמ"ג הזה לפי שעה מבעה"מ דרכי תשובה שמביא תירוץ זה בשם ספר שלחן גבוה ומביא בשם חגורת שמואל דהכריע לעיקר, דהרמב"ם סובי' דגידים הללו משום דם ולא משום חלב, ודע דמלבד שיטת רש"י ורמב"ם עוד ישנה דעה שלישית בראשונים במרדכי בשם יראים וכן נראה מרשב"א דחוטי עוקץ הם חוטי הונב וחוטי דכפלי ג"כ משום חלב עיין בספר ערוך השלחן. וזו יש להעיר לענין חוטי היד פרש"י שנוטלים מן הכתף, אבל לשון הטור (ס"ה ס"ה) חוטין שביד ושבתף, אבל ל"ק מידי דכתף נמי נקרא יד וכ"נ ממש"ב הרשב"א בשם הראב"ד וכן משמעות הפ"י וצ"ע הוספות.

עוד פרט אחד נשאר לבאר ע"ד הקרומים, בגמ' (חולין צ"ג) איתא תלתא קרומי והם השלשה קרומים שאסורים מד"ס על שם שיונקים מחלב, קרום שעל הדק של הטחול, קרום התחתון שעל הכליות וקרום שעל הכסלים (ברש"י קורא אותו טיל"א) אנ"ל קרום העב של הטחול וקרום העליון של הכליות אסורים מן התורה כחלב גמור וכ"פ הרמב"ם בפ"ו ממ"א ובספרי הניקור הוסיפו קרום הלבן שלמעלה מן הטבור וקרום הלבן שאצל הקלין (יתד) כל אלה משום חלב מלבד הקרומים שאסורים משום דם כמו שיתבאר בכ"א על מקומו. וישנו מבוכה בספרי הפוסקים בסתירת רש"י שבדף צ"ג כתב שקרום המתפשט בכל וזכסלים הוא קרום דק וקלוע ועליו מונח חלב שעל הכסלים ובפ"ק ד"ח גבי לא ליסחוף אינש כפלי עלוי בשרא דדאיב תרבא ובלע בשרא כתב רש"י טיל"א מוסיק בין חלב לבשר והוא אותו קרום שאנו נוטלים מן הכסלים שקורין פלנק"ש ועב וחזק הוא ותרצו בזה בכמה אנפי.

והנה לדינא אם נמלח הבעור בלי הסרת הקרומים מסתימות לשון הרמ"א (ס"ה ס"ד) דמתיר בקליפה משנועות בכ"ה הקרומים אפילו באותם שאסורין מדאורייתא, אמנם באחרונים מחמירים בהקרומים שהם מה"ת להצריך ששים (ד"ת בשם בית מאיר) ועיין שם לענין מה שהובא בבאה"ט בשם רש"ל בטחול שנצלה בלא נקור והתיר הר"י משולם ואם גם בנחששל כן הוא ולפי שאין כ"ז

מעניני קצרותי. עוד להזכיר פה ז'בר אחד הפנ"מ שבין הגידים בנוגע לחיטוט שבגידי דם אין קפירא לשרש אזריהם ואם חתכם שפיר דמי משא"כ בגידי הלב, מכל שכן גיד הנשה שצריכים דוקא לחטט לגמרי, אכן בדרכי משה בשם או"ה (בטור סי, ס"ה) מסיק דלכתחילה גם בגידי דם אין לסמוך על החתיכה אלא ליטלם דוקא ועיין להלן בהוספות.

לוח הגידים (טאבעלע) של חלק הפנים והאברים הפנימיים:

10	בלשון	משני הנדדים		
2	בכתף	"	1	בהדרא דכנתא
2	בזרוע	"	1	בקראשנעצע או גראשעצע
4	ביד	"	1	בלב
4	בהזה	"	1	בכבד
6	בהכסלים (פלאנקן)	"	1	מהטבחי (חלחולית)
4	בארכובה (קוואשענע)	"	3	מהטחול

כללים ורינים.

מלבד ששת כללי הנקור הבאים בראש הספר צריך המנקר לשום לב גם אל הדינים האלה:

א. אחד עשר דברים של איסור מנקרים מן הבהמה: חלב, קרומים, חוטי חלב, גידי חלב, גידי דם, עצמות של חלב, גיד הנשה, (הפנימי והחיצוני) בשר שספג לתוכו מן החלב וכדומה, דברים שנאסרו משום מיאוס ומראות עין.

ב. ארבעה מיני גידים הם: גידי חלב, גיד הנשה, גידי דם וגידים האסורים מפני מראות עין. ויש חילוק בכל אלה. גידי חלב וגיד הנשה זקוקים לחטוט שלא ישאר מהם מאומה, מהדרין לחתוך גם מעט מן הבשר סביב הגיד ואפילו גיד החצון והקנוקנית צריכים חטוט, משא"כ גידי-הדם שמצד הדין אינם צריכים חטוט אבל בכל זאת מחמירין לשרשם מעיקרן מפני מראות עין. אמנם הגידים האסורים רק מחמת מראות עין בלבד אינם צריכים כי אם נקור קצת מלמעלה (ספר הנקור להר"ש אלטמאן).

תווית הנקור השלם

ג. המנקר עליו לדעת מסנור הגידים איזו משום חלב איזו משום דם, ואיזו משום גיד הנשה וכן צריך לדעת איזה חלב גמור מן התורה ואיזה רק דרבנן גם—טעמי הקליפה והגרייזה.

ד. הרוצה להתמחית למנקר אחורים צריך להתרגל ולאמן את ידיו במלאכת הנקור עפ"י הוראת מנקר מומחה, עד שישתלם באומנות זו וישיג „קבלה“ שבקי במלאכתו.

ה. המנקר צריך להזהר במלאכתו בענין הקליפה שיעשה כראוי לא יוסיף ולא יגרע וזה הכלל, כשם שאסור להתיר את האסור כך אסור לאסור את המותר.

ו. המנקר צריך להזהר בענין גלוי ופתיחת הגידים שזקוקים לאומנות ורגילות יתירה.

ז. כל מנקר שמגלה רק מעט מעט מן הגיד ואינו מגלהו כראוי בשלימות יכשל במלאכתו.

ח. מנקר שנמצא אחר הנקור שלו חלב אפילו כשעירה מעבירין אותו ויש בזה שלשה חילוקים (י"ד).

ט. מנקר שלא היה לו קבלה אסור לאכל מנקרו, ובמסופק אם היה לו קבלה עיין י"ד סימן ס"ה.

י. המנקר צריך שיהיה איש דתי ומדקדק במצוות כמו שנתבאר לעיל.
יא. צריכים לנקר הבשר במשך שלשה ימים מן השחיטה ובדיעבד אין לאסור.

יב. אין מולחין הבשר קודם הנקור ובדיעבד — שאלת חכם.

יג. אסור למכור הבשר בלא נקור אע"פ שמודיע להקונה.

יד. בכור שהותר עפ"י הוראתו חכם אם מותר למכור בשר אחורים שלו לא"י יעשה שאלת חכם.

טו. יש להחמיר שלא לנקר עגלים רכים, כי קשה לנקרם כראוי ובשביל זה הטעם אין מנקרים כבשים ועזים ראה לעיל במבוא בשם ספר ישועות יעקב ועיין דרכי תשובה סימן ס"ד.

חלקי הבהמה.

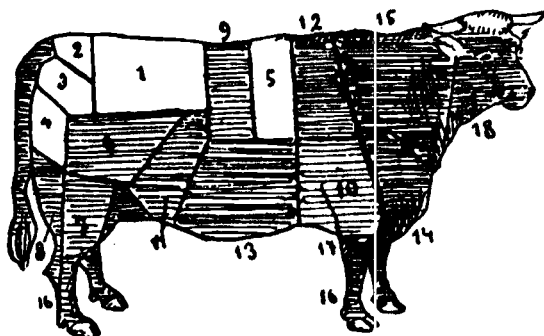
כבר בארתי ראה לעיל (סקירה כללית) כי הבהמה מתחלקת בראשונה; לחלק הפנים וחלק האחורים היינו י"ב הצלעות הגדולות לחלק הראשון (הפנים) ושבע החוליות האחרונות עם הצלעות הקטנות לחלק השני (האחורים) והבשר שבין צלע הי"ב והי"ג תלוי במנוג, כמו כן לגבי בשר הבטן שהסימן להפריד בין חלק הפנים להאחורים עד זוטבור, ומשם ולהלן שייך לחלק האחורים. אולם הרבה מהטבחים מקילים ומוסיפים לחתוך מאחר הטבור לחלק הפנים ועושים שלא כהוגן. עיין ד"ת-ס"ד איך שהוא, עכ"פ הבשר הזה שמוסיפים צריך הוא לנקור כדין בשר של חלק האחורים. כמו שכתבתי למעלה.

החלקים הנזכרים (חלק הפנים והאחורים) מתחלקים עוד הפעם לחלקים שונים. וגם לחתיכות: חלק הפנים מתחלק לשלשה חלקים גסים, ראה הציור להלן. (במשפט הנקור חלק הפנים) חלק האחורים מתחלק בתחילה לשני חלקים — מתנים וירכים שמתחלקים ג"כ כל אחד לכמה חתיכות שונות. (ראה הציור להלן — רבע חלק האחורים).

אמנם בנידון נתוח חלקי הבהמה וביחוד מה שנוגע להתחלקות בשר האחורים יש כמה שנויים אצל הטבחים, מוקרי הבשר, ולא כל המקומות שוים בזה. כמו שנבאר לקמן במשפט הנקור. בפרט מסונה בעיקרו נתוח חלקי הבהמה אצל הקצבים הנכרים וביחוד חלק האחורים, שמתבאר אצלם באופן אחר לגמרי: הרבע מתחלק לשלשה חלקים ואלו: krzyżowe, rozowe, łojówka ועוד כמה שנויים, לדוגמא הציור ולהלן המסמן — חלקי הבשר של הבהמה כפי התבנית הנ"ל הנהוג אצל הסיטונים (מוכרי הבשר) בשוק הכללי בלונדון, גם בהרבה ערי גרמניה.*

(*) בחוברת שלי „פראקטישע מעטאדע“ צד 15 בארתי בפרוטרוט את הפרובלמה הזאת לגבי השנויים באיכות הבשר (Qualität) בין טבחים יהודים ואינם יהודים והתוצאות מזה בנוגע לממכר הבשר.

פלייש-הלאסימיקאציע.

ציור 4

- I סאָרט. (1) לענדן-בראטן (ביינדל-ואַדנע אין פיליש). (2) אונטער-שאל אָדער ווייס-בראטן (גריזשאָוקע). (3) היפטן. (4) אינטער-שיינקל, (5) פאָדער-ריפן. (6) אבער-שאל, אָדער ווייכע, (7) ווייכע, (8) וואנדן שטיק, (9) מיטל-ריפן, (10) אבער ארנום (קויקל). II
III (11) פלאנקן, (12) שולטער-בלאט (ריק-בראטן). (13) ענדע-ברוסט. IV
(14) באממע (גיידער), (15) האלז, (16) (17) שיין ביין, (18) באקן.

משפט הנקור, חלק הפנים

§ 1. לא יחתוך יותר מי"ב צלעות לחלק הפנים*.

א. הראש, הלזוים והלשון.

- § 2. מפלחים את הראש לשנים, מסירים את העינים, מוציאת את המוח ומקלפים את הקרום המחובר עליו וגם הקרום התחתון הרבוק בגלגולת (ציור 2 A). אולם מפני שקשה לקלף את הקרום הזה וגם אין זה משום חסרון כיס לכן נוהגים למכור את עצם הגלגולת לאינו יהודי, אבל הקרום שעל המוח נקלף בקל על ידי מים קצת.
§ 3. מוציאים מהלחיים גיד אחד מפל לחי (ציור 2 B) והחוטין שאהורי האונים (C) לחומרא (רמ"א).
§ 4 הלשון: חותכים תחת שרשו (שרם או שלונג) מוציאים חוט אחד

* ואם יותר מי"ב צלעות (עיין נוקירה כללית).

אדום וחוט אחד לבן. נוהגים להוציא עוד איזה גידים מסירים שתי עצמות קטנות משני הצדדים הנקראין (טרייפצנע-ביינדלאך) מסירים את שפוי הכובע (צעפל) ומחתכים את עור הושט הנמשך עמו משום מיאוס, חותכים קצת מעוקץ הלשון.

§ 5. יורד לגרגרת ומוציא משם שני גידים סמוך לבשר (ורידין) וכן בעוף החוט הלבן שבאמצע הצוואר, ואם הפריד הראש מן הגוף אין צריכים.
§ 6. מקלפים מן הבשר האדום סביב בית השחיטה מפני שנבלע הדם ואין המליחה מוציאו.

ב. הכתף, החזה והבסלים

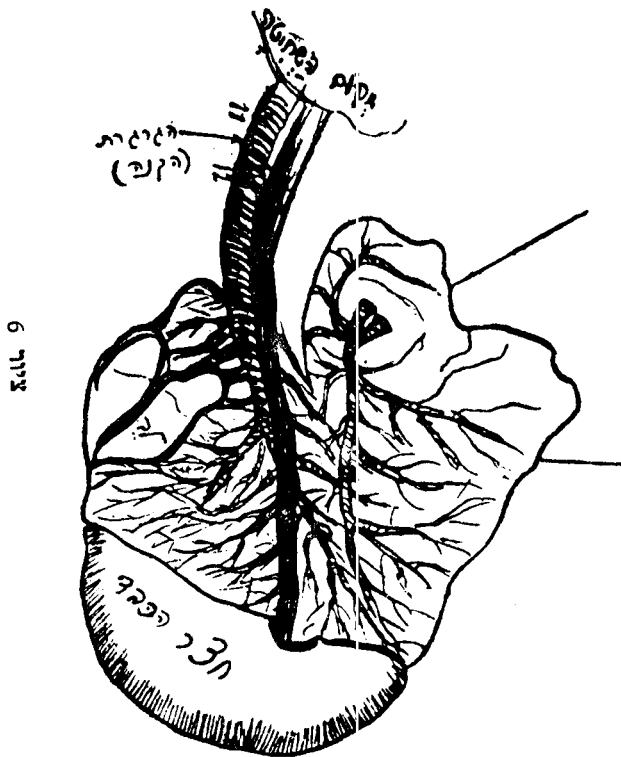
§ 7. ה כ ת ף: משקיעים את הספין בפרק האמצעי (ורוע) ומוציאים שורש גיד בתמונת שין עם כל הגידים הנמשכים עמו וכן מהצד השני, מסירים את הבליטה (דריו) ע"פ שטחו של מעלה (ציור d II).

- § 8. ה ח ז ה: מחתכים קצות החזה לשנים מן הצד הסמוך להצואר (ציור 5, 1) ומוציאים גיד אחד נפול. אחד לבן והשני אדום, ובמקומות אחרים מהפכים את החזה ומוציאים את החוטים הלבנים (קלעמב).
- § 9. ה פ ס ל י ם: מקלפים את הקרום מעל הפסלים וגם החלב שתחתיו עד מקום הגיד (ציור 2) אבל הקרום מסירים לגמרי עד (ציור 3). מוציאים ג' גידים מחשש צלעות האחרונות, חוטי דכפלי (4) ומסירים את הסחוסים שמשאירים מן צלע הי"ג, (5) אורך הכסלים עד הסבור.

ג. חצר הכבר ואברים הפנימיים.

- § 10. ח צ ר ה כ ב ד: מצד הדין אין צריך קליפה אלא מצד הפריסה ונעץ) אבל עפ"י המנהג מקלפים משני הצדדים והטעם משום איחלופי, ולכן אם נשארו הדרולים מחצר הכבר מחוברים לצלעות אינם צריכים קליפה רק מצד אחד דבכה"ג לא שייך איחלופי (רב טבחיא).

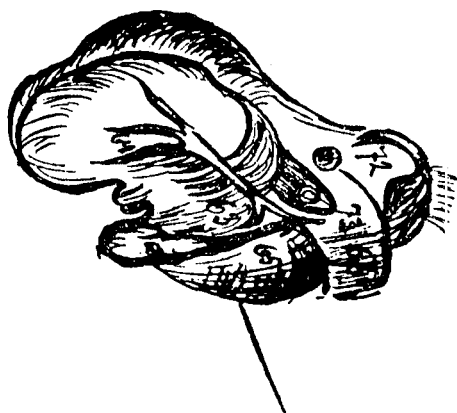

ציור 9

§ 11. ה ר י א ה: מסירים את הירדא. פותחים הסמפונית והקנוקנות. הלב קורעים אותו ומחתכים את עוקצו, שומנו מותר. הפכד מחתכים בו כדי שיוזב הדם, והחלב במקום שהמרה תלויה בו אסור וכן החלב הרבוק באצבע הפכד. הסחול מסירים את הקיום והחלב ומוציאים ממנו גיד אחד המתפצל

ציור 7.

הכפר		אונות הכפר	
.63	השלאלי	}	
.64	הימני		
.65	החלק		
.66	יתר המזנונים האנטומיים לפי הציונים		
	ראח בספרי "פורת השחיטה והבדיקה"		
	עמוד מב, מג.		
	ציור 8		

6 לויג

כמו שי"ן טוב לנקר מיד דנשיצטנן צריכים לחטטו (רמ"א). הכליות מסירים את החלב שעליהן והלובן שבתוכן. וכן שורש הגיד והחוטין הנמשכים עמו.

ציור 10.

§ 12. ה פ ח ל: מסויים עור עבה לבנה משום בשר בחלב, מוציאים גיד של איסור. חותכים את הבלטות (דריזן) משום מיאוס. קורעים ומטיחים אותה בכותל ומותר כפי המבואר (ביו"ד סימן צ) שומן הכחל מפרידים מן הכחל ע"י שאוחזים בכח במקום החתך כדי שתצא לחלוחית החלב ומותר. ה ע ר ה: לפי שקשה להפיר בין שומן הכחל להכחל רבה המכשלה ביחוד ראיתי בעשיית הווארשטן שמזייפים ומערבים את הכחל עם שומנו מהראוי להשגיח על זה. והסימן להכיר בין שומן הכחל להכחל שמשונים קצת במראיהם והבקי יבחין מיד. (עיין דרכי תשובה סי' צ' ס"ק ע"ה).

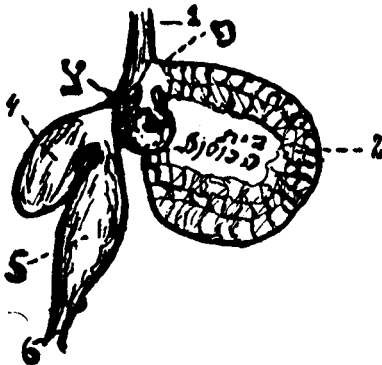
ד. נקור העות.

בעופות אין נוטלין שונן חוטים וקרומים רק חוטי הצואר משני עבריו או שמחטכו לשנים נוהגים שמסירים את הלב מפני שקשה לשכחה (באר היטב סימן ע"ב). באוזא מזירים שתי דקין שהן במקום הסניא דיבי בבהמה. מחתכים בפרקי הכנפים והירכים. מדיחים מבפנים ובפרט במקום הריאה. ואותם הפותחים את העוף מגבו כדי להדיח את הדם יפה, תבוא עליהם ברכת טוב.

אברים הפנימיים הכרס, הדרא דכנתא. (ציורים 11 12)

6. 13. קבת מעלי-הגרה מרכבת ארבעה כסים לא שוים בגדלם (ציור 11) המזון שלא נלעס עוד די צרכו מגיע דרך הושט (1) אל בית הכוסות (2) וממנו אל החלק השני, ההמסס (3), המאכל עולה שוב מן ההמסס אל הפה (העלאת גרה) ויורד משם ישר (צ) אל החלק השלישי, הוא הכרס הפנימי (4) העשוי מבפנים קמטים קמטים כדוגמת ע"י ספר, ועל שם זה נקרא (פלעטער מאָגן) או

קבת מעלת-גרה

ציור 11.

(1 ושת, פ) פתח הפתוח אל בית הכוסות
(2 בית הכוסות, (3 המסס, (צ החלק
המוצר של הושט שממנו יורד המזון
הנלעס ישר אל הכרס הפנימי, (4 הכרס
הפנימי, (5 הכרס החיצון (הקבה),
(6 התחלת המעי.

(מעגלע) ע"ש קטנותו, ולבסוף יורד האוכל אל הכרס החיצון (5) היא הקבה (האיצטומכא), בו נגמר העיכול ע"י מיץ מיוחד הנקרא "מסו" המשמש לקרוש את החלב לגבינה, מן הקבה יורד המזון אל המעי הראשון וממנו אל הודרא דכנתא (6).

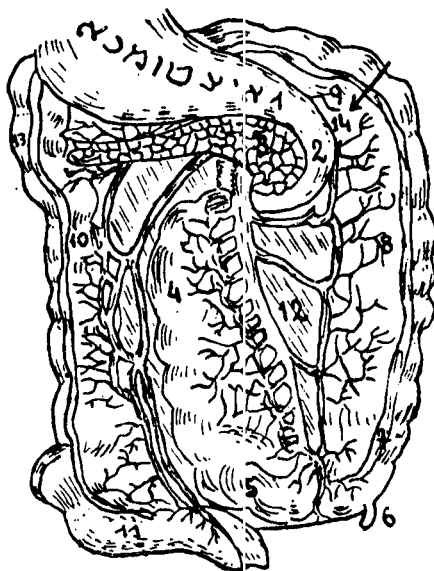
הוראת הדרא מלשון סבוב כנתא הנקרא כבר לבן (ווייס-לעפער), בשפת רומית Pan-Creas, באשכנזית מאגענדריוע, בלשון יהודית בפולין "זיס", במעהרין "פריו" כמו כן "קרייזל", "גרייזל" או "וואמפן". חז"ל כנו את כל חלקי המעיים ההם בשם הדרא דכנתא (חולין מ"ה) ובאמת כל הדקים ההם מעי אחד ארוך. מעי השור מגיע לפעמים לאורך 40 או 50 מטר (אצל אדם אינו ארוך כל כך) המונחים בסיבוב וניקים מסביב להכנתא וחוזרים בעגולה. מתחילים מן האיצטומכא (הקבה) וגומרים צם פי הטבעת.

אמנם חכמי הנתוח חלקהו לחלקים וקראו לכל אחד שם בפני עצמו (ספר הברית מאמר י"ו) והם: (1) פי התחתון מהקבה או האיצטומכא—Pylorus;

תורת הנקור השלם

(2) המעי השמי עשרה אצבעות — Duodenum (דואדענום; 3) דר האצטומכא או הכנתא; (4) מעי הריקן או וירעב — Jejunum; (5) מעי העקלתון — Ileum; (6) יד התולעה או סרח העודף — Appendix ונמצא רק במעי האדם; (7) מעי הסומא או „סניא דיבא“ — Coecum; (8) מעי האויר — Ascending Colon; (9) המעי האויר האלכסיני — Transverse; (10) מעו האויר היורר — Descending; (11) מעי הישר (פי הטבעת — Rectum; 12) עור ושומן הכנתא; (13) מקום הסחול; (14) שביל כיס המרה.

צד ימין צד שמאל

הדרא דכנתא.

ציור 12.

14. לדינא בנוגע לנקור: בהבדלת הפריסה (נעץ) ינקה ויקלף היטב במקום חיבורה להמעיים ולחצר הכבד, חלב הזרם, ההמסס ובית הכוסות, חלב הקבה והקרומים שלהם אסורים, ולענין חלב שועל הרקין מאי שאמרו חז"ל ריש מעיא באמתא בעי גרירה, יש אומרים אמה ויש אומרים חצי אמה ויש דעות חלוקות אם היא על הרקין המחוברים לקבה (המועי של י"ב אצבעות) לפי שבו דבוק

החלב שעל הקרב או שהוא המעי האחרון (והכרשתא) אצל פי הספעת. וכתב הרמ"א (יו"ד ס"ד, טו) דאין צריך להסיר רק הקרום עם הדבוק בו אבל לא השומן שתחתיו. והרעיש בשעתו הגאון מוהר"ר דוד אייפנהיים (עיין כרתי ופלתי) אבל המנהג כהרמ"א, אמנם כתב בחדושי הגרע"א דגם הרמ"א לא אמר אלא על חטבתיא, אבל על המעי היוצא מן הקבה מודה (דרכי תשובה).

§ 15. י"א שהמנהג לחתוך לגמרי חלק ניכר מן שני המעיים הללו כפי השיעורים שנתבארו למעלה — משום מיאוס. מסירים את הסניא דיבא, את הענף המחובר לו ואת החלב הנקרא „גער"א" משום שסמוך לחלב הפרוסה ויונק ממנו, זבח שמואל, ויש מחנירים בו כחלב גמור שו"ת ברכת חיים.

§ 16. הדרא דכנתא (מנוסע) מסירים הקרום והשומן מותר. הכנתא עצמה מסירים את הקרום ומנקרין את דוגידים שבהם צנורי הדם והבקי בזה מותר ונפסלים היטב, ומחתכם לכמה חתיכות וכשר כשאר בשר רק יזהר לבלי למלוך ביחד עם בשר רק לבדנה, הקרום צריכים להסיר משני הצדדים ואפילו בכבש, רמ"א (שם). אם שכחו ולא הסירו את הקרום מן הכנתא קודם הקליחה — שאלת חכם, ועיין להלן בהוספות.

לנקור והגאצן והבאקעס.

§ 17 הם רצועות שומן על כותלי הבטן מעבר ההיצון בין למעלה ובין מלמטה במקום בית-הבושת (הויך-שטעלן). היתר שומן זה היא עפ"י הקבלה והטעם מפני שהוא סמוך לעור וכמ"ש הרמב"ן (ויקרא ג') הובא דבריו למעלה שאין החלב נעשה סמוך לעור. אופן נקוי השומן ההוא מסירים את רצועות הבשר האדום (בשר הערוה), בשל כיוון השור נמצא לפעמים דריו (שקד) ולפעמים גדול כחצי ביצה וזהו שומן חזיר. ועיין במה שכתבנו לקמן (משפט הנקור חלק אחרים) יסיר את הדריו הזה. יחלוץ חגיד האדום המתפשט לארכו של השומן, יוציא שורש גיד לבן, וצריכים להזהר בנטילת שומן הבאקעס שלא יחדור בהסכין לעובי הפלאנקען בכדי שלא יבא לנגוע בחלב הכסלים. ועיין בענינים אלה בדברי מלכיאל (ח"ג ל"א) ובספר רב טבחיא שהאריכו בכל זה.

פארווארט צום פראקטישן ניקור.

דער מלאכת הנקור באשטייט פון 3 טיילן: חלק הפנים (פאדערשטע), דראָב (אינערלעכע אָרגאַנען), און דער חלק האחוריים (הינטערשטע). פון דעם ווערט גערעכנט די 2 ערשטע טיילן פאר לייכטערע אַרבעט, אָגאַר מיטן דראָב אויטאָרייזערונג פאַרנעמען זיך מערסטנס איבערקויפערניס, הגם לויטן דין דארף עס געטאָן ווערן דורך אנשים נאמנים, באַזונדערס דער חלב הכרס א. ד. ג. (רב טבחיא), איבערזיגט ווערט ס'רוב די אַלע דראָבן פאַרקויפט ניט אין כשרות.

שווערער איז אָבער די אַרבעט פון די הינטערשטע טיילן (ניקור אחורים) וועלכע באַשטייט פון פאָלגנדע אַרבעט גרירה, קליפה וניקור ד. ה. באַזייטיקן, באַשיילן דעם חלב און טרייבערן (עדערן) וועלכע איז ווירקליך אַ קאָמפליצירטע און פאַראנטוואָרטלעכע אַרבעט, באַזונדערס, דער עדערן סאָדערס אַ לייגערע דערע און פראקטיק.

ווי אויבן געזאָגט ווערט די בהמה צוטיילט אויף 2 טיילן, פאָדערשטע (פרייט) און הינטערשטע (זאדנע) וועלכע יעדער פון זיי ווערט אויך צוטיילט אויף פאַרשיידענע קלענערע חלקים צ. ב. ש. דער פרייט אָדער די זייטל צו-טיילט זיך אויף 3 טיילן: בראטן (קויקל), ברוסט און פלאנקען (צייכענ. 5).

די זאדנע (אחורים) ווערט אויך מערערע חלקים פונאנדערגעטיילט (זע צייכענ. 13). צו דעם צוועק פון דער לערע פון מלאכת הניקור, וועל איך אָנ-הויבן פון דעם נקור פון פאָדערטון טייל, וואו ס'וועט פסדר ערקלערט ווערן די פראקטישע אַרבעט פון ישרעל זאך, און גענרע אָנווייזונגען לויט די ציי-כענונגען וועלכע זיינען אין דעם ספר אָנגעגעבן.

און דער אינטערעסאַנט און לעזער וועלכער וועט דורכשטודירן גרינדלעך דעם ספר פון אָנהויב ביזן סוף וואָקומט אַ ריכטיגע אַריענטאַציע און גענויע ידיעות וועגן דער לערע פון גאַנצן קאָמפּלעטן ניקור סיי חלק הפנים, סיי חלק אחורים א. ד. ג.

דער פראקטישער נהור. דער נקור פון פאָרערטייל (פּשערנע).

1. די קאָפּ, קין-פאָקן, צונג.

- § 1. מען טאָר ניט שניידן דעם פאָדער-טייל (פרייט) מער ווי 12 ריפּפּן (פונקט ביים חצר הכבד) און די פלאַנקן ביו צום נאָפּל (טבור) זע (צייכענ. 2, f) אין עי ערטער וועלכע מען לאָזט צו איבערן 12-טן ריפּ דאָרף מען די צוגע-לאָזענע מנקר זיין אַזוי ווי אחרים.
- § 2. דעם קאָפּ סוו מען שפאלטן אויף צווייען. דער קרום (הויט) טון מאַרץ (פוח) אַראָפּציען, אד"ג דעם קרום וואָס באַדעקט אויסן עצם גלגולת, (קאָפּ-שיידל), מען איז זיך נוהג דעם שאַרבן אינגאָנצן ניט ניצן, ווייל עס איז שווער דעם קרום אַראָפּציען, אָבער דער קרום אויסן מאַרץ שיילט זיך לייכט ארום ווען מען באַנעצט מיט עטוואָס וואַסער.
- § 3. דערנאָך פון די קין-פאָקן אויף יעדער זייט איין גיד ארויסציען (צייכענ. 2 B) אד"ג די אָדערן (צייכענ. 2, C).
- § 4. דעם צונג, ביים שלונג 2 אָדערן אַרויסציען. מען איז זיך נוהג אויך נאָך אייניגע אָדערן אַרויסנעמען, די טריפענע ביינדראָך באַזייטיגן, דעם צעפל און דעם עור הושט אויפּשפּאַלטן.
- § 5. ביים גרגרת געפינט זיין ביי ביידע זייטן צו 2 אָדערן (וורידן) ד"ז ביי אַ עוף דעם האַלז-אָדער, אַרויסציען אָדער איבערשניידן, ווען מען טיילט אָפּ דעם קאָפּ באַזונדער דאָרף מען די אָדערן ניט נאָכווהן.
- § 6. די פלייש פון בית-השחיטה איז אָנגעוואַפּט מיט בלוט, דאָרף דער קצב די פלייש אַרומשיילן, ווייל די בלוט קען דער וואַלצן ניט אַרויסציען.

2. דער בראַטן, פרוסט און פלאַנקן.

- § 7. דער בראַטן: אין מיטן פון יד און אין פלייצע געפינט זיך אַ דיקער אָדער, ער ציט זיך איבער די גאַנצע ליינג. דעם גיר אַרויסנעמען מיט די מיי-טעלע אָדערן, וואָס ציען זיך מיט אים, דעם מעסער טיף אַריינדריינגען, בכדי דעם גיד מיטן שורש אַרויסציען, אד"ג דעם צווייטן זייט, אויבן געפינט זיך ווי אַ דריי (פליטה) פון פעטס, וואָס איז אסור צוליב מיאוס, זע צייכענ. 2, d).
- § 8. די פרוסט קומט פאָר דער נקור אין פלאַגנדן. קודם דעם דאָפּעלטן

אָדער אַרױסציען, דער אָדער ציט זיך פון האַלדז בױ צו די רױט-פּלייש
(פּלאַנקן) זע (צײכענ. 5, 2), נאָר אַרױסציען דאָרף מען אים פון דער זײט פון
האַלדז, בײם גריף (צײכענ. 5, 1). אין מאַנכע שטעט נעמט מען אױך פון
צװײטן זײט ברוסט די פּלאַקס אָדערן (קלעמב).
9. די פּלאַנקן (פּאַפּאַװינע) װערט אַרעפּגענומען די בלאַם, (קרום) און
דער חלב אונטן בױ צום גיד, (ציפּער 2) און דער קרום װערט נאָך אַרעפּגע-
נומען בױ ציפּער 3, פון װאָנען מ'הױבט אָן צו טרײַבערן, אָבער די פעטס
אונטען בױ ציפּער 2 איז פּער. בײ די לעצטע 3 ריפּפן אײנציגע אָדערן
אױסציען, (צײכענ. 5, 4) אײנזיטן די פּלאַנקען, די בײנדלעך אױסשניידן,
(ציפּער 5--ענדע פּלאַנקען).

די אינעווייניגסטע אָרגאנען.

די לונגען און די לופט-רערן (סמפונות).
די האַרץ און אירע אָפּטיילונגען, דער לעבער, דער מילע א"אוו.
זע די צײכנונגען אין װעברײאישן טעקסט זײט 46 און 47.

גירן און רינ-אפּאָרט.

די גירן (Renes אין ענגליש Kidnes)

2 די זעלבע מוסקולן אין אוואַל-פּאָרם — רעכטס און לינקס—באַשיצט
מיט אַ שיכט באַדייטנעע פעטס אז"ג גירן חלב.
די גירן פירן אױס אַ װיכטיגע פונקציע אין אָרגאַניזם פון יעדער בעל-
חי, נעמליך רײניקן די בלוט (דײַטשעקציע) און דערווייטערן דעם אורין (השתן)
אַ חוץ די גירן געערן אױך צום אױן-אַפּאָרט; 1. די אורין-רערן אָדער אורין
פירערס 2. אורין פענכער און דער אורין-קאנאַל. דער אורין פענכער דינט װי
אַ רעזערוואַר, װא ס'קלייבט זיך צוזאַמען דער שתן (אורין), דורך די אורין-
פירערס, פון װעלכן עס דרינגט אַרײַן װײטער אין אורין-קאנאַל, (געשלעכטס-
אָרגאַנען). און פון דאָרט װערט דער אורין דערווייטערט גענצליך פון קערפּער.
דער אורין אָפּלאָזן װערט רעגולירט דורך אַ קאָמפּליצירטן געװען-סיסטעם פון
אונטערשטן טײל קערפּער — חוט השדרה און מאַרן. קראנקײטן פון אורין

אפאראט קומען פון פארשיידענע איינערלאזע און אינערלאזע סיבות ווי צב"ש
א קלאפ, א שטאך מיט א שארפע וואך, ביי פרויען נאך א שווערן האפן (קינ-
פעט) פארשמעלערונג פון אורין קאנאל, פארגרעסערטער גרושאל א. א.

הצר-הכבד אין די איגעווייניגסטע ארגאנען (רראב).

די מאגן-אפטילונגען אין הדרא דכנתא (מנוסע).

אויפקלערונג צו די צייכנונגען 11. 12

ווי ס'איז באוואוסט, אז צוליב דעם וואס די קו איז מעלה-גרה, ד. ה.
זי האט די טבע נאכאמאל ארויפבריינגען דעם שפייו, האט די השגחה העליונה
באשאפן דעם סוג בעלי-חיים מיט א ספעציפישן געבוי פון 4 מאגן-אפטילונגען
דער 1-טער אין גרעסטער אפטילונג (פליאק), בית הכסות, וואו דער שפייו
קומט אריין גלייך פון ושת פמעט אין רוייען צושטאנד. פון דארט אין 2-טן
(אפטילונג) המסנס, או"ג טשעפטישע אדער נעץ-מאגן, ווען די בהמה האט ויך
שוין אנגעזעטיגט און די שפייו ווערט שוין אין א געוויסער מאס דורכגעווייקט,
דאמאלס איז זי די שפייו ווידער מעלה גרה, דורכן ושת אין כויל, וואו עס
ווערט אויף דאסניי גוט צוקייט, און אראפגעשלונגען דורך א 2-טע
עפנונג (צ) דירעקט אין דער 3-טער מאגן-אפטילונג (ksiazka), צוליב דער
ענליכקייט פון בלעטער פון א בוך. צום סוף גייט די שפייו איבער אין דעם
לאב-מאגן (קיבה), וואו די שפייו ווערט אינגאנצן—דורך די ספעציפישע מאגן-
ואפט פון דעם אפטילונג פארדייעט אין איבערגעקאכט (עיכול). פון מאגן קומט
(די איבערגעקאכטע שפייו) אריין אין די געדערים, לויטן סדר (צייכנ. 12).

הדרא דכנתא — Pan-Creas

אין העברייאיש הייסט (די געדערים צוואמענדינונג) הדרא, צוליב דעם
וואס זיי ליגן אין א הקף-דיגן-צוואמענשטעל ארום דער כנתא (מנוסע), און

וירקלאך איז דער גאנצער געדערם-אויפבונד איין גאנצעס, וואָס ס'הויבט זיך אָן פון מאָגן-אויסגאנג און ענדיגט זיך מיט דער אז"ג-סטאַלצאָוע (וואַדנע-קישקע) פּי-הטבעת, וועלכע דערגרייכט ביי אַ גרויסע רינד (בחמה גסה) ביז צענדליגער מעטר.

אין אַנטאָמיע ווערן די גאנצע געדערם אויפבונד איינגעטיילט אין פאָלגענדע אָפטיילונגען: 1. Pylorus ד. ה. דער אָנפאַנג טייל פון מאָגן; 2. 12 צאָליגע דאַרם — Duodenum; 3. דער אָג. נאָפּל-מאָגן; 4. די פּוסטע דאַרם — Jejunum; 5. דעזי קרומער — Ileum; 6. Appendix; און געפינט זיך נאָך ביי מענשן; 7. בלינדע דאַרם — „סניא דובא“ — Coecum; (8) לופט דאַרם Ascending Colon; 9. דער אלטסונדיגער — Transverse; 10. דער לופט דאַרם (דער אונטערשטער) — Descending; 11. דער גלייכער סטאַלצאָוע-וואַדנע — פי הטבעת — Rectum; 12. די כּנתא-מנסע גופא; 13. דער אָרט צום מילך; 14. צום גאל-גולאָ (שביל כּיס המרה).

דער פאָרהויט, וואָס טיילט אָפּ די אָטעמס-אָרגאַנען (כלי הנשימה) פון די פאָרדויאונגס-אָרגאַנען (כלי העיכול) רופט זיך חצר הכבד (רויט-לעבער).

דער טרייבערן פון די אָרגאַנען.

9 10. פון די פלייש דאָרף מען אַראָפּציען דעם קרום, ווייל ער האָט אַ שייכות צום נעץ (חלב הקרב), כדי מען זאָל אים ניט פאַרבייטן, באַשיידט מען פון ביידע זייטן. ווען טיילן פון חצר הכבד פאַרבלייבט מחובר ביי די ריפּפן איז גענוג נאָר באַשיידן פון איין זייט.

11. די ריאה (לונגען) איז דער מנהג, דאָס מען שפאַלט אויף די גרויסע רערן (סמפונות) פריער פארן זאָלן, די האַרץ מוז מען עפּ"י דין אויפשפאַלטן, אַלע 3 אָפטיילונגען (חללים) און אויסרייניגן דו בלוט, דעם שפיץ האַרץ און די אויבערשטע ברעגעס באַשניידט מען. די שמאַלץ (שומן), וואָס איז אויף דער האַרץ איז מותר צו עסן. דעם כבד (לעבער) דאָרף מען איינ-שניידן. דער חלב, וואָס געפינט זיך ביים לעבער, אַרום דער גאָל איז אסור. דעם מילך, דעם קרום-רונד, גענצלאַך אַראָפּציען, אויפשניידן אין דערמיט און אַרויסציען דעם גיד, וועלכער פאַרטיילט זיך אויף 3 טיילן אין דער תמונה פון אַ ש". מען מוז אים אַינגאָינן אַרויסציען, דעריבער איז נויטיג דעם ניקור פון מילך צו מאַכן באַלד, ווען דער מילך איז נאָך וואַרים. די כליות (נירן)

דאָרף מען באשיילן דעם חלב פון דרויסן און אינעווייניג, אד"ג דעם גיד ארויסציען אינגאנצן און דאן איז זאָס פשר.

§ 12. דער כחל (אייטער), זאָרף מען פשר מאַכן אויף דעם פאָלגנדן אופן: די קרום (הויט) אַראָפּציען, די דריון אויסשניידן, אויסשפּאַלטן און גוט אויסדריקן און ס'איז כשר נאָר צום בראָטן. דער שמאַלץ פון כחל איז מותר, נאָר מען דאָרף שטריינג אַכטונג געבן, אָז עס זאָל אין אים גאָר ניט פאָר-בלייבן פונם כחל גומא-און עס איז לייכט צו אונטערשיידן.

§ 13. אויסן ועלפן אָרט (הויף געשטעל) ביי אַ רינד (אָקס) געפינט זיך די אד"ג גאָטשען שמאַלץ, וועלכע ס'איז פשר, און אויך ביי די וייטן (פאָכוועס) איז די שמאַלץ (אד"ג באָקעס) פשר. דער אויסטרייבערן פון די גאָטשען איז פאָלגענדער: (1) די בשר ערוה (רויטע פלייש) באַזייטיקן, (2) אַ רויטן אָדער ליינג אויס ארויסציען, (3) אויך אין פיס (ספאָדעק) געפינט זיך אָפט אַ דריו אין דער גרויס ווי אַ האַלבע איי אד"ג וויר שמאַלץ, דעם דריו אויסשניידן ביי די באָקעס ויין פאָרויכטיג ניט דורכשניידן דעם אינעווייניג צו די חלב הכסלים, וואָס איז אסור מן התורה.

§ 14. דער טרייבערן פון זיי מאָנגס אין די מנוסע קומט פאָר לויט פאָלגענדן אופן:

פון פליאַק (בית הכסות) און פון מאָגן (קיבה) קיין שום שפור פון חלב ניט איבערלאָזן, אויך די בלאמען אַראָפּנעמען. די 1-טע קישקע פון מאָגן (Duodenum) אין דער ליינג פון אומגעפער אַ אייל (אַ דריטל מעטר) דעם חלב בעזייטיגן, לויט אַנדערע מנוגים ווערט די ועלבע שטיקל קישקע אינ-גאנצן אָפגעשניטן און ניט באַנוצט. אויך פון דער סטאַלצאָווער אד"ג זאָרנע-קישקע אַ שפאָר שטיקל ביים סאָמע ברעג חלחלת ווערט אָפגעשניטן און באַ-זייטיגט. די מנוסע אַראָפּנעמען די בלאַם פון ביידע וייטן—אָבוויקענדיג עס אין וואַסער אום פדי עס לייכטער צו באַזייטיקן — און די פעטס איז פשר. אויך די בלוט אָדערן פון דער כנתא (מנוסע) ארויסציען און איינשניידענדיג עס אין אייניגע ערטער און ס'איז פשר, אָבער מ'טאָר עס ניט זאָלצן מיט נאָז פלייש נאָר באַזונדער.

ווי צו מאַכן כשר אַ נוף.

ביי עופות דאָרף מען נאָר אַרוינציען די האַלז-אָדערן פון ביידע וייטן אָדער דורכשניידן זיי פאר דער מליחה. מען איז זיך נוהג איינשניידן אין דער

ארכובה (קני-גלענק) און די בלוט וואָל אַרויסגיין קודם המליחה. די האַרץ איז מען זיך נוהג באַזייטיגן (באר היטב סימן ע"ג), ביי אַ גאַנצן 2 טריפהנע קישקעלעך אַרויסוואַרפן. וועט אויסוואַשן אינווייניג, באַזונדערס אַרום די לונג-לאַך, דעריבער די וועלכע עפענען אַ עוף פון צווייטן זייט איז ריכטיג, וחבוא עליהם ברכת טוב.

ט א ב ע ל ע 1

די בלוט אין די חלכ־אָדערן פון פאָדערשטן טייל אין די אינעווייניגסטע צוגאַנען (דראָב).

פון צונג פון ביידע זייטן.	10
2+2 פון קויעל (בראטן) און קאָפּ שטיק (פאָסאָווע).	4
ברוסט.	4
ריפּן, (פון ביידע זייטן).	6
מוסקלען, מייזלעך	4
האַרץ	1
לעבער	1
מילך	3
מנוסע	1
קראַשניצן	1
סטאַלצאָווע (זאדנע) קישקע	1
צוזאַמען.	36

באַמערקונג: אויסער די אויבנאויסגערעכנטע בלוט אָדערן פון די פאָ-דערשטע טיילן פון דער באַהמה, געפינען זיך נאָך אַנדערע אָדערן פאַרצוויי-גונגען, נאָר צוליב דעם וואָס דורך דער שחיטה ווערט איבערגעשניטן אויסער די סימנים קנה מיטן ושת אויך די האַלדז ארטעריעס (ורידין) וועלכע ס'רוב בלוט אָדערן ווערן דורך דעם אויסגעליידיגט, דערפאַר איז שוין ניט נויטיג (די אָדערן) זיי צו בעזייטיגן און דאָרום ווערן זיי די טייל אָדערן ניט דערמאָנט אין דין פון נקור. אָבער אין אַנדערע סטעס איז מען מקפיד אַרויסצונעמען אַלע בלוט אָדערן און פערצווייגונגען אָן אויסנאַם. און ס'שטימט אויך מיט גע-וויסע דעות אין שיטות פון פוסקים.

הערות לנקור אחורים.

מבואר ברמ"א (יו"ד ס"ד) שאי אפשר ללמד נקור אחורים רק במראית עין (הסתכלות-שמושית). אולם רב התועלת שבספרי זה, המכיל את כל החמר ההלכותי—בכל מה שנוגע לענין הנקור. החל מן המו"מ התלמודי עד חמסקנא האחרונה הנהוג לדינא, בעזרת הציורים שבו, המועילים להסברת הענינים, ומקילים בעד המעינים התורניים להבין את טיב הנקור, ולכון את ידיעותיהם שרכשו להם מתוך ספרי הפוסקים עם אופן השמושי, בין להלכה בין למעשה.

והריני מעיר בזה מה שכתבתי לעיל שמלבד חלב דם וגיד הגשה יש עוד גורי בשר ועצמות שאי אפשר להכשירם כלל, כמו שמבואר כל דבר במקומו. גם כאלה (פסי-בשר קטנטנים) שאסורים רק משום מנהג, מיאוס, מראית עין, או משום חלוף וטעות—ומנהג ישראל תורה.

גם בענין הקליפה יש אי-אלו שנויים בין אתר לאתר, אמנם הכלל הנכון לקלף כל בשר-אחורים מצד הפנימי ומבין הדבקים, בין במקום שהחלקים נפרדים זה מזה ובין באותו החלק גופא בין החתוכים, כל זה נחשב לבין הדבקים ונוקק לקליפה מכל צד, גם איזו חתיכות שנקלפים סביב סביב, כמו שמבואר במקומן.

ודע דמלבד ענין הקליפה יש עוד אופן נקיון מרשמי החלב הנקרא גרירה, עפ"י הכלל דכל מראה אָדום (מראה בשר) צריך קליפה וכל מראה לבן כספי (מראה כסף) די גרירה. (ראה לעיל במבוא).

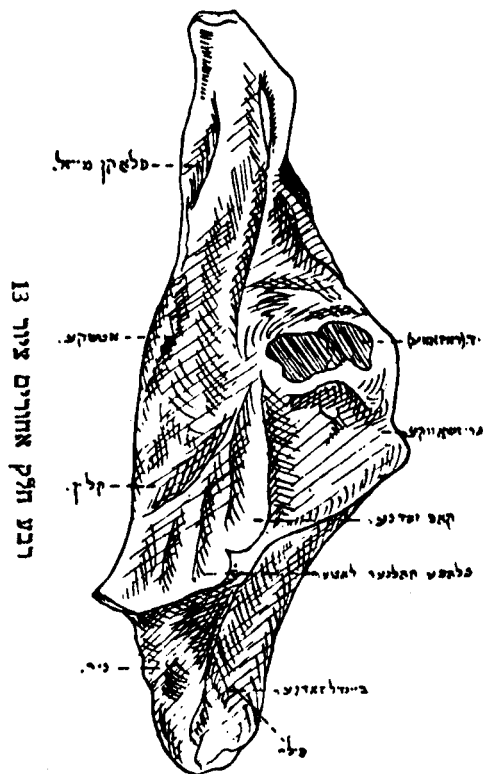
והנני מוצא לנכון עוד להעיר כי מפני מעוט העיון במקצוע הנקור בתקופת האחרונים מורגש בו חסרון ניכר בין בהרצאה ההלכותית בין בכנויי השמות של חלקי בשר אחורים, ומחברי ספרי הנקיר השונים לא חדשו כמעט משלהם כלום, בנוגע לשמות חלקי הבשר. ועפ"י משתמשים רק בהמונחים של כנויי השמות שמצאו בספרי הפוסקים הראשונים שאינם ידועים כהיום להמוני-המנקרים. והתורני המתעתד לאומנות זו קשה לפניו לכון את ידיעותיו מתוך הספר עם הוראות מלמדו—המנקר. לכן במשפט הנקור להלן השתמשתי לא רק בהטרמינולוגיה העתיקה כי אם גם בהשמות והכנויים שמשתמשים בהם בעלי-המקצוע כהיום ולא חדלתי מלהביא על כל חלק וחלק שמות שונים, בהתאם

להשנויים בנידון זה ממקום למקום. גם הוספתי מונחים חדשים (מלאכותיים) שרכשתי לי בעז'ה על ידי הנסיון השמושי, והכל בכדי להקל על המתלמד שבצורת ספרי זה ישיג את מטרתו, בערך זמן קצר, מבלי טרחה יתירה לדעת את אשר לפניו, ואת המעשה אשר יעשה.

בנוגע להסדר, הנה באופן התחלקות הרבע החלופי כפי הרגיל אצל המנקרים, אולם בהוראות הנקור גופא, היות שרוב ספרי הנקור מתחילים מן חתיכות ה"יד" (גיד-הנשה) לא שניתי גם אני מן הסדר הזה. גם בכלל אין נפ"מ ואין בזה משום מוקדם ומאוחר כידוע לבקיאים העוסקים במלאכה זו.

התחלקות חלק האחורים.

כיצד מחלקין? בוקעין בקרדם את האחורים לשני חלקים, שכל חלק מהם נקרא אצלנו רבע (פערטל), בכל צד נמצא חצי שדרה—קליבוסה, עצם

הנקא, שוק וירך הכוללים שלשה חלקים*) גדולים במספר של עשרה חתיכות.

א. קושליץ, לעדוויץ, צוארן (קאלנער) וכלאפע.

ב. יד (ראזאָווע) אטשקא קלין וליטקע (שוק).

ג. קושיוואווקע (אומצא) ווייסבראטן, קאפ-זאדנע.

§ 18. המנקר מניח את רבע-האחורים וצדו הפנימי כלפי מל"ה, מפשיט את הפוליה עם כל חלבה, מתחיל מן העדוויץ (פיליי), בראשונה מן קצהו הנמצא בין היד ובין ה-אטשקא הנקרא פה על שם חבניתו, וואָלף-צאָן* ובספרי הנקור נקרא „דער פינגער“.

מפריד אותו (את הוואלף-צאָן) בזהירות מכלי לקרע אותו, עד שמגיע לראש הפיליי, ומרים בסכין גם את חלק זה (הראש) עם עוד שטח מסוים באורך הפיליי שליש או למחצה עם הסכין, ואוחז אח"כ בהחלק הנפרד ותולש ביד הנשאר עד גמירא, באופן זה נשארים הגידים האסורים בפסת הבשר המשוך לארכו של הפיליי הנקרא כאן אצלנו חגורה (דער גארטל) גם „טרפה-לעדוויצקע“ ויש עוד טריפה לעדוויצקע (תחת הגריזשובקע) הנקראת — Poledwica ושתינה אסור-לנקר. אולם יש עוד לעדוויצקא תחת הצנה, שילט, הקבועה וסגורה בשטח עומק העצם והיא פסת בשר כפול, עם מראה כסף, מה שנקרא בספרי הנקור בשר גנובה אצל הפלעסטרער ואצלנו Poledwice. הבשר הזה כשר לנקר, אבל מפני פחיתתו נמנעים המנקרים מלטפל בו ומשאירים אותו אל העצם — לטרפות. ראה בהוספות לקמן.

§ 19. מפרידים את חלק המתנים הנקרא קושליץ, כאן — (ביינדל-זאדנע)

מפרידים בסכין לאחר החוליה האחרונה ובין עצם הנקא. חותך בשר-הקושליץ מעל הצלעות הקטנות סמוך לעצמות דוקא, היינו שלא ישאיר מן הבשר אל העצמות כלום. מפריד בקרדם או במשור את החוליות לאורך השדרה, באופן שצד החיצון ישאר להקושליץ וצד הפנימי עם הצלעות הקטנות והצלע הי"ג — נשאר לטרפות הנקרא וויטשינקא, דראבינקא, כאן לאיווקא.

ה ע ר ה: הטבחים הבקיאים משאירים להוויטשאנקא גם את הצוארן הטרפה מפני שבאופן זה מקבלים בעד הטרפות מחיר יותר חשוב.

§ 15. מפריש את הכף (יד) ויוהר שלא לקלקל את הבשר, היינו שלא

*) בספרי הנקור מנין החתיכות הגדולות חן שש לפי סדר זה: א) וויטשיני-

קא, ב) קושליץ, ג) יד, ד) חתיכת אליה, ה) אטשקא, ו) שוק, זאהל יצחקון
אמנם אחזתי סדר אחר יותר מתאים ללמוד השמושי.

ישאיר מחתיכה זו כלום והכלל בכל מקום להפריד בין החתיכות. בראש הכף הנקרא „ייד“ נמצא משהו בשר – שייך לטרפות ונקרא בפוסקים (יאנרעלע) בשר ערוה, ומשאיר בשר זה להעצם. אמנם לצד העצם בקצהו השני בשביל שלא להפסיד את הבשר (הכשר) יחתוך דוקא סמוך לעצם, באופן שלא ישאר ממנו להעצם כלום.

§ 16. המנקר הופך את רבע הבשר לצדו החצון, בוקע בקרדם וכדומה את עצם ההנקא (האליה) באופן שקצת ממנו (מן העצם) ישאר לחתיכת הגריזשאווקע. אח"כ מתחיל להפריד בסכין את הווייס-בראטן כלו עד שמגיע להגריזשאווקע גופא ומפרידה מן הצנה הנקראת כאן קאפ-זאָרנע ובאופן זה יתברר היטב כל החלק הזה הנקרא בפוסקים חתיכת האליה. ויזהר מפני קלישת חלק הבשר הנקרא שפיץ-גריזשאווקע להפרידו במתינות, וגם שלא לקלקל את הצנה.

§ 17. נוטל את הצנה (קאפ-זאָרנע), חותך את האטשקע יחד עם הקליין (יתד)*, ויזהר בסוף העצם של האטשקא שלא יקלקל ולא ישאיר מן השמנונית שבשם להעצם, מפני שהשמנונית שייכת לכשרות. חותך את השוק (ליטקא), השרירים שנקראים פלאקן ומיזלאך מן העצם ובוזה נשלם התחלקות כל הרבע.

משפט הנקור. חלה אחורים.

היד, ראזאחע, ברענ (ציור 14).

הוא הבשר הסובב עצם הירך (בוקא דאטמא) מבפנים. ומה שנאמר בתורה על פה הירך הכונה על חתיכה זו שהיא עיקר גיד הנשה.

§ 23. נקיר היד הוא כך; סתחילה מסירים פסת (רצועת) בשר הנקרא יאנרעלע-חנותא שאסור מחמת מאוס של בשר ערוה, אם בשעת ההפרדה לא השאירו בשר זה אל העצם (ראה לעיל 62), בקירוב הבשר הזה על שפת החיצון

(*) במקומות אחרים כמו בחבל פוליסיה בפּינסק ועוד מבתרים את היתד להצנה ומכנים שתי החתיכות הללו בשם יתד – עב ויתר דק. גם יש אי-אֵלה שניים בענין הגקור של חלקי בשר הללו, באופן אחר מכפי שנוהגים אצלנו.

של היד לפעמים נשאר קצת מן החלב שאסור משום תרבא דקליבוסחא ובכך צריכים להסיר את שמנונית זו*).

ציור 14 — יד (ראוואות פרע).

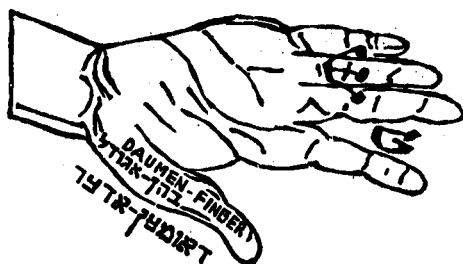
§ 24. מפרידים חתיכת בשר הנקרא כפתור והוא הקצה הסובב לעצם הירך גופא המכונה בפי המנקרים כאן בשם „י“. קולפים את הבשר היטב מכל הצדדים ומבין הדבקים, ממקום שרשו, ואפילו המראה כסף שבו במקום זה צריך קליפה, והטעם מפני שהבשר במקום ההוא רכוך טובא (צנת דוד). מסירים ומנקים היטב כל שטח היד מצד הפנימי את הקרומים ורשמי החלב והשמנונית — הכל ע"י קליפה היטב מגוף הבשר.

ה ע ר ה; ונוהרים שלא לחתוך לגמרי את שרשי הגידים, רק משאירים קצת משמנונית הגיד, בכדי לאפשר ע"י זה למצא בנקל מקום הגידים — לנקר אותם.

(* במקומות אחרים גם בפה יש מנקרים שמשאירים את הקצה הראשון של הלעדוויץ, פיליי) הנקרא כאן וואַלף-צאָן — אל היד — שמכונה בספרי הנקור „דאס צינגל“ וצריכים להסיר אותו מן חתיכת היד ולנקרו כדין.

§ 25. מפרידים חלק מן היד הנקרא מכסה (דעק), הפרדה גמורה. עד צד העור (ליצע) וקולפים את הדעק מצדו הפנימי ואת היד — מצד הדעקי (מהמכים שוב את היד על צד השני הפנימי ועושים שני בין הדבקים מצד המראה-כסף לאורך היד משני צדדי, מקלפים שביב ומבין הדבקים היטב, ומשאירים את מראה הכסף מלמעלה שוקק לנקיון היטב (גרירה).

§ 26. גידי היד מסתעפים לפצולים. שונים, בספרי הנקור נתנו להם סימנים, שהם כמו **ש** ודאומען (Daumen). ולפי שגידיהם אלו ביחד צורתם כתמונת יד (כף היד עם האצבעות) וקראת חתיכה זו "יד".

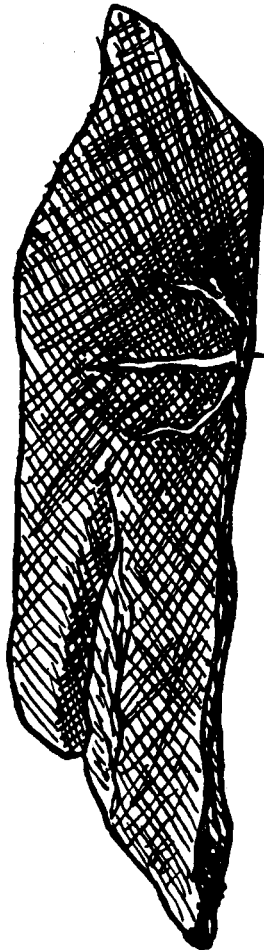
ציור 15.

ה ע ר ה: בנוגע למספר הגידים הללו וגם בתמונתם נסתבכו המחברים בספרי הנקור ו"א שהם כמו **ט**** ו"ש ו"א שהם כמו **ש** ין ישר והפוך כזה: **ש** ו"א שהם שין אחד רק של ארבעה קוים **ש**. גם ספק עצום בגיד הדאומען איפא הוא נמצא. וכמו-כן על דבר מספר גידי היד נמצאת סתירה בספרי המוסקים, שיש שחושבים רק שלשה משום גיד-הנשה הפנימי ואחרים חושבים ששה (עיין אהל יצחק — כתוב שלשה בפנים הספר ומוגה מן הצד — ששה). אולם אלו ואלו דבריהם נכונים, שהשרשים הם שלשה ומתפצלים לששה. (ועיין בספר ראשית — בכורים ובדרכי תשובה סימן ס"ה).

(*) באמצע המכסה (דעק) מתוח גיד ארוך הניכר לעין ואינו נזקק לנקור מיוחד מפני שמשולל מאליו ע"י הקליפה. אמנם בשפולי המכסה (דעק) בשפתו החיצון על צד העור נמצאים שמה שני גידים (עורקי דם) סבוכים זה בזה בצווי הקרומים וזקוקים לנקרם ולהסירם. הגידים הללו נחשבו לעורקי גיד החיצון (ספרי הנקור). ונוהגים המנקרים שלנו — מפני רוב הטיפול שבחתיכה זו (היד) שעלול לגרום לידי שכחה — להסיר תיכף בשעת הפרדת המכסה העורקים הללו.

(**) והמנקרים הפשוטים מכנים גם לגיד הטיט — גאפל-אדער.

5 27. אופן חנקוד של גידי היד: מפרידים בראשונה בסכין רצועת בשר ארוך עמ"י שרש הגיד הכולט מלמעלה בשטח החתיכה בתבנית תגורה וע"י זה מתגלה גיד ה-²—לצד ימין של תחתיכה, שוב עושים חתך אלכסוני בקירוב המראה כסף חוזרים עוד פעם לגלוי גיד ה-³ וחותכים במתינות ממנו הלאה לצד שמאל של תחתיכה, בקשר עם החתך האלכסוני—חתך ארוך עד שמתגלה קי ה-⁴ ש"י בכל הסתעפותם עד גמירא.

ש.ן. אדער של היד.

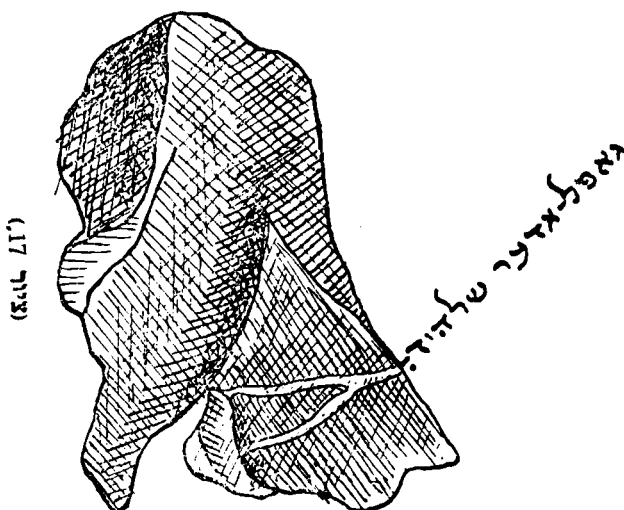
י"ו 926 (צ"ל)

ה ע ר ה א. גלוי זה נזקק לאופנות רגילה מסני שקי ה-⁵ ש"י פמוך לשרשם (בתחילתם) הם בעובי הבשר וכל מה שמתרחקים משרשם לקצה

החתיכה נמצאים יותר קרוב לשטח העליון, ולכן בכדי לגלות גלוי גמור את הגידים הללו שלא להעלימם מן העין צריכים איפוא לעשות את החתך ג"כ באופן זה היינו: בתחילה לחדור את הסכין קצת בעובי הבשר ואח"כ בערך שליש מן החתך להטות את הסכין לשטח העליון, באופן זה מתגלים פצולי הגיד גלוי די-מפורט ואפשר לחטטו כלו עד סופו.

ה ע ר ה ב. לפעמים שכיחים נמצא בצד ה"ש עוד "ש" שני ושניהם צריכים חטוט גמור. אמנם יש כי מתחת ה"ש" בעומק החתיכה נמצאים עוד פצולים של גידים גם כן כתבנית ה"ש המנקרים שלנו אינם מחפשים אחריהם ויש להם על מה לסמוך (ראה לעיל מה שכתבתי בשם ספר זבח שמואל) אולם מי שלבו נוקפו נכון להסיר גם פצולים אלו, לצאת מידי חשש וספק.

§ 28. תחת גיד ה"ה — מצד השני בקירוב להכפתור (ה"ייד") נמצא הגיד הנקרא בספרי הנקור דאומען והוא ע"ש שתבניתו נראה כאצבע העב (אגודל—Daumen-finger) ושרשו נמשך מן גיד ה"ה בעובי הבשר. המנקרים שלנו מכנים אותו בשם שאפקע-אדער ע"ש החתוך שנעשה כמו ארון היינו דלת מכאן ומכאן. הגידים הללו אסורים משום גיד-הנשה הפנימי.

§ 29. בשפולי היד תחת מראה הכסף נמצא גיד הנקרא קרן צבי ובקרבותו גיד המזלג זה בצד זה. החתך לגלותם נעשה לפי הסימנים

הבולטים הניכרים כמו אצל השאפקע-אדער (הדאומען) חיתוך רחב כדלתות מכאן ומכאן.

ה ע ר ה: החתך לגלות את הקרן צבי והמוזלג אפשר לעשות באחד משני אופנים אלו: מלעיל מצד המראה כסף, או מלתחת, כלומר מהצד הסמוך למכסה.

§ 30. הקרן צבי והמוזלג הם קנוקנית של גיר הנשה החיצון אמנם לפי שנוגעים הם בגיר הנשה הפנימי לפיכך צריכים ג"כ חסיטה גמורה, בכולל מספר גירי היד הצריכים נקור וחסיטה הם עשרה.

ה ע ר ה: ודע דגידים האסורים משום גיד הנשה הפנימי ההולכים (הנמתחים) לאורך היד אבל לא לרחבה דהתורה לא אסרה אלא לאורך הכף (ספר זבח שמואל) וראה מה שכתבתי לעיל בזה.

בית הבושת (הויד-געשטעל כליאפע).

חלק הבשר הזה סמוך למכסה (דעק) היד ונמצא תחת אבר הזכר ובפרה תחת הכחל ובסדר הנתוח המנקרים מנתחים אותו ביחד עם הצוארן והקושליץ.

§ 31. אופן נקורו: מסירים את הקרום העב שבשטחו מלמעלה עד החצי, ויש מסירים את כל הקרום משום מיאוס, ואולי משום אי-חשיבתו לאכילה. ומוציאים מבין כפלי הבשר את הגיד המתפצל לשלשה קוים כעין ש. בענין החיסוט י"א שאין צריכים לחטוט משרשו (צנת דוד) ויש מחמירים (זבח שמואל) וי"א רק כרוחב יד (עמודי זהב) מפנים קליפה גם המראה כסף.

הערה: לפרות הכלל המוסכם שכל מראה כסף די בגרירה (עיין מבוא) נוהגים כאן מפני הריכוך של אותו מקום לקלוף גם המראה כסף ובשביל אותו הטעם נוהגים כמו כן להסיר מן הבשר כרוחב אצבע או שתי אצבעות (1-2 צענט.) הנקרא (זאם) משום בליעת חלב (צנת רוד) ונעלם זאת מבעל המחבר ספר הנקור שכתב שאינו יודע הטעם.

§ 19. בשר הערוה עצמה מסירים גם בפרה (גזירה פרה אטו שור).

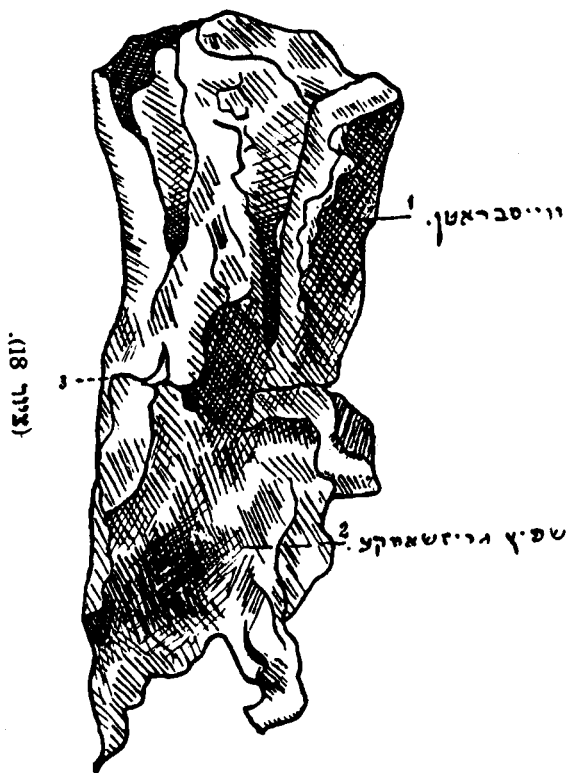
§ 20. הכיס. מסירים ממנו עור לבן (גזירה שור אטו פרה בשביל הכחל) מסירים את הדריין (בליטות) והחוטין האדומים וחוטכים אותו לשנים ומותר אפילו לבישול.

ה ע ר ה: כתבו איזה מהמחברים שלפעמים נמצאת בכיס בליטה קשה ומראיתה כשומן חזיר, ואמרו הבקיאים שבא בשביל הסירוס שמשימים באותו מקום סמים חריפים מעורבים בשומן חזיר לרפואה ודלא כספר קהלת מנחם (כלל ד' סדר נקור) שכתב דבר מוזר בזה.

חתיכת האליה, וייס-בראטן, גריזשובקא (ציור 18).

חלק הבשר הזה נמשך לאורך הפרשות, המכסה את אגן הירכים (עצם הנקא הרחב) למטה עד הונב (ראה ציור II, 7) וכולל שלשה חתיכות. אמנם אצלנו ידוע רק בשתי חתיכות או חלקים, היינו לחלק אחד קוראים וייסבראטן ראה ציור זה מספר 1. על שם מראה הבשר המשונה שאינו אמוץ כל כך כיתר

הבשר של חתיכה זו, או כמו שמכונה בספרי הנקור חתיכה כדורית—קילעכדיג ברעטל. ע"ש תבניתה שהיא ארוכה ומעוגלת. חלק הבשר הזה הוא מכון כלפי עצם הקולית והשוק—אטשקא. וליתר הבשר שבהלק זה קוראים גריזשאווקע—צוךבראטן, אולם לחלק אחד קוראים גריזשאווקע העבה ולשני—הדקה, שפיץ-גריזשאווקע.

§ 21. נקור החלק הזה הוא כך: בראשונה מנקים ע"י קליפה רשמי החלב מצדו הפנימי, את המראה-כסף. נקיון היטב את הקרום שלמעלה וגדירה, מפרידים את הווייסבראטן מן הגריזשאווקע וקולפים את בין הדבקים. ה ע ר ה: בכרי לפעם בטפול הקליפה יש עושים את בין הדבקים הזה באופן שמזניחים משהו (כדי שזור קליפה) מן בשר הגריזשאווקע אל הווייסבראטן או להפך—ובאופן זה מספיק לקלוף רק מצד אחד. כן נוהגים המנקרים שפנינסק ועוד מקומות.

§ 22. אח"כ מתחילים לנקר את הגידים, שמרובין במספרם בחלק זה, מכל יתר חלקי האחורים. בגריזשאווקע עצמה נמצאים שמונה גידים, אסורים משום חלב וגיד הנשה, בווייסבראטן חמשה, במראה כסף המחודר בעובי אבשר צמצא גיד העומד, על דבר שני הגידים שנמצאים למטה (בשפולי) מן גיד העומד הנ"ל חלקי-דעות בין הפוסקים, י"א שאסורים משום דם וי"א משום מראית עין בלבד (עיין אהל יצחק*).

§ 23. לצר האליה אצל חצצם (ציור זה מספר 3) יש שם שמנונות, מה ששייך מזה לצר החיצון—צד העור הוא שומן וכשר, אבל לצד הפנימי הוא המשך מחלב הקליבוסת (תרבא דקליבוסתא לשיטת רש"י) ואסור וכתבו הפוסקים שגיד לבן כעין קרום מפסיק בין זה לזה, ולפי שהוא לבן וקשה להכירו נתנו בזה ספרי הנקור סימן אחר עד הדריז או חציו בעביו, וידוע למנקרים.

§ 24. סדר נקור הגידים מחלק זה הוא באופן דלהלן:

(*) בעירות אחרות כמו בויילנא ועוד מפרידים לגמרי את הווייסבראטן בתור חלק מיוחד, וכאן המנקרים—מחלקים רק עד צד העור—ליצע. ** כפי שמתאמת מהמציאות אי אפשר כלל לומר שהגידים הללו אסורים משום דם, כידוע לבקאים בדבר. ואולי כונת הפוסקים האלו לקנוקנית הדם בעובי הגריזשאווקע בשטחה העליון בסמיכות אל גיד העומד שנמצא שם גיד אחד או שנים (נכוב) משום דם. ויש מנקרים שמוציאים אותם, ונכון כן.

מתחילים בראשונה לנקר את הוויסבראטן, אחרי שקלפוהו היטב כמבואר לעיל עושים שני חתוכים בעובי הבשר זה למטה מזה, אחד מצד הגריזשאווקע והשני כלפי צד החיצון, כל אחד בערך חצי החתיכה. לכוון את החתוכים אפשר ע"י הסמנים של הנקודות האדומות (שרשי הגידים) הנכרים לעין הבקיאים במלאכה זו.

ה ע ר ה: החתוכים הללו בכדי לגלות בעליל את הגידים והסתעפותם נוקקים לטביעת עין מורגל ומנוסה בחתוך הראשון לצד הפנימי להגריזשאווקע מתפצל לשלשה קוים כעין ש והחתוך השני עד סוף החתיכה מלמטה ג"כ יש הגיד התפצלות של הגיד, וכל זה צריך גלוי גמור ולחטטן.

§ 25. בנידון הנקור של הגריזשאווקע גיפא יש סדרים שונים אצל המנקרים ובכלל כמו שחלק זה מרובה במספר הגידים, כמו כן ההתעסקות והטיפול שבו יותר מסובך כמעט מיתר חלקי הבשר האחרים. בחרתי איפוא כאן בסדר היותר נוח ונקל בעד המתלמדים והוא באופן זה: אחרי הקליפה והנקיון, מכל שטח החתיכה הפנימי והמראה-כסף שבה—גרירה מתחילים להפריד ע"י הסכין בשפולי בעובי הבשר למטה בגריזשאווקע העבה ומסירים משם את הגידים הנמצאים זה מתחת זה שניכרים הם היטב לעין המנקר—חטיטה, אח"כ מטים קצת את כל החתיכה על צדה וע"י זה מתגלה המראה-כסף הדק בעובי הבשר, שבו נמצא גיד העומד בערך 10 צענט. מסוף החתיכה. המנקר מגלה את גיד העומד ע"י חתך עמוק משני צדדיו עד סופו ומסירו מעיקרו לגמרי — ממקום מושבו, עד צד העור.

ה ע ר ה: מנקרים אחרים מחמירים לייטול הגיד-העומד מצד החיצון (ליצע). סמוך לגיד זה נמצא עורק דם ונוטלים אותו גם כן מצד חיצון.

§ 26. למעלה של גיד העומד לצד עצם האליה (הקא) עושים שוב שני חתוכים, אחד חתך כפול אלכסוני בתמונת דלית הפוך כזה L והשני ארוך כעין חגורה. מתחת החתוכים הללו מסירים בהסבין את הגידים והסתעפותם (חטיטה). מנקים עצם הקא גופא ואת השמנונית עד חצי הדריז כמבואר למעלה.

מחטטים את הקנונקות מן הגריזשאווקע הדקה, שפיץ-גריזשאווקע, בערך חמש או שש במספר, עפ"י שטחה הפנימי לאורך המראה כסף. ובוה נגמר נקור הגידים של חלק הגריזשאווקע והוויסבראטן. בכלל מספר הגידים שבחלקים הללו הם 13 ועיין לוח הגידים.

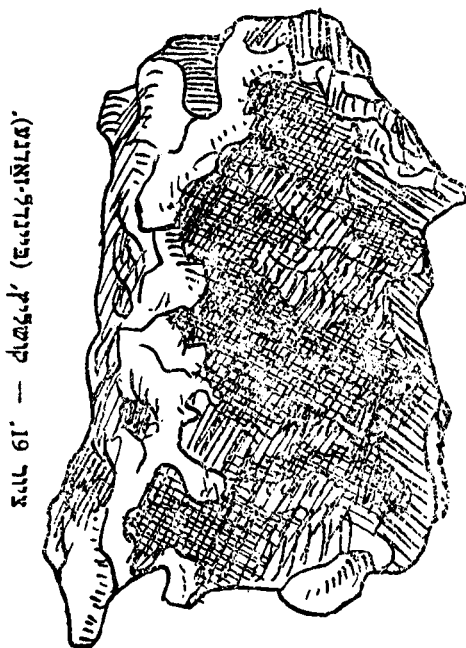
מספר הגידים מחלקי הוויסבראטן והגריזשאווקע בפרוטרוט:

1. בצעך—בראטן—גראבע גריזש. נמצאים שני גידים שמתפצלים לשלשה תמונת החתוך ה. L. למעלה מהם הגיד הנקרא צעך-אָדער.
2. בתוך המראה כסף הועיר נמצא גיד העומר וכל אלה אסורים משום גיד הנשה הפנימי. סמוך לו שני גידים משום דם או—מראת עין וי"א משום גיד הנשה.
3. בשפיץ גריזשאווקע, שלשה עליונים אצל העצם הרחב משום חלב גיד הנשה וי"א משום חלב (ספה"נ). השנים שלמטה (בשפולי')—משום דם.
4. בוויסבראטן שני גידים ראשיים שמתפצלים אחד לשלשה ואחד לשנים ואסורים משום גיד הנשה החיצון הרובץ עליהם (עמודי זהב).

העצה—קושליץ (ביינדל זאדנע, ציור 19).

הוא הבשר שעל החוליות והצלעות הקטנות (ראה ציור II, 6—1) אל חלק הבשר הזה מחובר הצוארן, גם החלק הנקרא הויך-געשטעל (כליאפע).

27 § משונה דין הקושליץ בנקורו מכל חלקי אחרים אחרים שמלבד הנקור הנהוג מפרידים בקושליץ את צד העור עד תגבשושית (סימן, למנקרים) והוא בערך רוחב כף היד מסוף החוליות והצלעות הקטנות לצד הצנה (שילט) ומקלפין את החלב מן הבשר שמתחת צד העור, וגם מצד העור גופא השייך לבשר, וחטעם דבהמה בחייה פרוקי מפרקא (ש"ס צ"ג). במקומות שמנקרים גם כבשים ועזים צריכים להפריד את צד העור יותר מהשיעור הנזכר, יען שבעלי חיים אלו, מסבת קלות תנועתם מפרקי ביותר (פוסקים). המרדת צד העור יותר נכון לעשות ביד ולא בשכין, וע"י זה ימנע מלהפריד יותר מן השיעור הקבוע.

28 § מצד הפנימי בשטח החתיכה עושים חמשה חתוכים, כמו עלים כפולים, בחיתוך השלישי ומצאים שני גידים (עורקי דם) ובנקל ליטלם מצד החיצון. מלמעלה לצד השדרה חותכים כמו סדקים לארך החתיכה לעומת החוליות ומנקרים משם את הקנוקנות (שלשה) שאסורין משום חלב. ומנקים בהסכין את חוט השדרה ואת כל רשמי החלב והקנוקנות. בזה נגמר נקור הקושליץ כדין.

ה ע ר ה: בשנים האחרונות התחילו הטבחים להעדיף מן בשר הקושליץ לחלק הפנים בגסות וכמו כן גם בעגלים, ונקרא אצלם ראוביוו, וכמובן נוקק הבשר הזה לניקור כדין הקושליץ (וראה מה שכתבתי בזה להלן בשם הרה"ג ר"י מירסקי אב"ד דזבולדובה).

29 § הצלעות הקטנות עצמן אחר שנטלו מעליהן חלקי הבשר אסורות עפ"י הקבלה (עיין הוספות) ונהגו לאסור גם צ"ע הי"ג (תש"ו הרא"ש).

30 § העצמות הללו של הצלעות שמשאירים להן עפ"י רוב גם הצוארן הטרפה נקראת וויטשינקא או דראפינקא ובפה Lojówka.

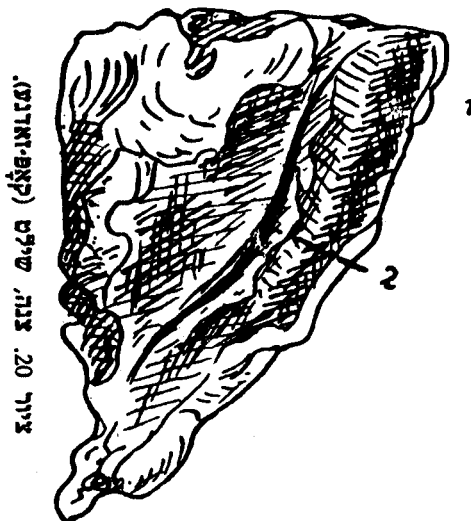
צנה — שילט (קאפ ואנדע, ציור 20).

הבשר הזה מחובר עם הקושליץ אלא שעצם הנק"א מפסיק ביניהם (ראה ציור II 8).

31 § נקורו קליפה וגרירה ומפרידים צד העור ומגררים את החלב כמו בקושליץ. המנקרים שלנו אינם נוהגים להפריד את צד העור אצל הקאפ-ואנדע ונכון כן.

32 § בתוך העצם הרחבה — הנקא (קיכל ביין) נמצא רצועת בשר כפול עם מראה כסף, שהצנה מונחת עליו ונקרא אצלנו Połędwica ובספרי הנקור בשר גנובה (פלעסטערל) — וכשר, אבל אין כדאי לנקור, בסמוך לזה הבשר נמצא בצנה בראש החתיכה בכפלי הבשר גיד האסור משום חלב — גיד הנשה.

§ 33. קלפים את הצנה מצד הפנימי הסמוך לעצם וגם שטח צד החיצון שמונח תחת הגריזשעווקע, קליפה יפה כדין, ומסירים את גיד החלב עם הקנוקות הנמשכות עמו. בצד הפנימי באמצע החתיכה נמצא הגיד המתפצל כ"ש"

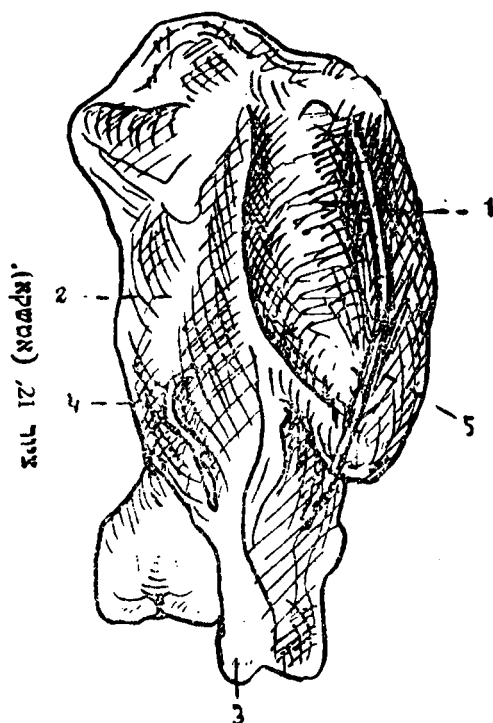

שניכר היטב עפ"י הסימן המובלט מלמעלה ובספרי הנקור גחשב גיד זה לגיד של דם. בשטח הצנה החיצון לצד העור באמצע הבשר נמצא חוט לבן וכשמפרידים בסכין קצת מתגלה כעין סדק ונקרא (שרונט או שייטל). במקום הדק מוציאים הקנוקא משום מראית עין.
ה ע ר ה: במקומות אחרים כמו בפניסק ובחבל פאָלעסיע נוהגים המנקרים סדר אחר בנקור חתיכה זאת.

אמשקא. קולית (ציור 21).

הבשר הזה טובב את עצם הירך לעומת היד ומתחלק לשני חלקים אחד עב ועגול (1) והשני צנום ורחב (2) מלבד החלק הנקרא כנף.
§ 34. סדר נקור הבשר הזה, בראשונה מקלפים את כל החתיכה סביב סביב, מלבד המראה-כסף שדי בגרירה (נקיון היטב), אבל לצד העצם ממש אינו צריך קליפה. מה שמקלפים* גם מצד החיצון של החתיכה (אמשקא), מפני
(* במקומות אחרים המנקרים נוהגים ג"כ לגבי הפלאקן והעכברים שאין מקלפים לצד העצם ואצלנו מקלפים כמו שנתבאר להלן.

שרוב שטחה החיצוני נמצא תחת הכף (היד) וכל דבוקי החתיכות נוקקין לקליפה. מנקים (מחתיכים) את הבשר הלבן מעל העצם מצד החיצון, אבל השומן מבפנים והעצם עצמה—כשר, ואין צריך לשום נקיון, וקוראים לזה אטשקא, שפיץ (3).

§ 35. מפרידים את הכנף והוא כעין המכסה (דעק) לגבי היד וקולפים אותו גם מצדו הפנימי, חותכים (מפרידים) בסכין חיתוך ניכר בשפולי האטשקא בין צד העב והדק וקולפין את בין-הדבקים היטב כנכון § 36. הגידים שבאטשקא אחד כתמונת „ץ” הנמצא בחלק העב (1—5) והשני בחלק הדק (2—4) כתמונת „ך”.

ה ע ר ה: בנוגע להגיד הראשון יש שמכנים אותו גם כן בשם גיד העומד וכתבו שלפעמים אינו גיד רחב אלא מקלעת (הסתעפות) של גידים קצרים, אולם כפי הנסיון השמושי יורנו הוא כמעט תמיד גיד ארוך, הנמשך לאורך החתיכה בתמונת נון-סופית (ן) מתפתל ומתעקם במקצה. לגלותו אפשר

עפ"י הסימן הזה היינו: אם נשים מבטנו בשלשה הקנוקות הנמצאות בראש התתיכה יתחיל לחתוך בכוין הקנוקא האמצעית מלמעלה למטה או מתגלה כל הגיד עד סופו, אולם עפ"י נמשך הגיד מן הקנוקא השלישית.

§ 37. מסירים ג"כ את 3 הקנוקניות הנזכרות גם מצד השני ומבין—הרבקים. כידוע בס"ה נמצאים באטשקא עשרה גידים, הראשון תן-אדער משום חלב והן-אדער משום גיד הנשה החיצון, ושמונה גידים משום דם, ונמצאים בצד גיד החיצון (4).

י ת ר (קלין) ציור 22.

הבשר חזה נקרא כך ע"ש צרתו שהוא רחב מלמעלה ומתחדד כמו יתד. ונקרא ג"כ עקרב בשביל הגיד שבו המתפתל לכמה סעיפים כמו עקרב.

§ 38. סדר הנקור של בשר זה: בראשונה מקלפין כל שטחו לבד צד החיצון, אפילו המראה כסף מפני שרכיך הוא ובולע וי"א טעם אחר (דרכי תשובה).

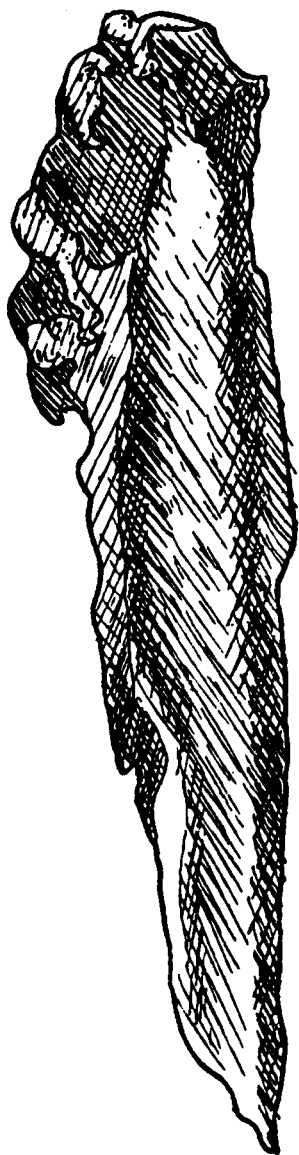
§ 39 כיצד מגלים את הגיד? באמצע הבשר בראשו מובלט קצת ראשית הגיד ולפיו הולכים ופותחים אותו לאורך התתיכה עד סופה (למטה).

ה ע ר ה: הגיד הזה מפני הסתעפותו לפצולים שונים כמעט לכל שטח התתיכה נזקק איפוא שתהא גליו מפורט משני צדדיו, בכדי לאפשר את חטוט הגמור כראוי.

§ 40. מלבד גיד העקרב שבו, שאסור משום חלב גיד הנשה, נמצאים בצד השני קנוקות ואיסורן רק משום מראית עין. אצל הבליטה (הדריז) מתפשט גיד לבן המתפצל לתוך אבר הזכר ובפולין נוהגים לנקרו.

ציור 22. יתד (קלין).

המתן, לעדביץ (פילי) ציור 23.

הוא הלונבל המוזכר ברש"י חולין צ"ג. הבשר הזה צורתו כדג (זאב המים – העכט*) מקומו על החוליות של הצלעות הקטנות, ודע שאצלו מונחת עוד חתיכת בשר הנקראת טריפה-לדביצא או (Poledwica) וכשמפרידים זמ"ו באצבע מתחלצים הגידים ונשארים אצל הטריפה לדביצא. עיין למעלה.

§ 41. אופן נקור של הלעדוויץ – קולפים את ראש הפילי סביב סביב גם לארכו מכל צדדיו, בין הדבוק אל השדרה, בין שאל פני-הבשר, מלבד המראה-כסף שבו שמסירים את הקרום הדבוק מלמעלה ומנקים את המראה-כסף (גרירה), כידוע.

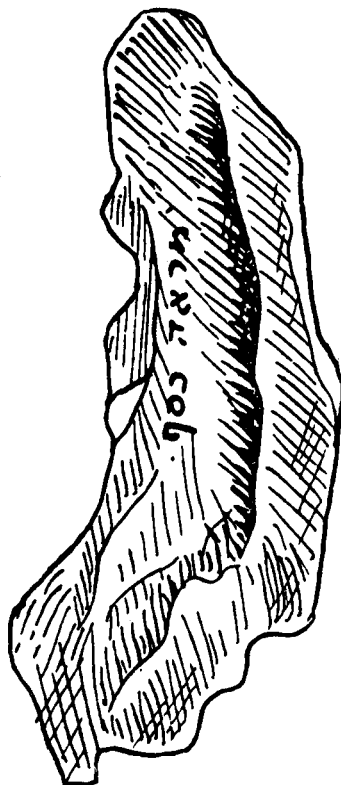
§ 42. גידי הלעדוויץ מסתעפים ג"כ מן השדרה ונמצאים לעומת החוליות. וי"א שהגיד אצל החוליה הרביעית אינו מתחלק מאליה וצריך תמיד נקור (אי"צ). אצל המראה כסף מתראה גיד לבן והוא הקצה של גיד החיצון וצריכים לחתכו. עוד נמצא בו שני גידים משום דם, קליפה וגרירה כנ"ל וכשר אפילו לבישול ודלא כי"א שאינו כשר רק לצלי. ראה להלן הוספות.

(*) ציור הפילי המובא בספר הוא – החל מן ראשו הרחב של העצם הנקא עד למעלה אל הכליות אולם למטה מן עצם הנקא מחובר עוד פסת בשר הנקרא בפי המנקרים כאן ע"ש תבניתו וואלף-צאן וברוב המקומות משאירים אותו אל ה"יד" ולכן נמנה הבשר הזה בספרי הנקור לחלק היד ונקרא, דער פינגער" או דאס „צינגעל" (ראה למעלה) ובפה שמנקרים את הוואלף-צאן עם הפילי קולפים אותו מכל קצותיו ומתחתיו חוטטים שני גידים-קצרים וקולפים את ראש הפילי ומסירים את גיד הלבן כמו שנתבאר בפנים.

ציור 23, לעדביץ (פילי).

צוארין. (קאָלנער) ציור 24.

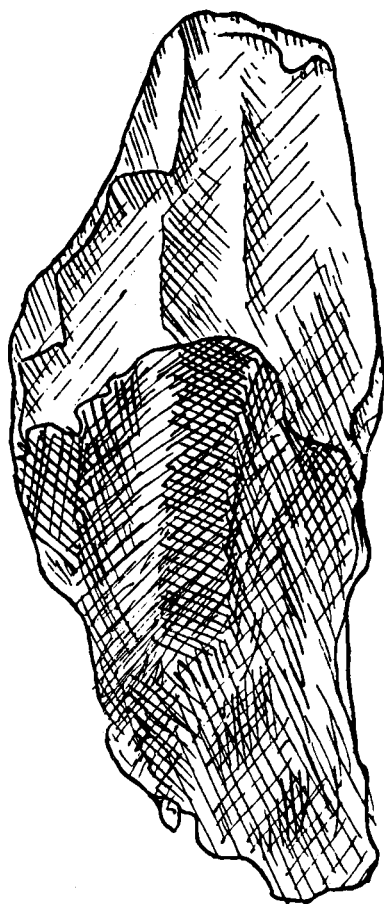
זה הגשר הוא סגלגל כתבנית צוארין ע"ש נקרא כך. ושלשה חלקים בו: א) גור בשר שאין מועיל בו ניקור ונקרא צוארין טרפה והמנקרים משאירים אותו להוויטשינקא, ב) צוארין הכשר והג' המכסה (לאטע ציור 25) שאין צריך רק קליפה מצד אחד.

ציור 24, צוארין (קאָלנער).

§ 43. הנקור של הצוארין הכשר: מקלמים אותו היטב משני הצדדים, מלבד המראה כסף שדי בגרירה ובמקום שנמצאו בו גידים לחותכם, אבל חיטוט אין צריכים (אהל יצחק) וי"א שהם מגידי הקושליץ וצריכים נקור (ספר הנקור בשם פוסקים). הקרום והחלב בין הלעדביץ והצוארין הוא עיקר החלב שעל הכסלים

§ 44. המכסה—לָאָטֶע הוא שטח הבשר של צד החיצון (צד העור) קליפה מצדו הפנימי וחטיטת הגידים.

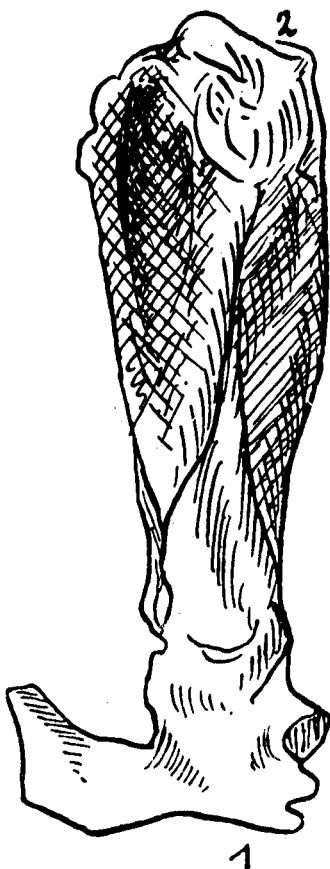
(ציור 25). המכסה—לָאָטֶע.

ה ע ר ה: במקומות אחרים המנקרים אין מבדילים הבשר הזה מן הקושליץ ומנקרים אותו ביחד—מחובר עם הקושליץ.

השוק (ליטקע) ציור 26.

החלק הזה על דמיונו לָשׁוֹט נקרא באשכנזית (בייטש-קנאָכֶן) גם תליתא (הענקל) לָפִי שבו תולין הבהמה אחר השחיטה ובפה קוראים ג"כ פֿלאָקֶן.

הבשר סביב השוק הם השרירים (מוסקולן) ונקראים ג'כ. עכברים ע"ש שהם מתפוצצים ומתפשטים כעכבר (ספר הבריח). ציור 26' 27.

ציור 26, — השוק, ליטקע (פלֶאָקן).

§ 45. הפלאקן היא השריר מסביב

עצם השוק כלפי חוץ—לצד הזנב — לקלפו מצד החיצון מלבד המראה כסף שבו הרחב ונראה כמו עגול, שאינו צריך קליפה רק נקיון היטב ע"י גרירה כלעיל גם מצדו השני לקלף מלבד מראה הכסף הארוך וגם את הסדק הניכר בעובי הבשר לגקותו מרשמי החלב והשמנונית; פותחים מבפנים וקולפים את הבשר עפ"י כל שטחו מלבד המראה כסף שבו בדמות עגול. ארוך (אוואל) שאינו זקוק לקליפה רק נקיון ע"י גרירה כידוע.

§ 46. עושים חתך עפ"י רחבו

למעלה מן המראה כסף בעובי הבשר וחוטט משם את הגיד; עושים חתך שני לארכו בשפולי הבשר וחוטט ג'כ משם את הגיד, חותך את שירי צומת הגידים למטה הנקרא פינגער—וכשר.

השרירים שנקראים עכברים (מיזלֶאך).

§ 47. חלק הגדול שנקרא (די גרויסע מיזלֶאך) מפרידים ומרימים

במקצת למעלה את החלק הזעיר שנקרא די קליינע מיזלֶאך, וקולף מבחוץ סביב המראה כסף. פותח מבפנים ועושים חתך על פני כלו, ומנקים שמה בכוון הימני, ע"י קליפה כידוע אולם מצד העצם אינו זקוק לקליפה, אולם בגבה צריכים קליפה משני הצדדים. נקור גידים אצל חלק זה—אין.

§ 48. חלק הקטן הנקרא (די שמאלע מיידל) מצד החיצוני, צד העור (ליצע) מפשיטים כעין קרום שמכונה בשם פתונת העכבר. לקלף משני הצדדים; בעובי הבשר (בין הפסלים) עושים חתך לארכו בצד הימין תחת מראה הכסף עד האצבע, מצד השכאלי נמוך קצת למראה הכסף השני (הצר) חוטט את הגידים משני החתכים הנזכרים—וכשר.

§ 49. שיורי גידים בקצה העכברים אסורים משום צומת הגידים וסופו של גיד הנשה.

§ 50. העכברים הקטנים המנהג שלא לאכלם ורבים אינם אוסרים רק הקטן שבהם וזהו גם כן רק מצד המנהג בלחור.

§ 51. בהשוק בין הפרקים (2.1) נמצא לפעמים מים ואסורים משום מיאוס.

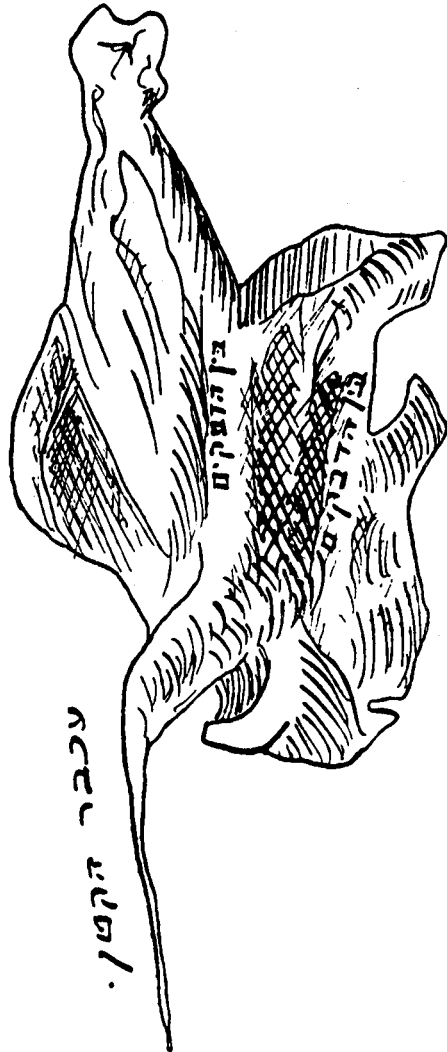
§ 52. אצל העכבר הקטן נמצאת לפעמים עצם דקה והיא סימן שהבהמה היתה בכור וכתבו הספרים שהעצם היא סגולה או טובה לנקות את השנים.

עצמות

קליבוסת, חנקא.

הקולית ועצם השוק.

§ 53. קליבוסת חלק של העצם הרחב הנקרא קשיושאָווע המונח מתחת לגריזשאָווקע שעליו נמצא הלעדביץ — הטרפה ואמנקרים שלנו נוהגים שלא לנקר את העצם הזאת כלל.

ציור 27. שרירים (מיידלדך)

§ 54. עצם ה—חנקא הנקרא קיכל-ביין, צריכים לקצץ שולי העוקץ והאסיחא היינו ההתעקמות שאצל החור שבו תחוב הבוקא, ולנקות כל רשמי החלב והבשר—וכשר לאכילה.

§ 55. עצם הקולית והשוק (מארכ-ביין, נאז-ביין) לקצץ את ראשי העצמות משני הצדדים ולנקות היטב כל שורו החלב והבשר—וכשר. ראה לעיל צד כ'.

הערה: בכל אלו העצמות אם נמצא בהן שום שנוי של שבר, ריעותא וכדומה יעשה המנקר שאלת חכם.

§ 56. עצם הזנב פוצח את הזנב בפנים שלו לכל ארכו ומסיר מתוכו (שעשו כעין מרזב) את גיד החלב המתפצל לשלשה, קוצץ פן החוליות עד שישתוו עם צד הנמוך שבניהם, גורר ומנקה שיורי הבשר והשמנונית מצד התחתון, את קצהו הדק נוהגים להשליך ובאופן זה כשר לאכילה. אצלנו המנקרים שלנו מפני חשיבותו הפחות עפ"ר אין מנקרים אותו.

מספר הגידים.

בחשבון הגידים יש בזה כמה שנוים בספרי הפוסקים, אמנם בכלל מוסכם מאה ואחד עשרה גידים של איסור בחלק אחורים, מהם נ"א (כ"ה בכל ירך עם חוט הזנב) אסורים משום חלב, גיד הנשא, והסימן אל תאכלו ממנו „נא“).
בחשבון ה„נא“ נמנים אחד עשרה של גיד הנשה הפנימי ששה של חלב גיד הנשה ושמנה משום חלב יתר הגידים שנרשמו להלן (בלוח הגידים) היינו גידי דם גידי הנשה החיצון, גם איזה גידים מפורשים (מובלטים) מגיד הנשה הפנימי הנקראים גידים שאינם נחשבים*), ר"ל שאינם נכנסים במנין ה„נא“ לפי שאלו הגידים נראים לעינים ולא באו אל החשבון, אלא הגידים המכוסים הטמורים בעובי הבשר שצריכים גלוי וחפוש (אמנם ישנו בזה פירושים אחרים) והסימן הכולל של כל הגידים הוא „כל שלחנות מלאו „קיא“, אבל הנוהר והמוהיר מקיים זה חשלחן אשר לפני ד'.

(*) ודע יש עוד סוג גידים שאינם נחשבים כלומר שאינם נמנים בחשבון הגידים האסורים מפני אי חשיבותם, יען שכל איסורם הוא רק ענין של זהירות ויתרון של כשרות ראה למעלה צד 40 מה שכתבתי בנידון זה.

לוח הגירים 3 נ

6	גיד הנשה הפנימי.	ביד
6	" " "	בגריזשאווקע
2	" " (החיצון*)	ב"וויסבראטן"
1	חלב	באטשקא
3	"	בקושליץ
4	"	פלעדוויץ
1	"	בקלין שילט**)
1	"	בהויך געשטעל
1	של גיד הנשה	בפלאקן ומייזלאך

25 מרבע אחד — 51 (נ"א) מכל חלק אחוריים
עם חוט הזנב.

(*) בזה יש חלוקי דעות.

(**) לדעת אחרים גיד זה אין בחשבון ולעומתי נמנע באטשקא 2 גידים
(צנת דוד).

הערה על דבר מספר הנ"א.

הסימן של נ"א מוזכר ומקובל בתור דבר מוסכם בספרי הראשונים
עיין בית יוסף סימן ס"ד בשם הרוקח שיש בבהמה נ"א חוטין אסורין כ"ה
מצד זה וכ"ה מצד זה ואחד בתוך האליה, גם בראב"ן סימן רע"ט: דקדקו
חכמים ומצאו בבהמה נ"א גידים אסורים בבהמה כ"ה מצד זה וכ"ה מצד זה
ואחד בתוך האליה וסימנם אל תאכלו ממנו „נא“ אולם הפוסקים הראשונים
חושבים המנין של נ"א הגידין מכל הבהמה כולה ובספרי הניקור האחרונים
מובא סימן זה של מספר הנ"א רק על הגידים שבחלק אחורים בלבד.

ואלו הגידים אסורים משום גיד הנשה ולא נמנו בחשבון הנ"א: גיד הנשה
גופא (הפנימי והחיצון) גיד הצעך ולדעת אחרים גיד העומד, ששה של הליטקא
והקנאכן ורוב גידי החיצון, גם הגידים שאינם נחשבים, יען שנטלתם רק בתור
חומרא יתירא.

שאלות לבחינה.

(1) בשביל מה בא הנקוד? (2) חנפ"מ בין הגידים האסורים משום דם, חלב או גיד הנשה? (צד 40). (3) אם ישנו איזה חתיכות בשר או עצמות שאין מועיל בהן הנקוד ואיזה? (59, 29, 41). (4) טעם הקליפה ומפני מה במקום מראה כסף די בגרידה? (צד 1, 38) (5) אם ישנו בעלי חיים שאין נוהגים בהם נקוד? (פללים ותוספות).

שאלות לנקוד חלק הפנים.

6. איך מנקרים את מוח הגלגולת, ואם עצם – הגלגולת גופה כשרה או טרפה?

7. איך מנקרים את הלשון?

8. איך מנקרים את הכתף ואיך מוציאים ממנו את הגיד העב.

9. איך מנקרים את החזה, וכמה גידים מנקרים מתוכו?

10. איך מנקרים את הכסלים (ספאפאוינע) ועד כמה מסירים את השמנונית (החלב)?

11. כמה ואיזו גידים מסירים מן הצלעות?

12. איך מנקרים את הריאה, הכחל, חצר הכבד את הטחול ואת הכליות?

13. איך מנקרים את השופן, שנקרא גאטשן ואת הבאקעס.

שאלות לנקוד חלק האחורים.

14. איך מבתרים (מנתחים) את הרבע – חלק האחורים, סדור החתיכות ואיך נקראות?

15. איך מכשירים את היד (חתיכת גיד-הנשה), עד כמה מפרידים את המכסה (דעק), כמה בין-הדבקים עושים ב"יד"?

16. איזה מראה-כסף ביד צריך קליפה?

17. איזו גידים יש ביד ואיך שמותם, ומפני מה אסורים?

18. איפה הוא גיד השר, גיד השר וה"דומן"?

19. איפה הוא הקרן צבי והמזלג?

20. איזו גידים מסירים בשולי המכסה, ומשום מה אסורים?

21. איך מכשירים את חתיכת האליה גריזשאווקע – ווייסבראטן?

22. כמה בין הדבקים עושים בחתיכה זו וכמה מראה כסף ואיזה הוא?

23. כמה חתוכים עושים בווייסבראטן, תמונת הגידים שבחתוכים אלו?
24. איפה נמצא גיר העומד?
25. הסימן—עד כמה מסירים את החלב אצל העצם של האליה?
26. כמה גידים מסירים משפולי הגריזשאווקע עד גיר העומד?
27. כמה גידים מסירים למעלה מן גיר העומד, אופי החתוכים (תבניתם) ותמונת הגידים.
28. כמה גידים או קנוקנות צריכים לנקר מן ראש הגריזשאווקע (שפיץ-גריזשאווקע).
29. סדר ניקור הקושליץ אופי החתוכים ובמה משתנה ניקורו?
30. איך מקלפים את הצינה (קאפ-זאדנע) היכן נמצאים הגידים ואיה הוא הסדק, שרונט?
31. כמה חלקים יש באטשקא, כמה גידים ושמותם?
32. כיצד פותחים את גיר העקרב ביתד (קלין)?
33. איך מנקרים את הלעדוויק, ואיזהו הטרפה לעדוויק?
34. כמה חלקים בצוארן ואיזהו הצוארן הטרפה.
35. איך מנקרים את השרירים (פלאקן-מייזלאך).
36. איך מכשירים את העצמות?

ה ו ס פ ו ת.

ה ע ר ו ת.

א. בענין גידי-דם.

כתבו הראשונים שכל שאר החוטין והגידים הנמצאים למרבה בכל הגוף אין צריכים ליטול אותם או לחתכם מפני שהם נשפכים ע"י חתיכת הורידין משא"כ חוטי דידא ודלועא וכל אותם המזכרים בש"ס ובפוסקים שאין נגרים אחרי הורידין, לכן יצאו מן דפ"ל בפ"ע לחתכם או לחלצן, מכול פקום ישנו בזה מנהגים שונים שנוסלים גם שאר החוטין ומנהגי ישראל תורה.

אמנם שיטת הראב"ד (הובא ביש"ש חולין צ"ג) דמה שהוזכר בגמ' דידא ודלועא הוא לרבותא דאפילו הנך שקרובים לורידין ומעש"כ שאר הגידים ולפ"ו צריכים לנקר כל הגידים אפילו מה שלא הובא בגמ' ועין מה שכתבתי בפנים הספר צד 40.

ב. בענין הורידין.

פתש המחבר (י"ד כ"ב) בעוף צריך לשחוט הורידין והגיה הרמ"א חוטין שמהן יוצא הדם "וויני", ולפי שנכתבו בענין זה הרבה מן הפוסקים (דרכי תשובה שם סק"ג בשם הכו"פ, שמ"ח ותב"ש).

לכן הנני לבאר בזה, הנה ידוע דשני מיני גידים יש: העורקים האדומים הנקראים (Artery) והגידים של גוון תכלת הנקראים (Weny), הורידין הם גם כן משני מיני גידים הנזכרים ונמצאים בסמוך להסימנים בכל צד גיד אחד כפול, אחד אדום והשני של מראה תכלת, ולכן כתבו הפוסקים ששנים הם, אבל באמת הם ארבעה, שנים מכל צד, אולם מלבד הורידין ישנו גם בבשר הצואר עצמו גיד אחד בכל צד והגידים האלו אין להם שום שייכות אל השחיטה, ע"פ צדיקים לחלצם מן בשר הצואר מזה ומוזה עם כל הפיצולים הנמשכים עמהם וכמו כן בשורש הלשון וכמו שנתבאר היטב במשפט הנקור (§§ 3 4), ומובן לפום זה מה שכתב התב"ש סימן הנ"ל סק"ד שצריך לחתוך הורידין וכל החוטין שבבשר הצואר (ועיין דרכי תשובה סי' ס"ד).

ג. ישוב על דברי הרמב"ם.

בש"ס (חולין צ"ג) חמשה חוטי אית בהו בכפלי – אי שליף להו חמימי משתלפי, הרמב"ם השמיט דין זה ותמוה. וקצת אפ"ל דהרמב"ם סובר דהם בדמיון לזובן כוליא דפליג אמוראי התב בש"ס, אף שבתוס' ורא"ש מחלקים בזה הבאתי דבריהם (לעיל) הרמב"ם לא ס"ל כפי חילוקם. אמנם בעיקר הדין יסבור כפי הרצאת שיטת התוס' התם בד"ה אמר אבבי ולכן השמיט דין זה ואילו משום דסובר דגידים אלו משום דם וצ"ע. ראה לעיל צד 40.

ד. ישוב בסתירת המחבר.

הבאתי (לעיל) מה שהקשו בסתירת דברי המחבר (י"ד, ס"ד, ס"ה) שחושב חוטי עוקץ שתי פעמים משום חלב ומשום דם, גם בש"ס גופא קשה קצת דפרש"י התם (דצ"ג). על חוטין טבעוקץ היינו חוטי דכפלי ותמוה איך משנה הש"ס מיד בתוכ"ד לכנותן בשם אחר. הנה הזכרתי שם לתירוצו של הפמ"ג. וכמו כן כל שיטות הראשונים מה שכתבתי בזה, וכאן הריני רק להוסיף אליבא דהנך ראשונים דס"ל שהם גידים מיוחדים בפ"ע כמש"כ הרשב"א, דקשה במאי נכללו, וראיתי דאפ"ל דחוטין אלו נכללים בתוך

דכוליתא שמונה ר' יהודה התם, שיש שם גידים הרבה, היונקים מן הכליות.

ה. ישוב על דברי הכ"פ.

הנה ידוע מה שתמהו בדברי הכרתי ופ"תי (פתחי תשובה ס"ה בשם החת"ס) מה שמביא בשם הסמ"ג לדחות את דברי המנקר שאין גיד הנשה נמצא בבהמות נקבות, ממה שכתב מצות גיד הנשה נוהג בזכרים ובנקבות, והוא תמיה הפלא ופלא, הלא כונת הסמ"ג מבוארת שמצוה זו נוהגת בזכרים ונקבות ישראלים כדרכו בכל מקום שכותב כן.

אמנם בהגהות שעל הבה"ג מהגאון ר' אברהם שמעון טרוביב אב"ד קידאן זצ"ל כתב שטעות סופר הוא בכ"פ ובמקום הסמ"ג צ"ל בסה"ג, ה"ל כות גדולות, אשר מבואר שם באמת כפי מובנו של הכ"פ שגיד הנשה ישנו בבהמות זכרים ונקבות (ועיין בספר ראשית בזכרים שמפלפל בזה). וראיתי בספר אחד לדחות דברי המנקר מהש"ס דפסחים כ"ג, דה"ל בגיד הנשה הותר מכללו אצל נקבות, וזה אינו דלא שייך בכ"ג הותר מכללו, דבר שאינו במציאות. ויש מי שכתב דלפי מה שמבואר בפוסקים (בטור ובפרישה שם) דיש גידים הנקראים זכרים ולהיפך, לזה נתכוין הבה"ג (גבעת פנחס).

ו. בענין גיד הנשה הפנימי והחיצון.

בענין זה נתעורר מחבר אחד (הבאתי דבריו בפנים הספר (דף י"ד לסתור המקובל על דבר הגידים ממה שכתב הראב"ן (דרך אגב טעות הדפוס מה שנכתב שם בחיבורי רמב"ן, צ"ל ראב"ן) דגיד החיצון הוא יותר עב מגיד הפנימי, בשב"ל האריכות הנפרזה אחרל מלהביא כאן חידושו ובפרט שלא העלה בזה דבר ברור ומוחלט.

ז. הערה ע"ד הצלעות.

במספר הצלעות של הבהמה יש חלוקי דעות בהפוסקים. ביו"ד סימן נ"ד: הבהמה יש לה כ"ב צלעות גדולות — י א מכאן וי"א מכאן. על זה כתב הש"ך מלבד מאותן שתי צלעות קטנות הנתחכות עם החזה, ונסתבכו המחברים בפרשו, מהם פירשו שכונת הש"ך צלע אחת מכל צד, וי"מ שתי צלעות לכל צד וביחד עם הצלעות הגדולות הם בס"ה י"ג צלעות. עיין פרי-מגדים שם.

יכמו שאנו רואים בעינינו במציאות שלד הבהמה (ראה הציור 2 בראש הספר).
 אמנם חלוקי דעות אלו מבואר באמת בראשונים עיין רש"י חולין דף
 מ"ה בד"ה – וחותר ב' צלעות הקטנות העליונות אחד מכאן ואחד מכאן
 ובתוספות שם פורש ר"ח, שתיים מכאן ושתיים מכאן ועיין בתוספות יו"ט שם
 אולם ביותר יש לתמוה על המחברים האחרונים בעל תפארת ישראל במשנה
 חולין שם. ועל המחבר ספר לבושי-שרד פוסק בעל-מקצוע שכותבים בזה"ל
 סדר החוליות והצלעות ומנינם, הבהמה יש לה י"ח חוליות מן המפרקת עד סוף
 השדרה וכך סדרן; החוליה הראשונה הסמוכה למפרקת תקועות בה שתי צלעות
 היינו צלע אחת מימין וצלע אחת משמאל ושתי צלעות הללו נקראים חזה.
 ואחר חוליה זו יש עוד י"א חוליות אשר בהן תקועים כ"ב צלעות גדולות –
 י"א מימין וי"א משמאל ולאחר חוליות הללו יש עוד שלש חוליות אשר בה
 תקועין שש צלעות ג' מכלן וג' מכאן הנקראים צלעות קטנות ואחר החוליות
 הללו עוד שלש חוליות שאין בהם שום צלעות (תפא"י פ"ג מ"א חולין, לב"ש
 סימן נ"ב). ולפלא דכפי המציאות נמצא בבהמה י"ג צלעות גדולות כידוע
 אח"כ שש חוליות עם צלעות קטנות הנקראות פא"שע ריפן. ובכולל י"ט חוליות
 ולא י"ח (ראה לעיל צד ט"ז מה שכתבתי שם).

אגב מצאתי דבר-פלא בספר שפתי-כהן על התורה, בפסוק עצם מעצמי
 בפי' בראשית שכתב ולזה תמצא אפילו בבהמות י"ב צלעות בימין וי"א – בשמאל
 כדי שלא תהיה הבהמה בשלמות ומין האדם בחסרון (כוונתו להציע שנחסר
 מאדה"ר) לכן נחסר גם בבהמה.

ח. אדות הוויטשינקא.

הוראת שם זה הוא בשפת פולנית "Wyciąg" והונח על חלק זה של
 עצמות בעובי חצי השדרה ועצמות הקטנות שמתחלצות מן הבשר שעליהן
 הקושליץ. וכן נקרא drabinka שהוראתה סלם על שם תבנית העצמות
 הללו. אמנם המנקרים קוראים לזה לאיובקא (ראה לעיל) וכתבו ספרי. הנקור
 שאיסור עצמות אלה הוא עפ"י קבלה ולא כתבו שום מקור לזה לא מש"ס
 ולא מראשונים (עיין בזה בספר ראשית בכורים) איבדא בבה"ג איתא שית
 חומרי הוין ואסורין למיכל. והן שש חצלעות הקטנות, מה שנקרא בספרי
 הנקור (הוויטשינקא) וחומרי הוא עצמות בלשון הקדמונים פידוע, וכאן אמצא
 לנכון להעיר כי בכלל ישנו כמה ענינים שנוהגים בנקור רק עפ"י המנהג
 ואחרי החיפוש נמצאים כן בראשונים

ט. הערה י"ד עלעדוויץ (פירי).

בסדר הנקור מבעל העיטור בטור סימן ס"ה: „ואח"כ מעביר בשר המתניים שקורין לונביל ואינו ראוי 'אלא לצ"י" כתב רבנו ירוחם (הובא בפרישה שם) שמעתי מפני שפניו חלק ואין המלח נכנס בתוכו עיין שם שמרחה טעם זה ומכשירו אפילו למליחה ובבשול.

אמנם נראה הגם שבנוגע למליחה סותר הר"י סברת השמועה עכ"פ יש לסברא זו מקום לענין הנקור, דמה שנוהגים לקלף כמעט כל חתיכות האחרים עפ"י הכלל, כל מראה בשר-קליפה וכל מראה כסף גדירה כמו שנתבאר לעיל, משום דבשר רכיך לבלוע, ומראה-כסף מפני טבעו המיוחד חוצץ ומגין מפני הפליעה.

לפי זה הטעם אפשר לדון רגם במראה בשר, אם פני הבשר חלוקים ושעועיים גם כן מגין בעד חדירת החלב לתוך הבשר, ובפרט בחתיכת הפירי שפני הבשר חלק ביותר, ואם לגבי מליחת נדחה סברא זו, אבל לענין קליפה אולי אפשר להקל רא"צ קליפה, רק הצד המחובר אל השררה, וכמובן איני מחליט זה להלכה ובפרט למעשה, אבל מפני ששמעתי מכבר בעיר אחת גדולה שנהגו המנקרים קולא בנדרון זה, אפשר שסמכו המורים על הסברא שהבאתי כאן. אולם חלילה להקל כי דין קלוף הבשר מובא בפוסקים ראשונים, עיין ב"י סימן ס"ד בשם רבינו ירוחם: נהגו מנקרי הבשר לקלף הקרום שעל הבשר ששוכב עליו חלב הכסלים ויפה הם עושים, וקבלה זו מתאמת-בידי המנקרים וח"ו לשנות מזה.

י. אודות הטרפה לעדוויץ.

זה לשון הפרישה סימן ס"ד אות י' על מה שמבואר בטור: ורש"י פירש עצם קטן מונח על עצם הנקא—ועליו יש חלב תחת ראש המתן שקוראים „לונביל והוא שקוראים טרפה לעדוויץ. ולפום זה הטרפה לעדוויץ מונח על עצם הקליבסת תחת הגריזשאווקצ. ובכן מבואר להדיא בכל ספרי הנקור שעל העצם שקוראים הנקא שם מונח הלנוויל הטרפה, ואסור משום שנמצא בתוך תרבא וקלבוטא (ד"ת סימן ס"ד—ליב פ"א) וכן המנהג שאוסרים פסת בשר זה לנקר.

ברם בפרישה שם אות י"א כותב בזה"ל: חלב שתחת זמתינים פירש"י שהוא תחת הכליות ונראה בגובה הכסלים—יש בשר אדום ומן אותו בשר

תורת הנקור השלם

ולמעלה לצד השדרה מתחיל להיות לבן והוא חלב מגולה – ואסור. ומשם הולך ומתפשט עד הטרפה לעדוויץ. וכוונתו בעליץ לאותו הבשר שאנו מכנים הצוארן הטרפה ולדצועת הבשר לאורך הפילי שנקרא אצל המנקרים דפה בשם חגורה (גארטל) שבשר זה אסור בקבלה איש מפי איש בתור הלכה למשה מסיני. אכן יש עוד לעדוויצקא שלישיית תחת הצנה וכשרה לנקור (ראה לעיל צד לא).

ופלא שבספר הנקור לר"ש אלטמאן בורשה צד סב כותב שהטרפה לעדוויצקא על הקליבוסת אינה אסורה אלא מדרבנן. וכפי שבארתי נוטים דברי הפוסקים שאיסור זה קרוב לאיסור תורה וכן הצוארן הטרפה. ועיין מה שכתבתי לעיל. (צד 28)

יא. אודות ה"ש כפול שביד.

ידוע כפי הנסיון השמושי שעפ"י רוב תחת גיד ה"ש שביד (גיד הנשה) נמצא בעובי הבשר מתחתיו עוד "ש" המנקרים אצלנו אינם מקפידים לחטטו. ובודאי קבלה בידם מהמנקרים הקודמים. ויש להט על מה לסמוך וראה לעיל צד 46 בשם ספר "זבח שמואל" ובזכרוני שבעתין "אגודת השוחטים" היו"ר בורשה ע"י הר"ר ישראל איסר פייגנבוים ובנו המצוין מר יצחק נ"י – במאמר ע"ד הנקור נגע בנדון זה של ה"ש" כפול ע"י שו"ב אחד מפורסם, אבל לא באר דין זה בפרוטרוט.

אמנם למרות מה שיש לצדד בזה להקל, נוהגים מנקרים שונים לחטט גם את השין הכפול גלוי אחר גלוי בעובי הבשר. ויפה הם עושים ובספר עמודי זהב (אי"צ) ג"כ משמע כן.

יב. הערה על דבר הקילוף הנהוג.

ראיתי בספר הנקור להרה"ג ר"ש אלטמאן מו"ץ בורשה שמפקק בנדון הקליפה של הבשר הסמוך לעצם הקולית והשוק וכתב בשביל שלמעלה אצל הבוקא יש חלב והחלב הזה מתפשט גם למטה על העצם.

אולם המנקרים באמת מקילים בחתיכת האטשקא שאינם קולפים את הצד הסמוך לעצם גופא. וכמו כן נוהגים מנקרים אחרים להקל ג"כ בהפלאקן (ראה לעיל צד לו).

יג. בדין תרבא דתותי מתני.

לעיל (במבוא צד 32) כתבתי בשם הדרכי-תשובה מספר שלחנו של

אברהם; דחלב שתחת המתנים אינו אלא מדרבנן וראי' מהתוספות חולין ד' צג, על זה בנה יסוד מחבר אחד להקל בחלב הקושלין דאינו אלא ספק איסור חלב דרבנן ותמתני דנעלם מאת המחברים אלו דברי הכסף משנה הלכות קרבן פסח פ"י הלכה י"א על מה שכתב הראב"ד שם: א"א בחיי ראשי אין איסור גדול מזה שילצה את הפסח עם גיד הנשה, עם שמנו, עם תרבא דתותי מתני—כתב בכסף משנה ותרבא דתותי מתני— י"ל שלא עלה על דעת, שרבנו (הרמב"ם) התיר לצלותו עם חלב האסור מן התורה. הרי מבואר שאין שום חלוקי דעות בתרבא דתותי מתני דאסורו מן התורה. וכמובן לא שבקינן פשיטת הכ"מ משום איזה ספק ודמות ראייה מדברי התוספות שיש לפקפק ולדחות, וכמו שכתבתי לעיל בשם המעדני יו"ט ועיין בב"ח סימן ס"ד.

אגב אבאר כאן כל מיני החלבים שחייבים עליהם מן התורה ומדרבנן (א) החלבים שחייבים עליהם מן התורה.

ידוע דשלשה מיני חלב שחייבים עליהם כרת. חלב שעל חקרב, שעל הכליות וחלב שעל הכסלים. בחלב שעל הקרב נכלל חלב שעל הכרס (הפרוסה) חלב שעל הטחול, של הקיבה (המעי הראשון והמעי הישר פי-הטבעת, לפי שיטת הפוסקים הראשונים כידוע); חלב שעל הכליות הוא החלב שמסביב להן הנקרא „גריין חלב“ בחלב שעל הכסלים נכלל כמעט כל החלב שבחלק האחורים. מה שמכונה בש"ס בשם תרבא דקליבוסתא ותרבא דתותי מתנא. וכן החלב שלמעלה על הכסלים. השייכים לחלק הפנים שמחזירין בו להסיר הוא ג"כ מפני איסור חלב הכסלים.

ודע דלאיזה מהראשונים הרא"ם ועוד הובא ב"י סימן ס"ד יש נפ"מ בשלשה אלו החלבים הנזכרים לגבי דין חלב שהבשר חופה אותו דרך בחלב הכליות וחלב הכסלים אמרינן כלל זה, ולא בחלב של הקרב.

(ב) החלבים והקרומים שאינם אסורים אלא מדרבנן.

הקרום שעל הכסלים מתחת החלב קרום התחתון של הכליות, קרום הטחול (צד הרק) קרום הלבן שלמעלה מן הטבור וקרום הלבן שאצל היתר (הפריסה) אבל קרום העליון של הכליות וקרום הטחול מצד העב הם חלב גמור (רמב"ם פ"ו ממ"א).

יד. בענין חלב שעל הדקין.

מבואר בש"ע (יו"ד ס"ד ט"ו) חלב שעל הדקין אסור באורך אמה

תורת הנקור השלם

משמתחילין לצאת מן הקבה, וי"א שראש המעי—הוא המעי שיוצא בו הדעי—
וירא שמים יוצא ידי שניהם ומקור הדברים הוא במחלוקת הראשונים רש"י
והרמב"ם ושיטת הגאונים ונפסק בשו"ע כדעת רש"י דהרמב"ם.

והנה יצאו רבים ושלמים להשיג על פסקי השו"ע וראיתי בקונטרס
אחד שמתאמץ להראות כי שיטת הגאונים עיקר, ותוכן דבריו דהנה בריש
הוריות איתא מיעוט בחלב שעל הדקין ומיעוט בחלב שעל הקרב, וכן הוא
בחלב שעל הקרב והם בחלב שעל הדקין כיון דמתרי קראי אתי, או דילמא
שם חלב חד הוא ולכאורה איך אמר מתרי קראי אתי הא חלב שעל הדקין
ג"כ איתרבאי מאשר על הקרב, אמום רש"י ויל הרגיש זאת במתיקות לשונו
וכתב וא"ו יתירה להביא חלב שעל הדקין, אבל כבר עמד ע"ז הכנסת יחזקאל
(חיו"ד י"ח) דרחוק מאד לאמר בשביל זה דהם משני כתובים. ולכן רוצה
לומר המחבר הנ"ל דחלב שעל הדקין לא נלמוד כלל מאשר כל הקרב כ"א
מאשר על הכסלים וקאן מלת כל הנאמר בראש הפרשה על כל הענין נפירושו
כל אשר על הכסלים, וחיליה דידיה מש"ס חולין מ"ט דאיתא התם בזה"ל; ואת
כל החלב אשר על הקרב וגומר להביא חלב שעל הדקין והנה מלת וגומר
כאן היא שלא במקומה, הלא על הקרב הוא סוף הכתוב ובשום אופן לא נוכל
ליישב אם לא דנאמר דכונת הגמ' על הפתוב שלאחריו, היינו מאשר על
הכסלים ואילי היה כתוב כן ונשמט ונכתב במקומו מלת וגומר כידוע, ומעתה
יבא על נכון הש"ס דהוריות כיון דמתרי קראי אתי, היינו ממש משני פתובים
וע"ז בנה יסודו לפמ"ש הראשונים הרי"ף והרמב"ם בתרבא דקליבוסתא דהיא
בעיקרי היריכות א"א לפרש מאשר על הכסלים על חלב הדקין רק על המעי
האחרונה (הטבחיא) שהיא אצל הירכית וכשיטת הגאונים דריש מעיא באמתא
המעי האחרונה.

אמנם דברי המחבר הלז נכונים מאד בש"ס ואנכי הוספתי עוד ראייה
גם מדברי הגר"א בתורה פהנים (הובא בחיבורי זה לעיל) דו"ל התו"כ אשר
על הכסלים והו חלב שבין הפקולות. רע"א להביא חלב שעל העוקץ וגירסת הגר"א
להביא חלב שעל הדקין והניחו כולם בצ"ע מה דחקו להגר"א להגיה כן, אולם
כפי מה שנתכאר דהלימוד בש"ס הוא מאשר על הכסלים עפ"י הגיה גם
הגר"א בתו"כ כן, והיא בע"ה ראייה נצחת. אבל מה שרוצה המחבר יהנ"ל
להכריח בשביל זה דקאי רק על המעי האחרון כשיטת הגאונים זה מראה
בעליל דלא היה לו שום ידיעה במבנה הבעל חי ובסדר האברים הפנימיים

ואם ישנה אפשרות להכניס איזה מובן הגיוני במה שכללה התורה באשר על הכסלים על חלב הדקין, אדרבא תופיע ראייה חדשה לשיטת רש"י והרמב"ם כפי סתימות השו"ע דריש פשיא היא המעי היוצאת מן הקבה, המעיים הראשונים מפי הקיבה, שהם מעי הי"ב אצבעות ומעי העקלתון (עי' כרס וחלקיו) שוכנים במפנים בין עצמות הירכים (עצם הנק"א) מקומו של התרבא דקליבוטא דילפינן מאשר על הכסלים ונכון כפסק השו"ע.

טו. בענין הנ"ל.

כתב הרמ"א (סי' הנ"ל) וא"צ להסיר רק הקרום עם הדבוק בו אבל לא השומן הדבוק בטבחיא, וידוע מה שמובא בכרתי ופלתי בשם הגאון מוה"ר דוד אויפנהיים שהרעיש בדורו על דברי הרמ"א ולדעתו צריכים להסיר גם החלב שהחת הקרום ונסתבכו בזה מגדולי הגאונים, הכו"פ, הכנסת יחזקאל, השבות יעקב, והגרעק א, והנראה מכל הפירושים כמ"ש הגרעק"א דהרמ"א מחלק בין הטבחיא להדקין היוצאין מן הקבה ולכן אתי שפיר במה שכתב להלן ולכן הבא לאכול מן הדרא דכנתא יגרור אמה מן החלב, אמנם בדברי הרמ"א כאן ישארו בכל זאת סתומים במה שכתב הקרום עם הדביק בו למה מתכוין בזה, הלא א"צ להסיר רק הקרום בלבד ולא השומן. איברא יבאו הדברים האלה אל נכון בהקדם מה שכתבתי בפנים הספר (לעיל) דאחד מסימני חלב כשמסירים אותו עם הסכין החלב מהלך ונגרר עמו, משא"כ שומן שדבוק מאד אל הבשר ותרוצה להפרישו צריך שיעקור אותו מעט מעט עפ"י אתי שפיר דכונת הרמ"א דכשמסירים הקרום אז מה שנגרר עמו אסור וזהו הסימן של חלב, אבל לא השומן הדבוק בטבחיא כיון שאינו נקלף כ"כ במהרה ואינו יסור ממקומו מזה נראה שהוא שומן ולא חלב. ובוה ראיתי מפרשים בדברי הרמב"ם שלא הזכיר אורך אמה רק סתם גרירה, ושיעור דבריו דתליא בזה במה שנקלף בנקל הוא חלב. והנה ראיתי ג"כ מפרשים במה שאמר בש"ס באמתא, אינו אמה רק שם כלי כזאת, ולכך לא אמר הרמב"ם שיעור אורך אמה, ואח"כ מצאתי שכבר הוזכר כמעט פירוש זה בתשובות צ"צ החדשות הובא בדרכי תשובה, וכתב שכן אמרו לו הטבחים דכשמניחין להצטנן ניכר היטב. ועיין עוד בד"ת שם שכתב ועתה הגיעני ספר אחד מי ששון וראיתי בפסרו דברים זרים. הנה המחבר מי ששון ידוע לנו וזה מקרוב אשר נקריתי עם כבוד ירדני הרב הגאון הגדול ר"מ קראקאווסקי מוילנה ובמרוצת הדברים נגענו בענין הזה וספר לי איך שהמחבר הנ"ל הרעיש בשעתו

תורת הנקור השלם

בהשגתו על הרמ"א, אולם מפני שהג' בעל הד"ת הפליט בקלמוסו דברים עליו לא חפצתי לגלותו כדרך שאמרו חז"ל התורה מכסהו וכו'.

והרני להעתיק כאן מה שנשאלתי כמה פעמים להלכה ולמעשה בשומן הכנתא (מנוסע) שנמלח ולא הסירו את הקרומים קודם המליחה אגב יבואר אם אירע כן בהדקים, או הטחול והכליות שנמלחו בלא ניקור ואיך הוא הדין אם נתבשלו כן.

תשובה: מבואר ביו"ד מימן ס"ד סעיף כ' אין מולחין הבשר קודם שיסורו החוטין והקרומים האסורים וגיד חנשה ואם מלחו — מסירים אח"כ ומבשלים את הבשר ויש מי שאוסר עד שיסיר ממנו (מן הבשר) כדי קליפה וי"א דבעינן ששים. אמנם בהפסד קצת הכריע הרמ"א להתיר ע"י קליפה, מאחר דיש מתירין לגמרי אפילו בלא קליפה והטעם דכל הקרומים הנזכרים אינם אלא חלב כחוש.

וכתב הט"ז היינו במליחה, אבל בבישול צריכים ששים, ואמרינן גם בזה חתיכה עצמה נעשית נבלה, אם אין בחתיכה גופא ששים נגד האיסור וגם במליחה כתבו המחברים הפוסקים האחרונים, דוקא בקרומים שאינם אסורים מצד עצמם רק בשביל שהם בקירוב החלב או יונקים ממנו באלה מתיר הרמ"א ע"י קליפה, אבל אם נמלח הטחול עם החלב שעל הקרום ומכ"ש חקיבה עם החלב שעליה, פשיטא דנאסרה גם במליחה עד שיהא ששים נגד האיסור (וכ"א כל"כ ח"ה — י"ב בנ"א שער או"ה וכן משמע בפמ"ג מ"ז סימן ע"ד אמנם יש מקילים דגם בטחול אם נמלח בלי ניקור הקרום דאין צריכים ס' כי אם נגד הקרום שעל ראש העב, וכן בכליות רק נגד קרום העליון, אבל שאר הקרומים מספיק קליפה.

והנה בהדרג דכנתא שנמלחה בלא ניקור לגמרי צריכים ס' רק נגד החלב ולא נגד הקרום ופשוט דמשערים רק נגד החלב של מעי אחד דהא דמסירים שניהם הוא משום ספק וחלוקי דעות הפוסקים והכרכשתא עצמה שנמלחה בלי נקור יש מקילים דסגי בקליפה, ואפילו במעי היוצא מן הקיבה ג"כ מצדדים להתיר ע"י קליפה, מאחר דכל אחד מהם בלבד האיסור הוא מספק (ספר ברית אברהם).

ובספר בינת אדם שער או"ה — ע"ו) כתב מעשה שאירע באשה אחת ששכחה ונסתפקה אם נקור הריש מעיא הסמוך להקיבה ונתבשל כך עם שאר תבשיל, ואם בעינן ששים כנגד החלב אין ס' באותה חתיכה, וא"כ נעשית

נבלה, ואין ס' בכל התבשיל כנגד כל החתיכה האסורה. ומביא בשם המש"ל דהוי ספק ספקא, שמא כהגאונים דריש מעיא הוא הכרכשתא, ואת"ל כהפוסקים דסמוך להקבה, אולי כהרמב"ם דאין צריכים להסיר, כי אם מעט מראש המעי בלבד, ונגד זה המעט בודאי יש ששים.

גם בנוגע לצרף את כל התבשיל מצד להקל, עיין בח"א כלל מ"ד דבכה"ג לא אמרינן איסור דבוק ומצרפין כל מה שבקדרה לששים, מאחר דהוי ספקות בעיקר האיסור ועיין ד"ת סימן ס"ד בשם כמה מחברים להתיר את כל התבשיל רק להסיר את האיסור בלחוד.

והנה פשוט דבשומן הכנתא עצמו שנמלח בלא ניקור חקרום שיש להתיר ע"י קליפה קצת וקליפה זו ג"כ אינו אלא חומרא בלבד ונפ"מ דאם לא נקלף ונתבשל כך מותר בדיעבד (באר היטב ס"ד — ט"ו) ולפי זה בשומן וכה"ג דקשה הקליפה שגי בגרירה בסכין וכן נוהגים בעלי הוראה (גבעת פנחס) ובד"ת בשם שו"ת ברכת חיים מתיר לגמרי ופשוט ג"כ דאין צריכים למליחה שניה אחר הסרת הקרום.

ובנוגע לסחול שנצלח בלי נקור שהיבא בבאה"ט (ס"ד — י"א) שהתיר רבנו משולם, הגם שהט"ז בסימן ע"ד מחמיר כבר הכריע המהברים להתיר דמן הסתם יש בסחול ששים כנגד החלב שבו, וכתב הרב הגאון מברז'ין זצ"ל שצריך המורה לחקור בבוא שאלה כזו לפניו אם הסחול שלם שאם רק חלב העב שלו נתבשל בלי ניקור — ודאי אסור משום דבכה"ג אין בו ס' נגד החלב, ובכליות שנמלחו ואפילו גם נתבשלו בלא הניקור הראוי אם רק הסירו את הקרום העליון מרשמי החלב שמלמעלה כשר בדיעבד (רמ"א ס"ה) אולם בכל זה יש כמה וכמה חלוקים והכל לפי הענין.

שאלות ותשובות*

ב"ה לבוב יא תמוז תרצ"ו
לכבוד הרב הגאון הגדול מו"ר שמחה מאלין שליט"א
חבר ועד הרבנים בביליסטוק.
אחדשת"ה — שמעתי שבקהלתו מנקרים אחורים של עגלים, במדינתנו
גליציא הוא דבר מוזר מאד מפני שהבשר הזה לבן וקשה ההבחנה כמ"כ
בישועות יעקב. גם המנקרים שלי פה אמרו לי שכבר היו במדינות אחרות ולא
שמעו מזה.

לכן הנני פונה בבקשה — אל כת"ה להודיעני כמה מן האמת יש
בשמועה זו, אם כן הוא מאיו שבועות או חדשים מתחילים לנקר.
אגב — מה שכתוב בספרו, תורת הנקור אות י"ד הערה ב': דהגידים
האסורים הם ההולכים לאורך היד ולא לרחבה, איני מבין שהרי הגיד החיצון
הולך לרחבה כמו שכתב רש"י חולין צ"א; על גיד החצון שהוא גיד הנתון לרוחב
וכו. אפשר שכונת כת"ר על הפנימי לבד, עכ"פ היה עליו לפרש.

ידידו

שלמה פרידמאן

מלבוב.

מחבר ס' שו"ת „בגדי שרד“, ואמרי שפר.

ב"ה ביליסטוק בחדש תמוז תרצ"ו
כבוד הרב הגאון המפורסם הר"ש פרידמאן מלבוב.
מכתבו קבלתי על דבר השמועה ששמע שמנקרים בפה עגלים איננה
נכונה למרות מה שנוהגים בפה מקדמת דנא בנקור אחורים, אבל רק בגסות ולא
בדקות ואולי סבת הדבר שבעת המלחמה העולמית לרגלי המצוק בבשר ובכל
צרכי האכילה התירו בתור דבר של עראי—ומני לנקר איזו דקות וכשפסקה
המלחמה לא ראינו ולא שמענו שום היתר בנקור הדקות כאן ומה שכתב לוועיר
בספרי אדות הגידים האסורים לאורך היד להקשות מגיד החצון שהוא לרוחב,
כאובן כי דברי טובבים רק בנוגע לגיד הפנימי וכמו שכתב כת"ר בעצמו

(*) מכתבים ושאלות שונות שקבלתי בהעת האחרונה במקצוע הנקור
אשר מלבד ענין ההלכה, יש להם גם ערך היסטורי חשוב בקשר עם החק
החדש של השחיטה הריטואלית במדינתנו.

בספרי במהדורה שניה מבאר אני זאת להדיא כפי הערתו של כת"ר, בכדי שלא לגרום לידי טעות.

אגב אביע לו בזה רחשי לבי בעד אמרותיו הטהורות לחיזוק ענין הכשרות עכשיו לרגלי חק השחיטה ההדש בנוגע להנהגת נקור האחורים שנחזק להסתמך למלאכה זו אנשים אחראים בני תורה ויראי שמים ובפרט בעתות הללו של חפש הדת והפקרות — לנו לבסס ולכוון את הענין הנזכר בידיים נאמנות ידידו הדוש"ת

הרב ש. מאלין.

ב"ה לבוב כ' תמוז תרצ"ו.

שלום לכבוד הרב הגאון המובהק מיהר"ש מאלין שליט"א.

על בקשת כת"ר הנני להודיע כי נכון הדבר שבעידנו יש לערך שלשים מנקרים שעסקו בזה עוד קודם המלחמה ואחרי המלחמה נשתנה המצב בזה לגמרי, שאחודים נמכר רק לא"י.

אבל בבראד שרוב תושביה המה יהודים אוכלים גם היום אחורים וממלא שכיח שם מנקרים אומנים. בעידנו יש גם שני מנקרים שמקבלים משכורת מהקהלה ונקראים „קהל'שע מנקרים". כפי תקנת מרן הגאון בעל ישועות יעקב מובא בספרו סימן ס"ה.

אך בעוה"ר המנקרים המה אנשים פשוטים שאין להם רק האומנות מה שראו אחד מחברו ודומה לו. ומה גדלה שמחתי אשר כת"ר קבל עליו להתמחות במלאכה זו אברכים בני-תורה, שמלבד האופן השמושי ילמדו גם ההלכות והדינים הנחוצים לדעת הכל בפרוטרוט דיני חלב, גיד הנשה ודם ואין חכם כבעל הנסיון והשי"ת יהא בעזרו להחזיר עטרה ליושנה כמש"כ בסוף תשובת הרא"ש שכן הוא המנהג בכל אשכנז ביהם ופולניה מבלי ללמד קצבים כי אם בעלי תורה וירא שמים. ועיין בפרי מגדים או"ח — ג"ה שרש י"ג — י"ז ובזכות זה יתברך בבריות גופא ויתחזק כחו להרחיב גבולו בתלמידים ולהפיץ את מעייני תורתו בין חוגי התורה והיראה.

ידידו

הרב שלמה פרידמאן מלבוב.

ב"ה בוטשאטש ערב שבועות תרצ"ו.

לחבר הגאון הרב ש. מאלין שליט"א.

אדשה"ט—תרי תמיהי מדבר דכורי האחד אתפלא על כ"ת שזה שבועיים אשר מלשכתנו נשלח סך ... ובקשנו אותו לשלוח לנו שלשת הספרים של נקור ושחיטה ועד עתה לא קבלנו מאומה לכן אבקש לשלוח תומ"י את הספרים הנ"ל התמיה השנית הנה בספרו דף כ"ו במספר הגידים כתוב שם הסימן "אל תאכלו ממנו נא" שרומז על נ"א גידים מלבד זה נמצאים עוד גידים שאינם נחשבים.

אולם כאשר חשב כב' למטה בפרטות כל הגידים נמצאו רק מ"ט גידים ועוד ו' שאינם נחשבים, מה זאת?

וחשב ג"כ כל הגידים בס"ה 56 ואם ינוכה מהם 7 גידים שאינם נחשבים ישאר רק 49 ואיה עוד השנים? יאבה כת"ר להצהיר לי זאת.

גם אבקש מכת"ר להשיב לי דבר למוד הנקור במחננו, אחכה לתשובתו ומאחל לו שמחת יו"ט וקבלת התורה.

ידידו

שרגא פייחל הלוי ווילנא

אבד"ק בוטשאטש והגליץ.

ב"ה ביליסטוק, בחדש סיון תרצ"ו.

כבוד הרב הגאון הגדול אבד"ק בוטשאטש והגליץ.

אחדשית בכל הכבוד הראוי—על דבר שהעיר מה שכתבתי בספרי במספר הגידים אתכבד בזה להשיבו: ראשית יש שני סוגי גידים שאינם נחשבים (א) גידים שאינם נחשבים, ר"ל שאינם בחשיבות ונפלים רק בתור חומרא וזהירות יתירה ואלו הגידים אינם באים כלל בחשבון המספר. אולם יש סוג של גידים, הגם שאינם נחשבים במספר הנ"א מפני שהם נראים וניכרים לעינים ולפיכך אינם נמנים במספר הנ"א אבל בכל זאת נכללים במספר הכולל ש"ק"א.

לפי זה יבואר על נכון מספר הגידים כאשר רשמתי בספרי שם. היינו

9 גידים של חלב	
11 " של גיד הנשה הפנימי	
6 " של חלב גיד-הנשה	
26 (גידים) ירך א' עם חוט הזנב	
25 " מירך השני	
51 (נ"א).	
15 גידים של דם	
8 גיד-הנשה החיצון	
7 גידים שאינם נחשבים	

30

2 ירכות—60 גידים 51, 60 = 111 (קי"א).

אדות למוד הנקור במחננו תלי"ת מתנהל בסדר הראוי הן אופן השמושי והן אופן הלמודי תחת השגחתי והוראתי ע"י אומנים מנקרים בעלי-מקצוע ובע"ה חוג מתלמידים של שוב"ים מפורסמים ישתלמו באומנות זו עצה"ו"ט. השי"ת שלב המלכות בידו יתן בלב שרי המדינה לעשות טובות עמנו ועם כל ישראל. ויוכל כ"כ לשלוח את המתכוננים הרוצים להתמחות במלאכה זו ובדאי ישיגו ג"כ הנחה כפי רצון כת"ר. הדוש"ת

הרב שמחה מאלין.

ב"ה כ"א אייר שנת תרצ"ו קוליקוב יצ"ו.

כבוד הרב הגאון הגדול המפורסם בכל אפסים כו'
כש"ת מו"ה שמחה מאלין שליט"א מו"צ דביאליסטוק
מחבר ספרים נחוצים מחוכמים.

במכתבי הנוכחי הנני פונה אליו דמר הדר"ג יחי' בבקשה רבה לעצני
איך לקדם את גזירת החק החדש המתעתד להתגשם בחיים משנה
החדשה למספרם איך לתבל אותו שלא יקצץ את ענפי פרנסותינו משורשם.
וטרם אגיש לעשות איזה צעד בענין הזה אמרתי להתייעץ את כבוד
הדר"ג שליט"א בתור מרא דעובדא בענין הניקור וגם בתור רב מפורסם לחכם
המשמש בעיר גדולה ואני אפרט פה איזה שאלות וכבוד מעלתו יאבה בטובו
ליתן לי עליהן תשובה ברורה במוקדם האפשרי.

למען יוכל לרכוש לו מושג ולידע את אשר לפניו אתאר בדברים קצרים את מצבי בפרט ואת מצב קהלתינו ועל טובו וענות רוחו אשען כי לא ישוב פני ריקם ויודני נתיב בו אצעוד...

רצוני לקוות כי יסלח לי על טרחתי וימציא לי בקרב הימים תשובה מפורטה בכל הנדרש ותודה רבה ות"ח מוקדם לו וזאת לדעת עוד כי אם גם אם הי' לי בפה מכבר איזה מנקר או אם הי' באפשרותי לשלוח איש אחר מפה על הכשרה זו מאד הייתי משתוקק לדעת מלאכה זאת מהשימוש.

בכבוד רב

נתן הלוי ראזענפעלד האב"ד דפה"ק הנ"ל

בדרך אגב ארשום איזה הערות על ספרי היקר תוה"נ השלם אשר קניתי לי עוד אז בהוציאו אותו לאור: במבוא כ' דכוי חלבו אסור מספק יעיין תוס' כריתות ד' כ"א ע"א ד"ה כוי ובפרמ"ג יו"ד סי' ס"ד שפ"ד אות א'. באות ו' דן אם בשר חופה היא בגדר תנאי או אם היא טבע החלב והעלה מרמב"ן שטבע החלב כן היא הדבר צ"ע מרא"ם במדרכי פג"ה הובא ביתה יוסף יו"ד סי' ס"ד דיותרת הכבד אסור חלב תוך ידיה משום דלא כתיב גבי' על כמו בכסלים וכליות הרי דרך גזית"כ להתיר בשר חופה ולא משום דטבע החלב כן. וכן מרשב"א חידושו לחולין דרצה לומר דגם בכליות לא נתמעט תוך דק בכסלים עי"ש טעמו מוכח ג"כ דבשר חופה היא גזית"כ ואם כי דחה שם זה וגם להחולקים על הרא"ם הנ"ל הוא רק משום דגזית"כ דבשר חופה מותר בכ"מ, אבל אין מחלוקת במציאות אם טבע החלב הוי הכי או לא וגם דברי הרמב"ן שחביא הד"ג שם יש להתאים לזה ולבאר דבריו בטבע החלב הם רק לענין קרום ונקלף אבל לא לבשר חופה ויש לעיין בזה ומ"מ דבריו בדחיית רב טבחיא הם דברים אמתיים בלי ספק. עוד לי הערות בעניני ניקור אין רצוני להטריחו וגם חוששני להאריך קצת זמן תשובתו אשר לא ארצה, כי הדבר נחוץ לי ועוד חוון למועד ברצו"ה.

ב"ה ביליסטוק אסרו חג השבועות תרצ"ו.

כבוד הרה"ג מו"ה נתן הלוי ראזנפעלד אב"ד דקוליקוב והגליל

אחדש"ת מכתבו נכון קבלתי, אמנם מפני טרדות שונות והעיקר יען שרציתי

להודיעו דבר ברור אודות סדור למוד הנקור בפה ועד עתה הדברים עוד יגיעים בשביל עכובים מצד מוכרי הפשר הטבחים שאינם רוצים להרשות ללמוד מלאכת חורת הנקור לאנשים אחרים, וזלת בני אומנתם ולא רק בפה אלא גם בוילנה נתעכב פתיחת השעורים בעטים של אנשים האלה, אמנם בכל זאת מפני הכבוד לא אוכל יותר לאחר תשובתו, אע"פ שאי אפשר כעת לקבוע בזה דבר ברור בהחלט, ראשית קודם כל דבר בנוגע לתנאי הלמוד השכר והזמן של הלמוד עלי להודיעו כי מלאכה זו הגם שהיא מלאכה ואומנות מקצועית ויש בה ענין מוחשי ושכלי אבל למרות זה היא מלאכה גופנית ופשוטה, מתאימה ביותר להמתעסקים בטבחות וקצבות.

ברצוננו לארגן כעת מנקרים משופי"ם ואנשים חרדים הירודעים את חומר האיסור. לזאת יכול כ"ת לשלוח את המתלמד לכאן ובל"נ אתאמץ לסדרו בתנאים נוחים. חושבני בעוד שבועים יתברר הענין ואכתב לו שנית.

מה שהעיר על משכ' בספרי „חורת הנקור“ בדין דבשר חופה מהרא"ם במרדכי פגה' דיותרת הפבד אסור תוך ידיה תמהני למה הביא ממרחק, הלא ד' הרא"ם מובא בתוס' חולין צ"ג ומסקו דלא תלוי זה בזה משום דאינן קריבין למזבח בתורת ח"ב אלא אגב יתרת, כוליא ואליה. ובסה"ת הובא ב"י—ס"ד: שמנוניות שבתוך יתרת הכבד מותר אע"פ שקרב למזבח דל"מ חלב. מבואר דסברת הרא"ם רוב הפוסקים חולקים ע"ז. ופ"ת גברא אנברא פריך, יען דברי אליבי' דהרמב"ן וכמ"ש הג' מלב"ם שם.

אמנם גם להרא"ם יתכן החקירה, למ"ש הרשב"א שהביא כ"ת במכתבו לפ"ד אפ"ל דבשר חופה ענין טבעי, אבל יתרת הכבד להרא"ם וכליות לס"ד של הרשב"א שנאסר תוך שלהן בשביל דין הקרבה למזבח וכמש"נ מכמה ראשונים ואין איפוא שום תלונה עלי.

ידידו הרב ש. מאלין.

ב"ה יום ד' ג"ם למטמונים פה לאנדאן הבירה יע"א.

לכבוד הרב הגאון חריף ובקי, חכם המדע והרוזים
מוה"ר שמחה מאלין שליט"א בעל מחבר „תורת ניקור השלם“
ודיין מצויין דק"ק ביליסטוק יצ"ו.

היות שאני וחברי הרב חריף ר' יוסף פארקאש נ' שוב"ים דק"ק

פראנקפורט ענ"מ במדינת אשכנז מחגוררים כעת בכאן ללמוד מלאכת ניקור חלק אחוריים. ועל פינו יצא הדין והמנהג אח"כ ממלאכת הניקור חלק אחוריים. ואין אנו רוצים ח"ו להנהיג איזה מנהג בטעות, ורוצים אנחנו להתאים את השמוש שלנו עם הדין על בוריו מספרו היקר. אבל יש הרבה תמוניות ודברים שאין אנו מבינים כ"כ. ע"כ בקשתינו ושאלתינו. שימחול נא כבודו בטובו ובחסדו לכתוב לנו מעט באריכות על שאלתינו ומוכנים. אנחנו לשלם מעט עבור טרחתו.

א' בסקירה הכללית סעיף ב' מביא כבודו אדות הכסלים שהם נבנים משלשה גזרי בשר שטחים ומונחים כמו לוחות או עלים זע"ז וכו' ומשם יפרדו לשני ראשים כורעות איש וכל חוד וחוד מגיע עד הפרק שבירך. האם מחוייבים אנחנו להפריד כל גזר הבשר השטחיים ולנקרם מחלב עד שטח הראשון שסמוך לבשר העור, או לנקר רק החלב מבשר הפרוד וגראה לעינים, אבל הבשר שאינו נפרד רק במשמוש היד אינו צריך לנקר.

ב' כבודו מביא בדף כ"ג העצמות הקטנות עצמן אחר שנטלו מעליהן חלקי הבשר אסורות עפ"י קבלה. אם יש איזה היתר לקצוץ מהעצמות הקטנות רק הראשי הקנארפעל עד שיצא מהם דם, ואת"ל שאין היתר בזה פליאה בעינינו מדוע אין משליכין כל העצמות הקטנות, וגם עצם של שדרה שעצמות קטנות מחוברין בו, שיש שם נקבים קטנים בחלל חוט השדרה שכמעט א"א לנקרים היטב מחלב שבהם.

ג. מה היא הטיפה לעדוויץ. האם זה חתיכת בשר דק וארוך, הגזר הראשון אצל עצמות השדרה? ומפני איזה טעם הוא טריפה ואין מועיל בו ניקור. אם מפני טעם הראשון שמביא בדף י"א כהרב המו"ץ מוואדשווא, ואם מקלפין אותו היטב יש להכשירו או כהטעם השני מהמנקה מומחה.

ד. איזה חתיכה נקרא צוארן, ובאיזה מקום הוא מונח. ואיזה חתיכה נקרא צוארן טריפה האם זה חתיכה מבשר הכסלים והגזר הראשון נקרא צוארן טריפה?

ה. אולי יש יכולת לכבודו לכתוב לנו השמות מיד (ראזאווא) ציור 6. גריזשובקא ציור 9. יתד ציור 12 אטשקא ציור 13 בלשון אנגליא. האם גיה"נ החיצון הוא מונח ג"כ בתוך הבשר.

והנני בזה המצפה לתשובתו

הכותב בדרך ארץ

אברהם גאלרבערג שו"ב

ב"ה ביליסטוק יום עש"ק נשא תרצ"ו.

כבוד הרב החורב י"א מוה"ר אברהם גאָלדבערג
ומשנהו הרב ר' יוסף פארקאטש נ"י שוב"ם
בק"ק פראנקפורט עני"מ (מתגוררים כעת בלונדון).

אחרי מבוא השלום. מפני טרדות שונות וגם בשביל שהנני עסוק עתה בהדפסת ספרי „תורת הנקור השלם” — במהדורה שניה עם הוספות חשובות וגם חוברת בשפת יידיש במקצוע זה לתועלת ההמונים העוסקים במלאכת הניקור שהם עכשיו כדבר בעתו לרגלי חק השחיטה החדש במדינתנו שלפי זה יהיו מוכרחים אוכלסי היהודים להשתמש בחלקי האחורים של הבהמה בכל שטח פולין — נתאחר קצת תשובתי אליכם. והנה עתה אקח לי מועד להשיב על הערותיכם להשיב דבר דבר על אופני כסדרם: א) שאלתכם הראשונה אדות הכסלים להלן מן הטבור, אם צריכים לפותחו בבפלין, היינו בעובי הבשר ולנקר משם את החלב, או רק להסיר את החלב הנראה לעינים?

הבשר הזה בודאי שייך לחלק אחורים (עיין שו"ת ד"מ ח"ב סימן ל"ו) ונקרא בספרי הנקור הויך-געשטעל, אצל המנקרים פארטוך ובפה כליצפע איפן נקורו; בראשונה מסירים את חצי הקרום העב ומנקים את החלב מתחתיו עד המראה-כסף. פותחין בסכין את הבשר בעביו ומוציאין משם את הגיד המסתעף לשלשה קוים שנזקק לחטוט גמור כדעת הספר זבח שמואל כן אנו נוהגים לדינא, הגם שביסוד הלכה זו יש איזו ח"ק-ידעות בראשונים וכמו שמובא ברש"י חולין צ"א חלב של בשר חופה וחיפוי קרום וכתבתי מזה במק"א אבל למעשה אין נפ"מ כי נוהגים לנקר בשר זה כמו ביתר חלקי אחורים, ובזכרוני שבעיר אחת גדולה היה מנקר אחד שהקל קצת בזה, וגערו בו המורים. (ב) דבר העצמות הצלעות הקטנות מובא בכל ספרי הנקור לאסור שאינו מועיל בו שום נקור והדבר הוא בקבלה בתור הלמ"ס ומובא גם בספרי שמבואר כן בבה"ג ודבר זה ידוע למדי לכל המתעסקים במקצוע זה — של הנקור. העצמות אלו ביחד עם הצלע הי"ג נמכר לטרפות ונקרא בספרי הפוסקים „וויטשינקא” אצלנו לאיובקע.

(ג) ע"ד הטרפה — לעדוויצקא, באמת נידון זה נזקק לביאור: בדברי הפוסקים יש איזו סתירות בענין זה, אולם העיקר היוצא מדבריהם וכן ג"כ המנהג שאנו אוסרים בשתי לעדוויצקעס; אחת המחוברת בצד הלעדוויץ לארכו ונקרא אצלנו בשם חגורה (גארטל) והשניה הלעדוויצקא הנמצאת תחת

תורת הנקור השלם

הגריזשאווקע שיש לה ג"כ סמיכות עם הלעדוויץ בהפסק עצם ההנקא—ובספרי "תורת הנקור" שאני מדפיסו כעת מבואר כל זה בפרוטרוט (ראה צד מ"ה).

ד) אדות שאלתכם איוו חתיכה נקרא הצוארן—הטרפה ואיפה הוא נמצא—הוא הבשר הדק העודף מתחתית הקושליץ למטה המכסה את הבטן שמתחבר עם ההויך-געשטעל (בית הבושח) שנקרא אצלנו כליאפע או פארטוך, ויש בו שלשה גורים שמתפצלים בעביו של הצוארן. והשטח הראשון שמצד הגוף שהוא בסמיכות אל הלעדוויץ נקרא צוארן—טרפה, ואין מועיל בו נקור—להכשירו. והטעמים שונים הם, והעיקר שנאסר מחמת חלב המתנים והכליות וכמו שכתבתי בספרי שבשר זה אם נביט לתוכו נגד השמש נראה בו רשמי לבנונית של חלב והוא כמה שכתב הרמב"ם: שתי פתילות של חלב—וכשתמות הבהמה—ויפה כווננו כת"ר בזה.

בקשתכם לכתב לכם שמות חתיכות הבשר בשפת אנגלית אתאמץ למלא בליג את מבוקשכם במכתב השני כל דבר ופרט על נכון.

אמנם בכלל חדוש הוא אצלי דבר הענין כלו, להנהיג את הנקור של האחרים בלונדון—ענין שיש בו אחריות גדולה בעוה"ר בימנו אלה של פרצות הדת להתיר בשר האחוריים במקום שאין הכרח כל כך. וכפי שידוע לי בשהותי בלונדון לא היה נהוג הנקור.

עכ"פ איך שהוא צריכים להיות מתונים בנדון זה, הגם שניכר ממכתבו כי כבודו בעל מקצוע ובקי בנקור ובודאי ג"כ בהסכם הביד"צ רבתי דעיר לונדון בכל זאת לו לעצתי תקשיבו, אזי עליכם להשתדל לצמצם את ענין הנקור בכל מה דאפשר, היינו לנקר רק את החתיכות היותר חשובות, ולא החלקים הועירים שבאמת מפני פחיתת ערכם אין שום הכרח כמעט למכרם בכשרות.

המקום יהא בעזרתכם להיות למתקני את הרבים ולא יאונה לכם ח"ו כל עון וכל שגיאה מנאי הדו"ש ומאחל לכם הצלחה מרובה.

הרב שמחה מאליין.

בעידנא חדא שולח אני לכב' את החוברת שהדפסתי כעת במקצוע הנקור בשם "פראקטישע מעטאדע" ולא אפון כי תמצאו בה רוב ענין. ובמסותא להשתדל לטובת הפצת ספרי, יען שעסוק אני עתה ג"כ בהדפסת ספרי "תורת הנקור השלם" במהדורה שניה עם הוספת רבות וחשובות והכסף ממכירה

החוברת מוקדש בעד גמירת הדפסת הספר. אחכה לחשובתכם החיובית ומביע אני לכם את תודתי הלבבית.

ברגשי כבוד ה' נ"ד.

ב"ה, בחדש כסלו תרצ"ו, זבילדאווא.

החיים והשלום לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם כש"ת
מוה"ר שמחה מאלין שליט"ס רב ומו"צ

בק"ק ביאליסטוק.

אחדשה"ט ושלום כל הנלויים אליו.

ע"ד מה שדברתי כמה פעמים עם הרבנים הג' דיאליסטוק וגם עם אחדים מבע"ב החרדים גהלי-תורה, אדות מה שנהגו הקצבים להניח בעגלים חתיכה גדולה של בשר שעל הצלעות הקטנות מחלק האחורים, וגם בגסות מניחים כזה—אמנם לא כל כך הרבה ולא כל כך עמוק עד הכליות — ואינם שומרים את הגבול שהגבילו הראשונים ע"ד התחלקות הבהמה שרץ י"ב צלעות מונים מחלק הפנים והצלע הי"ג האחרונה שייכת לחלק האחורים כידוע, ועיין בנוב"י בשו"ת, "שיבת ציון" סימן כ"ו, מובא כל זה בפתחי תשובה סימן ס"ד.

גם על דבר הבשר שבין צלע י"ב ל"ג ג"כ מחמירין רוב הפוסקים, אבל להעדיף עוד יותר עד כדי פדת ורת פחות או יותר, בודאי הבשר הזה צריך נקוד ממנקר מומחה של חלק האחורים.

ובכדי שלא יהא מיחזי כיהורא, מה עלי להתערב בענין הנוגע למכירת בשר כשר בביליסטוק בעת שיש בר"צ של רבנים גדולים שיחזי הנני מוכרח לספר מה שהיה בעת שמושי בקדש בעיר באדקי, ראיתי שהטבחים התחילו לחתוך מצד התחתון, הלאה מן הטבור חלק הפנים, ולא כמו שנחוג ומבואר בספרי הנקוד—לחלק באופן כזה שגם הטבור ישאר לחלק האחורים. שמעתי אז ג"כ שבעירות הסמוכות היו הטבחים עושים כזאת גם מלמעלה לצד השדרה — לעומת הכליות והיה נקרא בשם "גארטלען" בגסות ובדקות, גארטעלאך" והגאון הגדול זקן-הרבנים או המנוח הגאב"דק בילסק הרב ר' בן-ציון זצ"ל הרעיש עולמות נגד זה, וגם אני מחיתי בכל עוז נגד הקצבים שבעירי.

ובבאי לכאן זאבילדאווא ובקרתי בהאטליוזים, ראיתי שהטבחים עושים ג"כ כזאת שמניחים לצד השדרה הלאה מן הגבול שמבואר עפ"י דין לצד חלק

הפנים בגסות, וקראתי אז לפה את המשגיח של הנקור דביליסטוק הר' הצדיק ר' קאפל שולץ ז"ל והראה להם (לקצבים) איך להכשיר את הבשר היינו להגביה את צד העור ולנקר את החלב ואמר לי שאם לקחו מעט יותר בעומק ואורך היה זה טרפה גמורה ושצריך נקור כבחלק אחרים ממש. אח"כ בהמשך הזמן ראיתי שמתחילים לעשות כן גם בעגלים ובכל פעם ביותר — בעומק ובאורך. ומחיתי בהם שלא יעשו זאת ושמעו לי כמעט כלם.

אמנם בשנת תרצ"ג היתה שביתה אצל הו"ץ בפינאליסטוק ורוב הטבחים משם שחטו בעירנו ופלודאווא. באתי פעם אחת לאטליו של בשר וראיתי דבר נורא. ראיתי שכבר נגרל הגארטל אצל הו"ץ בפינאליסטוק עד כדי זרת יותר מהצלע ח"ג וג"כ עפוק כל כך עד כדי שנשארות הכליות תלויות ממש בלי חבור בפשר סביב השררה, שמתי לב לזה וחקרתי אצל הו"ץ מפינאליסטוק ואמרי לי שהתחילו לנהוג כן מימי המלחמה וקוראים לזה הבשר בשם „שניצל ראשון“ והנשים בוחרות דוקא בשניצל זה.

ראיתי שיש בזה מכשול גדול וגם הקצבים שלי — במחני מחקים מעשי חבריהם בפינאליסטוק וכשהייתי בפינאליסטוק השתדלתי שיסע עמדי אחר מהרבנים עם המשגיח לבקר בחנויות הבשר ומצאנו כמעט בכל האטלדיום ובשוק הרגים את החתיכה הזאת לצד הפנים. וכל תירוצם של הקצבים מפני שבפינאליסטוק משתמשים בנקור האחוריים ובכן יודעים רוב הקצבים לנקר זאת. אבל ראינו ונוכחנו, ששקר הדבר כי כל עיקר טובה של חתיכה זו שהיא בשלמותה, ועפ"י רוב מונעין מלנקרה, וכה נשתרש הדבר לע"ע ודברי לפני הרבנים לא הועילו כלל וממשיכים את המכשיל הזה.

וידוע מה שמבואר בחתם — סופר סימן ס"ח; במקום שאין מנקרים חלק האחוריים מניחין לצד פנים רק י"ב צלעות, והבשר שבין צלע י"ב ל"ג צריך נקור. ועיין אהל יצחק ובספר פרי הדר ובספר הלכה פסוקה מהרב דקלינצי, דאם לקחו מצלע י"ג לחלק הפנים ולא נקרו גם הכלים צריכים הכשר אם בשלו את הבשר, ורק הבשר שבין צלע י"ב ל"ג יש בזה צד להקל לגבי תרעובות ועיין בס' בית יצחק — ס"ה בעמ"ז.

ותורה לכת"ר שהואיל ליתן מקום לבאר זאת בספרו „תורת הנקור“ שמדפיס כעת במהדורה שניה, ובפרט עכשיו שענין הנקור הוא אקטואלי בכל ערי פולין בנוגע גם כן לענין בשר זה, בכדי לידע שצריך נקור ממקור מומחה כמו יתר החתיכות של האחורים.

ועל דבר הבשר שהלאה מן הטבור ג"כ בודאי צריך נקיר וראיתי כמה קצבים שיודעים באמת להסיר את הבועות (מנישקעס) עם הגידים האדומים וכן בגאצן, אבל הם מתי מספר. ובימי ער"פ דאשתקד הביא לפני איש אחד שומן ג' קילא מגאצן ופאכוועס והיה סגורים וחתומים בקרום עם הדריין החוטים והתלב, וקראתי טבח הבקי בנקור הגאצן וניקר לפני מהשומן זה בערך רביעית ק"ג. השי"ת יגדור את פרצות הדת וירם את קרן התורה והאמונה.

מכבדו ומוקירו כערכו

הרב **יוחנן מירסקי** אבד"ק דזאבלודאווא.

ב"ה יום א' א' דסליחות תרצ"ו אורלי.

כבוד ידי"נ הרב הגאון המובהק וכו' כקש"ת

ר' שמחה מאלין שליט"א חבר ועד הרבנים בפליסטוק.

אחדש"ט. אני מביע בזה תודתי וברכתי לכו"ג שרבות עמל בברור ולבון עניני נקור הלכה למעשה. ויען שמפני חק השחיטה החדש, בהכרח ליסד מוסדות בכל הערים הגליליים ללמוד לבחון ולהסמיך את המתמחים במקצוע זה, כדי להזהר ולהזהיר מפני כמה מכשולים, ומשום כך אני שולח לכת"ר תשובת הגאון האדיר, הצדיק המפורסם ר' בן ציון וצו"קל אב"ד דביעלסק, אלי, לפרסמה בספרו „תורת הנקור השלם“, שהוא דבר בעתו.

ידידו המברכו בכוח"ט בספשצ"ג והמכבדו כערכו

הרב מרדכי שמעון במהרש"ל ס"ו צ"ק י החוב"ק אורלי.

העתקה נכונה אוח באות ממש.

בע"ה יום ג' כ"ג כסלו תרע"ו פ"ק בילסק

כבוד ידידי הרב הגדול חריף ובקי וי"א כו' כקש"ת

6

מ' מרדכי שמעון מ' מו"צ באורלא.

אחדש"ט באהבה.

א"ג' נכון קבלתי וזה ע"ד שאלתו ממני, היות כי התרתי את הבחור להיות מנקה אחוריים, וכעת הוא מנקה באורלא את האחוריים ותמיד היו נוהגים בזה איסור ולכן שואל כת"ר אם ההיתר שלי חל גם על ק"ק אורלא או לא כי יוצא מזה מכשולים.

הנני להשיב לכת"ר קושט דבר אמת כי יש לי מזה צער גדול ויראתי

מאוד מדין שמים כי יצא מכשול מתחת ידי וזה גופא דעובדא כי בעת ששאלו ממני אודת הבחור הנ"ל אם רשאי לנקר את האחורים בפה לא הראה לפני קבלה על ניקור אחורים ורק הי' גב"ע מקצבים - שהי' מנקר את האחוריים בב' אליסטוק ולא התרתי אותו רק לפי שעה, יען כי הי' או שורר מחלת החלירע ר"ל בעירנו ולא הי' מצוי בשר בפה בשום אופן ואז הי' אכילת בשר פקוח נפש ממש בעת החולי תרעה הזאת ולא רציתי לעשות חקירות ודרישות בזה. מצד פקוח נפשות ומה נחפשת ההיתר בעירנו אף אחר שנפסק בע"ה החולי הנ"ל.

ואחר שנחפשת ההיתר לא הי' ביכולתי לעצור בזה יען כי גם אח"ז לא הי' מצוי בשר וגם אחר שפסקה החולי הנ"ל הי' בכ"ז בפחד פן לא פסקה לגמרי ובין כה וכה עברו זמנים הרבה ונשרש ההיתר.

וכעת ע"י מכתב כת"ר עשיתי חקירה ודרישה שגם בפה מצוי מכשולים גדולים הנוגע לאיסור חלב שהוא בכרת רח"ל, ולכן ברעתי להדביק מודעות ולאסור גם בעירנו וא"כ ממילא מובן שבמחניכם בודאי הוא איסור גמור בלא שום היתר כלל, כ"ז הנני משיב לכת"ר.

והנני כותב המכתב הזה ממש בדמעות עיני הנזילים בעת כתיבת האיג' כי יראתי מאוד מהמכשול הגדול שיצא ממני, וד' ית' יסלח לי.

מאת ידידו דו"ש

ב - צ י ו ן החופ"ק הנ"ל.

ב"ה, ביליסטוק, יום ב' לחדש אלול תרצ"ו.

כבוד הרב הגדול חו"ב בחד"ת וכ"י
מוה"ר יעקב שוסטר נ"י שו"ב בקובל.

אחדש"הט--מכתבו קבלתי. בנידון שאלתו בדברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור, כפי המבואר ביו"ד סימן רי"ד דברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור דהוי כאילו קבלו עליהם בנדר, אבל הנהגין איסור מחמת שסוברים שהם אסורים לא הוי כאילו קבלו עליהם בנדר, ומקור הדברים הוא בפסחים נ"א כפי שיטת התוס' שם, בשם רבינו נסים והירושלמי, והראיה מהא דהתיר רבי בית שאן בחולין פ"ק דף ז.

והנה אפשר להביא ראיה דאפילו אם המנהג היה מתחלה ע"פ הוראת חכם ואח"כ נתברר להלכה דלא כותיה וכאידך מ"ד, לא הוי, בכלל נהגו בו איסור, דנוקט להתרה, מהא דמבואר בפסחים דף ל' בסוגיא שם: אמר רב קדירות בפסח ישברו—ואודא שמואל לטעמיה דאמר שמואל להנו דמזבני כנדי אשוו זביני ואי לא דרשינא לכו כר' שמעון, ולדרוש להו דהא שמואל כר' ש"ס, אתרא דרב הוה, ומוכח דדוקא משום כבודו של רב לא רצה לשנות מדעתו דרב, אבל בלאו הכי היה מתיר להם. אף על גב דנהגו מקודם איסור, מבואר איפוא כמעט להדיא דגם אם המנהג היה מחמת הוראת חכם, ונתברר דהלכה דלא כותיה, הוי מנהג בטעות ואין צריך התרה. וכמו"כ הובא בכמה ספרי פוסקים, ראשונים ואחרונים בענין ריעותות בריאה וכדומה, אף ע"ג דנהגו מקודם להחמיר, בכל זאת נתקבל להקל, הובא בכנסת הגדולה לגבי יתרת מקמא, בועא במים מכורים, שנהגו בזה להחמיר ובעל כנה"ג מיקל, וכן איתא באגור שבאשכנז נוהגין לאסור בסרכא שבין אונא לאומא והפוסקים הכריעו להתיר גם שם, אע"פ דנהגו מקודם לאסור, כמו"כ ידוע היתירו של השאגת-אריה לסמוך על דינא דגמרא בסירכא שבין אונא לדופן, הגם שער בעל השאג"א נהגו לאיסור, וכמו כן שמעתי מהגר"ס זצ"ל להקל בכמה ענינים בשאלות הריאה כמו בתרתי לריעותא וכדומה ולא נשמע שהיו זקוקים בכל אלו להתרה, הגם שמקודם נהגו בזה לאסור, והדברים פשוטים וברורים למדי.

ובנוגע בהיתר בשר חלק אחורים בכלל אפשר לדין ולפון בזה אם שייך לדברים שנהגו בו איסור, הגם שמבואר בישועות יעקב בשם מהרש"ל יש שנמנעים לאכל בשר חלק אחורים. אמנם מששחיות לשונם נראה שאין זה משום חשש של ענין איסור. אלא מפני הטרחה היתירה שבנקור, וחסרון בקיאות מקצועית לפעמים. חששו שלא לאוכלו ואנן סהדי שגם במקומית שלא השתמשו בבשר אחוריים, בתמידות, בכל זה באקרעי אי איתרמי מנקר בקי היודע לנקר. לא נמנעים מלאכול את הבשר המנוקר בלי שום התרה, גם ידוע שבני המקומות שאינם אוכלים חלק אחורים, בבואם למקומות שאיכלים בשר אחורים. לא יעלה שום ספק על לבם לחיש שלא לאכול משום חומרי המקום שיצא משם, וסברא זו כמדומני נזכרת בספר דברי דוד הספרדי, וכיוצא בזה.

ומלבד זאת בנידון שזוהו כבר מבואר בספר נודע ביהודה קמא סימן ס"ז דלא הוי כי אם משום גזירות והסכמות הקהל, עיי"ש היטב, ובכגון דא כפי שביארנו אולי אפשר לנמק ולוצר דלא שייך בזה הסכמת חקה לאסור ובגדר לא ראינו אינה ראיה, דמחמת שלא חיו מומחים מנקרים בעלי מקצוע, וגם

תורת הנקור השלם

מפאת שלא היה שום נפ"מ לטבחים במחיר הבשר, ואדרבה התחלקות הבהמה באופן שהיה נהוג עד עכשיו, חלק הפנים והאחורים היה מתאים ביותר לפי דרישת הקונים היהודים והנכרים, ולכן אין שום אות וראיה ממה שלא נסדר ענין הנקור אחורים ע"י הרבנים והקהלות, שהיה אך ורק משום חשש איסור כי אם מסבות אחרות, ולזאת בכה"ג דשלילת הנקור שהיה נהוג ברוב ערי המדינה, שאפשר לומר דהיה מחמת סבות וטעמים אחרים, אין זה בגדר דברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור.

ודכורני שבעת הדפסתי ספרי „תורת הנקור השלם” במהדורה הראשונה, והיה בפה אז הרב הגאון המנוח הרמ' קרקובסקי המ"מ ומו"צ דוילנה בבית החולים של הד"ר פינעס, ובקשני להרצות לפניו את הגליונות שכבר נדפסו מספרי, והעיר אותי מה שכתבתי במבוא ברוב ערי ישראל במקומות שמצויים הרבה אינם יהודים נוהגים שלא לאכול בשר חלק אחורים. ואמר לי להגיה את זה. בסגנון יותר נוח, ולא לכתוב בשם מנהג, מה שנמנעים לאכול בשר אחורים, יען שבערים המפורסמות בגדולי הרבנים כמו וילנא בליסטוק ועוד אוכלים בלי שום חשש ופקפק ומלאתי את רצונו בזה אח"כ בספרי הנ"ל. בכל זה אינני אומר להלכה ובפרט למעשה, יען כי בעו"ה גדולה המכשלה, וביותר השתא לרגלי התפרצות הטבחים הפשוטים והגסים, שאינם נותנים ללמוד מלאכת הנקור לאנשים בני תורה ושומרי דת, מי יודע את התוצאות הצפויות מזה לענין הכשרות בכולו, ועכ"פ צריכים להיות נוהגים בכל פרט ופרט, ע"כ אולי לא נכון למהר ולבטל את חגדר טרם יצאה הפקודה לפועל, כי אם בהתאספות של ראשי העם ורבנים, וכפי אשר יחליטו כן יקום דבר. ולצאת ידי הספק, הלא נכון לעשות ג"כ התרה ובוזה נצא ידי החובה מכל וכל.

ובנוגע לענין התרה בנידון כזה מבואר בנודע ביהודה תשובה הנ"ל בשם התשב"ץ יעוש"ה. ד' יתן לעמו ברכה ושלום וירום קרן עמנו ועתידותינו בישועה שלמה וקרובה ויתברך בכוח"ט מנאי

הרב ש. מ. צ. ין.

ג. ב. כבודו בטח מתענין לדעת ענין לימוד הנקור כאן. הנח מסרתי את השעורים לשלטון הקהלה, ומתנהלים תחת השגחתי, למרות המפריעים, בע"ה הלימוד מסודר ומתנהל כראוי בסדר מדי יום ביומו. בשר יש לי מדי, גם מתלמידים ישנם. ואפשר לקוות כי ישתכלל בתור סמינר מרכזי ללימוד הניקור בכל שטח המדינה. בחוקרה הנ"ל.

בע"ה, כ"ח תשרי תרצ"ז לודו.

כבוד מורי ורבי הרב הגאון המפורסם בתפוצות ישראל

מוה"ר ש מ ח ה מ צ ל י נ שליטא.

אחדש"ת—באתי בזה לחלות את כ"ת להשיב לי על שאלות אלו:

(א) הנה כאשר למדתי מלאכת הנקור בביליסטוק אצל כ"ת ויודע אני בענין הקלוף של החתיכות שקולפים את האטשקא (הקולית) סביב סביב לנמרי, מלבד המראה-כסף וגם קצת של הכנף הסמוך לעצם גופא, אבל חוץ מזה מקלפין הכל, הן מצד החיצון והן מצד הפנימי, אמנם כשבאתי לכאן ראיתי את מעשי המנקרים בטאמשוב שאינם קולפים מצד העב כלו אלא מתחילין לקלוף רק כרוחב שתי אצבעות סמוך למראה-כסף, ומצאתי בספר אהל יצחק, שכותב שצריכים לקלוף רק שתי אצבעות.

(ב) בענין נקור ה"יתד" (קלין). בביליסטוק מגלים את הגיד הנקרא עקרב, גלוי גמור עד סופו, משא"כ כאן מסתפקים רק מה שפותחים קצת בראש החתיכה ומושכים את הגיד בסינר אם נכון לעשות כן.

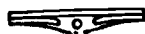
(ג) בנקור הצנה (שילט) אין יודעים כאן מהגיד הנמצא בשפולי בעובי הבשר שנוהגים בביליסטוק לחטטו.

(ד) פסת הבשר הנקרא בספרי הפוסקים ואצל המנקרים, "וואַלף-צינגל" או "וואַלף-צאָן", אשר בביליסטוק מקלפים את הבשר הזה מכל צדדיו. המנקרים מטאמשוב אינם קולפים אותו רק מצד הפנימי ולא לצד העור.

(ה) בענין נקור הלעדוויץ הנקרא פיליי יש איזו שנויים, ובפרט בענין חסיטת הקנוקנית והוצאות הגידים תחת ראש הלעדוויץ שנוהרים כלן להסירם. יאבה נא כבוד תורתו להשיבני על כל השאלות האלה איזו דרך נכון לבחור לזה למעשה ולהלכה.

גם רוצה אני להעיר על דבר המכשול הגדול שראיתי בורשה שמשאירים הטבחים מן הצוארון הטרפה אל חלק הפנים וכן מצד השדרה משאירים מן הקושליץ שנקרא שם 1-טער פאסיק. פה אצלנו בלודו נקרא ראוביוו, וכידוע בשר זה צריך נקור כחלק אחורים.

מאת תלמידו **נח קויפמן**, מנקר בלודו.

תורת הנקור השלם

ב"ה, י"ד מרחשון תרצ"ז, בידיסטוק.
כבוד ידידי הנכבד מופלג ויר"א מה"ר נח קויפמן מנקה בלדו.
בתשובה על מכתבי, הגם שאני טרוד מאד ובכל זאת אקח לי מועד
להשיבו על סדר שאלותיו:

על דבר האטשקא שמקלפים בפה סביב-סביב ומבואר באוהל יצחק דבצד
המראה כסף מקליפים-רק כרוחב שתי אצבעות, באמת מבואר כן גם בספר טהרת
אהרן הובא בד"ת ס' סה אות ע"ג וע"ד בכמה ספרי-ניקור, אולם לעומת זה
מבואר בכמה ספרים אחרים שמקלפים את ההאטשקא על פני כולה עין ערוך
השלחן סה אות נ"ג והטעם כמו שכתבתי בספרי בפני שרוב החתיכה נזקק
לקליפה, ומשום לא פליג לפיכך קולפים את כולה, וכמובן בשביל זה אין לקרוא
תגר על המנקרים שאין נהגים לקלף כמו בפה ודעביר כמר עביר וכ"ו.

אמנם בענין גיד העקרב ביתר הנקרא קלין שמנקרים אחרים בפולין
אינם מגלים אותו כראוי רק מושכין אותו בראשו זה בודאי נגד המבואר בכל
ספרי הנקור שגיד זה נזקק לגלוי גמור, אדרבא מפני הסתעפותו לפצולים שונים
צריכים להזהר בגלויין ביותר לפותחו היטב על פני שטח החתיכה מראשה עד
סופה. כמו-כן לא יפה עושים המנקרים שאינם מחטטים את גיד החלב מהצנה
שאסור משום חלב גיד-הנשה ולדעת אחרים משום חלב הכליות, ונמנה בחשבון
הנ"א.

על דבר הוואלף-צאן שבבידיסטוק מקלפים אותו סביב סביב המנקרים
בטומשוב מניחים את צד חציון בלא קליפה, הטעם הוא פשוט, מפני שאצלנו
עפי"ר נוטלים את הבשר הזה עם הפיליי (לעדוויץ) ומשום לא פלוג קולפים
אותו כמו רוב החתיכה, אבל במקומות שמשאירים בשר זה לה"ד, אין מחמירין
בו יותר מה"ד גופא וז"ס.

בענין חטיטת הגידים שתחת ראש הלעדוויץ שאיזה מנקרים בפה אינם
מקפידים להסירם, הנה אנכי מזהיר להם בכל פעם אדות זה ובע"ה להבא כבר
נתקן הענין.

על דבר הבשר השייך לאחורים שראה בורשה שמשאירים הטבחים לחלק
הפנים, הנה בנדרן זה כבר צווחו רבים ושונים והדברים ידועים.

הדו"ש וטובו

ידידו הרב שמחה מאליץ.